

HET GAAT NIET ALLEEN OM HET OPENBAAR MINISTERIE

1. De vervolgingsproblematiek is niet uit de actualiteit te weren. Nadat de parlementaire onderzoekscommissie inzake banditisme en terrorisme haar eindrapport had neergelegd, heeft de Regering op 5 juni 1990 in een mededeling voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers uiteengezet welk programma op het vlak van de politie- en de inlichtingendiensten en ook op het gebied van het strafrecht moet worden gevolgd. Op dit laatste gebied werd het aangewezen geacht:

a) dat de minister van Justitie de bekommernissen van zijn nationale collega's en van zijn collega's van de gewesten en de gemeenschappen synthetiseert en zorgt voor coördinatie tussen hen en het college van procureurs-generaal;

b) dat de minister van Justitie, met de medewerking van het college van de procureurs-generaal, het algemeen strafrechtelijk beleid oriënteert. Over de vast te leggen prioriteiten moeten algemene richtlijnen kunnen worden opgesteld en moet vooraf overleg kunnen worden gepleegd tussen de autoriteiten belast met de preventie en die welke moeten zorgen voor de bestraffing. Over de algemene oriënteringen en prioriteiten moet in het Parlement worden beraadslaagd. Daartoe zal de Regering jaarlijks aan het Parlement verslag uitbrengen over de prioriteiten die zij het volgend jaar in het strafrechtelijk beleid zal stellen; in dat verslag zal een overzicht worden gegeven van het strafrechtelijk beleid van het voorbije jaar. De minister van Justitie moet eveneens enige controle uitoefenen op het O.M., vooral op de uitvoering van en de beslissingen tot seponering op basis van rapporten van de procureurs-generaal, zodat het Parlement zijn toezicht kan uitoefenen. Voor de uitvoering van de voornoemde opdrachten moet de minister van Justitie kunnen rekenen op een in strafrechtelijk beleid gespecialiseerde dienst die de strafrechtelijke verschijnselen wetenschappelijk en juridisch benadert. De Regering is voornemens die dienst in te stellen;

c) dat de minister van Justitie in de regel niet moet optreden inzake individuele vervolgingen¹.

2. Veranderingen in de schoot van het O.M. zijn in België hoogst noodzakelijk. Het wetenschappelijk onderzoek van J. Van Kerckvoorde en van D. Janssen en J. Vervaele heeft aangetoond wat de rechtspractici en in de eerste plaats de parketmagistraten zelf sedert jaar en dag ervaren: behalve enkele uitzonderingen kan men in de meeste gebieden niet spreken van een beleid van het O.M. Hierover zal dan ook niet verder worden uitgeweid. Of men bij die veranderingen de weg beschreven in de regeringsmededeling moet opgaan, is echter de vraag.

R. Verstraeten heeft duidelijk benadrukt dat in de voorstellen van de parlementaire onderzoekscommissie inzake banditisme en terrorisme, waarop de regeringsmededeling van 5 juni 1990 gebaseerd is, het gevaar zit van een verschuiving van de evenwichten tussen rechterlijke macht en uitvoe-

rende macht en dat het bevreemdend is vast te stellen dat de commissie in haar rapport zorgvuldig beklemtoont dat de leden van het O.M. organen zijn van de rechterlijke macht, terwijl de opzet er voor een stuk klaarblijkelijk in bestaat de parketmagistraten om te vormen tot «des commissaires du gouvernement»². Aan deze beklemmende indruk kan men moeilijk ontsnappen wanneer men in een studie van J. Van de Lanotte leest: «Wel komt het mij correct voor (...) dat de afzetbaarheid van het openbaar ministerie niet kan worden gezien als een verantwoording voor een inhoudelijke bevoegdheid van de minister t.o.v. het parket. Een moderne opvatting van het recht van verdediging, waarbij ook de materiële motiveringsplicht vereist wordt, laat niet toe dat een parketmagistraat ad nutum afgezet of verplaatst wordt. Het komt me voor dat dus respectievelijk een fout of een noodwendigheid van de dienst een dergelijke maatregel moet schragen. Bij deze laatste grond is het wel duidelijk dat een inhoudelijk argument ingeroepen kan worden dat te maken heeft met een zeker beleid inzake strafvervolgung, zonder dat het nochtans op enige manier aanleiding mag geven tot een negatieve inmenging in de afwikkeling van een concreet strafrechtelijk onderzoek»³. Het is aldus duidelijk dat men met die gedachtengang tot de afzetting of de verplaatsing zou zijn overgegaan van de procureur-generaal die besloten had in zijn rechtsgebied vervolgingen te doen instellen wegens vruchtafdrijving om de wetgever m.b.t. de wijziging van deze strafbepaling voor zijn verantwoordelijkheid te plaatsen.

3. In deze bijdrage zullen de gevolgen van een eventuele tenuitvoerlegging van de regeringsmededeling van 5 juni 1990 voor de parketten zelf niet worden behandeld. Hopelijk zijn de parketten mondig genoeg om hierover in de wetenschappelijke discussie stelling te nemen, al moet worden vastgesteld dat ze tot op heden een (gedwongen?) grote zwijgzaamheid aan de dag hebben gelegd. Aandacht zal worden besteed aan de algemene context van de strafrechtsbedeling waarin die regeringsmededeling moet worden geplaatst; dit op grond van de besluiten van een opmerkelijke wetenschappelijke enquête, van de voorstellen tot hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek en van de ontwikkelingen in het O.M. in Frankrijk en vooral in Nederland.

Wetenschappelijke enquête, hervorming van het onderzoek, het O.M. in Frankrijk

4. Na een enquête bij parketmagistraten en van onderzoeksrechters, uitgevoerd onder leiding van L. Dupont, heb-

² R. VERSTRAETEN, «Enige bedenkingen omtrent de strafprocedurale implicaties van de voorstellen van de parlementaire onderzoekscommissie inzake banditisme en terrorisme», *Pan.*, 1990, 526-556, i.h.b. 538 en 547.

³ J. VANDE LANOTTE, «Bedenkingen bij de onafhankelijkheid van het openbaar ministerie», *R.W.*, 1990-91, 1001-1014, i.h.b. 1009.

¹ *Parl.Hand.*, Kamer, 1989-90, 2586-2594, i.h.b. 2589-2590.

ben S. Christiaensen en P. Claes in een rapport van hoge wetenschappelijke kwaliteit duidelijk gesteld dat het gebrek aan werkingsmiddelen en in grotere ressorten daarenboven de werklust de fundamentele problemen bij uitstek zijn voor alle geïnterviewde parketmagistraten en onderzoekers. Dit gebrek aan werkingsmiddelen en een niet te beheersen werklust wijzen enerzijds op gebreken bij de beleidsvoering, en omgekeerd leiden ze ertoe dat niet de tijd wordt genomen of kan worden genomen voor een algemene evaluatie van het eigen functioneren, en voor het voorbereiden en uitwerken van een oordeelkundige interne en externe beleidsvoering. De auteurs van het rapport besloten dan ook dat allerlei nieuwe initiatieven zowel op het vlak van de criminaliteitsbeheersing als inzake rechtsbescherming geen schijn van kans hebben wanneer niet eerst de bedding wordt klaargemaakt waarin die nieuwe initiatieven tot stand moeten komen ⁴.

Het rapport citeert in dat opzicht de geringe toepassing van de wet van 28 juni 1984 op de afdoening buiten proces, die aan het O.M. theoretisch grote bevoegdheden toekende ⁵ om een beleid te ontwikkelen, maar dode letter is gebleven. Het stelt aan de ene kant vast dat vóór de nieuwe wet niet enige ernstige inschatting werd verricht inzake de reële toepassingsvoorwaarden en integratiemogelijkheden van deze nieuwe bevoegdheden van de parketten in de praktijk en aan de andere kant dat na de totstandkoming van de wet geen duidelijk parketbeleid werd ontwikkeld ⁶.

Uit deze algemene conclusies, en uit het voorbeeld van de afdoening buiten proces i.h.b., blijkt dat een groot aantal beleidsvoornemens die de voorstellen van de parlementaire onderzoekscommissie en de regeringsmededeling bevatten, gedoemd zijn te mislukken. Wanneer men zou pogen de hiërarchie, die in bepaalde opzichten in gebreke is gebleven, te vervangen door de minister van Justitie en een te creëren dienst van de criminele politiek, gaat men totaal voorbij aan de vaststellingen van deze wetenschappelijke enquête dat voor algemene parketrichtlijnen uitwisseling van ideeën, informatie en voorstellen vanuit de basis naar de top, noodzaak van gesprekken en ook meer openheid vereist zijn ⁷.

5. De voorstellen die de regeringsmededeling van 5 juni 1990 bevat op het vlak van het O.M., kunnen ook niet los worden gezien van een aantal initiatieven om het strafrechtelijk onderzoek grondig te hervormen. Het rapport van de parlementaire onderzoekscommissie inzake banditisme en terrorisme bevat daaromtrent een reeks voorstellen om de functie van de onderzoeksrechter derwijze te hervormen dat hij enkel en alleen de rechter van het onderzoek wordt en aldus slechts op vordering van het parket beslist over de uit-

oefening van bepaalde onderzoekshandelingen ⁸. Het O.M. wordt de leider van het voorbereidend onderzoek. In eigen land heeft R. Verstraeten duidelijk gesteld dat deze herschikking van de posities van de protagonisten van het strafonderzoek de macht van het O.M. en de politiediensten *de facto* zal versterken ⁹. Bij onze noorderburen werd n.a.v. soortgelijke voorstellen ook gesproken over dezelfde verschuiving, wat ten koste kan gaan van de rechtshandhaving. Voorts werd opgemerkt dat de rechter-commissaris aldus het overzicht van alle beschikbare gegevens over de zaak ontbeert, wat bij ingrijpende onderzoekshandelingen een voorwaarde is voor een verantwoorde beslissing over de opportuniteit van de toepassing van bepaalde onderzoekshandelingen ¹⁰. In Frankrijk werd n.a.v. vroegere voorstellen en de huidige hervormingsplannen dezelfde vrees uitgesproken dat aldus de toekenning van de leiding van het voorbereidend onderzoek aan een instelling die niet over de vereiste onafhankelijkheid beschikt, nadelige gevolgen zou hebben voor de bescherming van de individuele rechten en vrijheden ¹¹.

Men kan er niet aan voorbij: de omvorming van het O.M. tot een orgaan om de gouvernementele strafrechtspolitiek door te voeren en de gelijktijdig voorgestelde hervorming van het voorbereidend onderzoek leiden ertoe dat in een fase van de strafprocedure waarin grote belangen op het spel staan, met name de criminaliteitsbeheersing en de rechten en vrijheden van het individu, deze belangen ten minste indirect in het bereik komen van de uitvoerende macht.

6. De beleidsvoornemens in België zijn des te meer opmerkelijk daar in Frankrijk, waar het O.M. ondergeschikt is aan de uitvoerende macht, precies gepleit wordt om het parket volledig te onttrekken aan de executieve macht ¹².

De commissie-Delmas-Marty heeft in haar eindverslag gepoogd de onafhankelijkheid van het O.M. te waarborgen: «Les dispositions actuelles, distinguant la parole, qui est libre, de l'écrit qui est lié, n'assurent à cet égard qu'une garantie d'indépendance insuffisante, et de nature le plus souvent symbolique, aux magistrats du ministère public. La Commission propose que ceux-ci aient désormais la faculté de refuser de reprendre à leur compte des consignes qu'ils désapprouveraient» ¹³.

De evolutie van het O.M. in Nederland

7. De aandacht moet natuurlijk toegespitst worden op de ontwikkelingen die het O.M. gedurende de laatste jaren in Nederland heeft ondergaan, omdat bij onze noorderburen grote veranderingen werden doorgevoerd, om na te gaan of

⁴ S. CHRISTIAENSEN en P. CLAES, *Het strafrechtelijk vooronderzoek en de voorlopige hechtenis: een verkennend onderzoek*, Eindrapport, Diensten voor de programmatie van het Wetenschapsbeleid, 1991, pp. 381, 385 en 453.

⁵ L. DUPONT, «Hoe minnelijk is de minnelijke schikking?», *Pan.*, 1984, 469-476; zie ook H. BOSLY, «Un projet de loi étendant considérablement le champ d'application de la transaction en matière pénale», *J.T.*, 1983, 725-727; F. CLOSE, «La transaction en matière pénale. L'application de la loi du 28 juin 1984 en droit commun», *R.D.P.*, 1986, 47-77.

⁶ S. CHRISTIAENSEN en P. CLAES, *o.c.*, in noot 4, pp. 276 en 278.

⁷ *Ibidem*, pp. 146 en 185.

⁸ Zie ook *Les désarrois du juge d'instruction*, Handelingen van het VIe congres van de Association syndicale des magistrats te Louvain-la-Neuve op 10 maart 1990, *R.D.P.*, 1990, 811-931.

⁹ R. VERSTRAETEN, *loc.cit.*, *Pan.*, 1990, 526-556, i.h.b. 555.

¹⁰ *Herziening van het gerechtelijk vooronderzoek*, rapport van de Commissie verrijking Wetboek van Strafvordering, Gouda Quint, 1990, pp. 31 en 34.

¹¹ *La mise en état des affaires pénales*, Commission Justice pénale et droits de l'homme, La Documentation française, 1991, p. 35.

¹² J. PRADEL, «La mise en état des affaires pénales. Propos sceptiques sur le rapport de la Commission justice pénale et droits de l'homme (juin 1990)», *Dall.Sir.*, 1990, 301-306, i.h.b. 302.

¹³ *O.c.*, in noot 11, p. 139.

er geen lessen uit die evolutie voor België moeten worden getrokken, vooral ook omdat Nederland soms als te volgen voorbeeld wordt genoemd.

Dissertaties, oraties, studies in tijdschriften, wetenschappelijk onderzoek zijn hierover verschenen. Ze getuigen in hun besluitvorming van een opmerkelijke eensgezindheid t.a.v. een situatie waarbij de vraag werd geformuleerd welke betekenis aan de nog steeds beleden zelfstandigheid van het O.M. kan worden toegekend, nu het O.M. consensus moet nastreven met de departementale ideologie en een instrument is geworden in handen van de gouvernementele strafrechtspolitik¹⁴.

Zaken waarin de overheid verwickeld is

8. In de eerste plaats wordt erop gewezen dat de evolutie van het O.M. gedurende de laatste jaren maakt dat het begrip rechtsorde, dat het O.M. beoogt te handhaven, is vervlakt tot een door de overheid gewenste orde¹⁵.

Deze ontwikkeling doet vragen rijzen naar het bestaan van de nodige afstandelijkheid van het O.M. in alle zaken waarin de overheid zelf verwickeld is in het algemeen en overheidsorganen in de uitoefening van hun taken te kort zijn geschoten in het bijzonder.

Niet zelden wordt reeds thans ook in België tot het O.M. terecht of ten onrechte het verwijt gericht dat het te veel geneigd is het optreden van bepaalde administraties, i.h.b. van de politiekorpsen, te dekken of te verdedigen in procedures waarin gewag wordt gemaakt van het gebruik van bepaalde methodes van opsporing of van geweldpleging. Het O.M. moet de overheid, en i.h.b. de politie, kunnen controleren en het optreden van de ambtenaren kunnen toetsen aan regels van geschreven en ongeschreven recht¹⁶. Dezelfde afstandelijke houding moet bestaan t.a.v. de gevangenisadministratie, een onvervalst onderdeel van het Ministerie van Justitie, en t.a.v. elk ander bestuur. Steeds moet het parket kritisch kunnen optreden.

Ook al is het bestuur niet verwickeld in de zaak of al zijn de overheidsorganen in de uitoefening van hun taken niet te kort geschoten, moet het O.M. het belang van de gemeenschap voorop stellen, zonder met de overige bestuurlijke overwegingen en ongetwijfeld zonder met de politieke opportuniteit rekening te houden. Dat is bv. overduidelijk in milieuzaken¹⁷.

9. Het wordt aldus evident dat handhaving van een grote dosis zelfstandigheid van het O.M. onontbeerlijk is ingeval de overheid zelf of haar ambtenaren in de zaak verwickeld zijn, laat staan strafrechtelijk vervolgd moeten worden. De regeringsmededeling van 5 juni 1990 maakt weliswaar een onderscheid tussen de vervolgingspolitiek in het algemeen en de individuele vervolgingen, waarmee de minister van Justitie afgezien van enkele uitzonderingen zich niet zou be-

zighouden. Dat onderscheid heeft echter weinig zin. Vanaf het ogenblik dat de vervolgingspolitiek een onderdeel van het beleid van een departement wordt, verdwijnt ook de ruimte om in het algemeen aandacht te besteden aan, en zo nodig op te treden tegen, tekortkomingen van de overheid en haar ambtenaren, laat staan politici. Zoals De Doelder duidelijk stelde, is dit geen pleidooi voor een geheel onafhankelijk O.M. De minister van Justitie moet de mogelijkheid hebben aanwijzingen aan het O.M. te geven. Van die mogelijkheid kan hij onder omstandigheden gebruik maken. Voor het al dan niet gebruiken van die mogelijkheid legt hij verantwoording af aan het parlement. Doch het O.M. kan zijn rechtshandhavende taak slechts waarmaken indien hem een zekere mate van onafhankelijkheid wordt gegund¹⁸.

De teruggang van de rechtshandhaving

10. In het Nederlandse wetenschappelijk onderzoek rond het O.M. in Nederland werd de nadruk gelegd op de verschillende facetten van de taken van de leden van het O.M.: hun functie als magistraten, als ambtenaren, als werkers¹⁹.

De vraag werd geformuleerd of het O.M. met de huidige evolutie nog wel op een zuivere manier zijn taken als magistraat kan blijven vervullen, waarbij zelfstandigheid voorwaarde is²⁰. Of nog duidelijker werd gesteld dat wie van het Nederlandse O.M. een departementale buitendienst wil maken, tegen de ontwikkeling van de rechtsstaat in voor een partijdig O.M. kiest²¹.

Het is evident dat, wanneer men de verschillende facetten van de taken van de leden van het O.M. overloopt, de burger direct of indirect gebaat is bij een meer magistratelijke opstelling van het O.M.

Wanneer het O.M. al zijn trekken als magistraat verliest, verliest het ook zijn enige kracht, want het wetenschappelijk onderzoek van Van den Bunt heeft aangetoond dat daar de potentiële kracht van het O.M. ligt. De leden van het O.M. voelen zich immers in de eerste plaats magistraat. Daarenboven ontbreekt dan voor de burger een belangrijke garantie. Rechtshandhaving bevat een kritische lading. Een zekere zelfstandigheid van het O.M. kan voor dit aspect zorgen. De burger is gediend met een O.M. dat voldoende zelfstandigheid bezit om een onpartijdige proceshouding aan te nemen.

11. Deze houding als magistraat van het O.M. is des te belangrijker omdat, zoals De Doelder het onderstreepte, steeds meer zaken door het O.M. zelf worden afgedaan en slechts een deel van de verdachten de rechtsbescherming, die traditioneel door de zittende magistratuur wordt geboden, geniet²². Dezelfde bemerkingen gelden ongetwijfeld voor ons land. Het aantal zaken toevertrouwd aan de onderzoeksrechters is onbeduidend geworden. Het totaal aantal zaken afgehandeld door de vonnisgerechten is gering. Het

¹⁴ T.M. SCHALKEN, «Het postmoderne O.M.: management in toga», *N.J.B.*, 1990, 1435-1436.

¹⁵ A.C. 'T HART, «Instrumentalisme en strafrechtelijk beleid», in *Rechtsstaat en sturing*, Zwolle, Tjeenk-Willink, 1987, 37-75, i.h.b. 42.

¹⁶ L.C.M. MEYERS, «Het einde van de onpartijdigheid: van openbaar ministerie tot departementale vervolgingsdienst», *R.M.T.*, 1991, 170-174, i.h.b. 174.

¹⁷ H.G. VAN DEN BUNT, «Is het O.M. berekend voor zijn milieutaak?», in *Justitiële verkenningen*, 1990, 51-63.

¹⁸ H. DE DOELDER, *Het O.M. in positie*, rede uitgesproken bij het aanvaarden van het ambt van hoogleraar in het straf- en strafprocesrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op 4 maart 1988, Gouda Quint, Arnhem, 1988, p. 13.

¹⁹ H.G. VAN DEN BUNT, *Officieren van justitie*, Verslag van een participierend observatieonderzoek, 1985.

²⁰ T.M. SCHALKEN, *loc.cit.*, *N.J.B.*, 1990, 1435-1436.

²¹ L.C.M. MEYERS, *loc.cit.*, *R.M.T.*, 1991, 170-174, i.h.b. 174.

²² H. DE DOELDER, *loc.cit.*, pp. 21-22.

cijfer seponeringen is indrukwekkend. Het O.M. kan eveneens de afdoening van de zaak buiten proces voorstellen. Niet alleen wordt de rechter aldus buitenspel gezet²³, maar ook een deel van de rechtsbescherming valt weg, vooral indien het O.M. minder als magistraat kan optreden.

Zulks betekent niet dat de minister van Justitie niet betrokken moet zijn bij de rechtshandhaving, die aan het bestuur zou moeten worden onttrokken. Integendeel. De overheid is daarbij direct betrokken. De minister van Justitie moet de regel voor de rechtshandhaving formuleren. Dit houdt in de eerste plaats de materiële werkingsmiddelen, in de tweede plaats een behoorlijk benoemingsbeleid en in de derde plaats heel het vraagstuk van de opleiding en de permanente vorming in. Drie noodzakelijke elementen, waarvan niet altijd de nodige aandacht is besteed en die de oorzaken van de huidige wantoestanden zijn.

't Hart heeft in een reeks opmerkelijke geschriften erop gewezen dat de ontwikkeling in Nederland van het O.M. tot een louter machtsinstrument van de overheidspolitiek een teruggang voor de rechtshandhaving is omdat t.a.v. de politieke druk het O.M. zich minder kritisch kan opstellen²⁴. Hierbij wees hij op de gevaren van het ook in België voorgestelde systeem van «job-rotation»: wie niet voldoet aan de richtlijnen en aanwijzingen, moet afvloeien. Dat hierbij de onafhankelijke rechtspraak als een storende en te beperken factor wordt ervaren, is evident. Zoals 't Hart het schreef, maken dergelijke geluiden het wantrouwen bepaald niet minder²⁵.

De gevolgen voor de minister van Justitie en de zittende magistratuur

12. De ontwikkelingen in het openbaar ministerie hebben niet alleen gevolgen voor de toestand van de burger. Ze brengen natuurlijk ook wijzigingen teweeg in de functie van de individuele leden van het O.M., die zich moesten heroriënteren van vrijwel autonome afhandelaars van afzonderlijke zaken naar beleidsuitvoerders²⁶.

Maar ook voor de minister van Justitie bracht het een en ander verandering teweeg. De verstrengeling van de uitvoerende macht en het O.M. maakt de minister van Justitie kwetsbaar. Hij moet zich voortaan verantwoorden voor het parlement omtrent het doen en laten van het O.M., omdat hij de afstand mist die hem van het O.M. in tegenstelling tot van zijn departement scheidde. Hij wordt aangesproken, niet alleen omtrent de wijze waarop hij zijn traditionele bevoegdheden heeft aangewend, maar rechtstreeks omtrent het optreden en het niet optreden van het O.M.²⁷.

13. De Nederlandse auteurs hebben echter vooral de nadruk gelegd op de gevolgen van de ontwikkelingen voor de rechters. Het praktische monopolie van het O.M. m.b.t. het

instellen van vervolgingen houdt in dat, wanneer het handelen van het O.M. volledig beheerst wordt door het overheidsbeleid, de essentiële functie van onafhankelijke rechtspraak niet alleen onder druk komt te staan, maar eenvoudigweg wordt uitgeschakeld. Het O.M. is immers de instelling die de zorg draagt dat strafzaken gestuurd worden naar de onafhankelijke rechter. Andersom kan, bij vervolgingen door toedoen van het O.M. dat verstrengeld geraakt in de ideologie van de uitvoerende macht, de rechter voor het politieke blok worden gezet en kan hij gevangen raken in het keurslijf van die ideologie²⁸.

De omvorming van het strafrecht

14. De discussie in Nederland wordt nog in een ruimere context gevoerd. De ontwikkelingen van het O.M. brengen een verandering van de functie van het strafrecht als dusdanig teweeg.

Deze verbreding van de discussie moet worden geplaatst tegen de achtergrond van de discussie omtrent het instrumentalistisch en het rechtsbeschermend karakter van het strafrecht²⁹. De vraag wordt gesteld of de instrumentalistische visie, die vasthoudt aan het primaat van management, niet ten koste gaat van de rol van het recht gericht op de zorg voor de positie van het individu als autonoom beschermingsmechanisme zo nodig tegenover de overheid en zelfs tegenover de wetgever³⁰.

De ontwikkelingen in het openbaar ministerie in Nederland maken dat het strafrecht een bepaalde vorm aan het worden is om het totale bestuurlijke overheidsbeleid te implementeren. Het vervult enkel een instrumentele functie ten behoeve van dit beleid, zonder dat het als een specifieke rechtsvorm eigen waarden zou hebben hoog te houden. A.C. 't Hart heeft op schitterende wijze aangetoond hoe deze evolutie moet worden geplaatst tegen de achtergrond van een algemene regressie van het juridische³¹.

Meer concreet heeft H. De Doelder m.b.t. de positie van het O.M. gesteld dat er thans een voor de verdere ontwikkeling zeer principiële vraag aan de orde is: zijn strafwetgeving en strafrechtelijk beleid vormen van overheidsbeleid die zo doeltreffend en doelmatig gericht moeten worden op het bereiken van doeleinden van overheidspolitiek, of stelt het recht als zodanig nog andere, eigen eisen³²?

Besluit

15. Het is opmerkelijk dat terwijl in Nederland tegen de achtergrond van recente ontwikkelingen bijna algemeen wordt vastgesteld dat de positie van het O.M. de laatste jaren enigszins de neiging heeft om uit balans te geraken door te veel aandacht voor de bestuurlijke componenten van het O.M. en gepoogd wordt opnieuw het accent te leggen op zijn

²³ «De rechter buitenspel. Conflictregeling buiten de rechtbank om», verslag over de op 16 november 1990 georganiseerde studiedag, *Pan.*, 1991, 178-181. Zie in hetzelfde nummer van *Panopticon* ook de bijdrage van P. MORRENS.

²⁴ A.C. 'T HART, *Strafrecht en beleid*, p. 374.

²⁵ A.C. 'T HART, *loc.cit.* in noot 15, pp. 64-65.

²⁶ *Ibidem*, p. 44.

²⁷ L.C.M. MEYERS, «Een bedreigd evenwicht. Opmerkingen over de positie van het O.M. tussen bestuur en rechter», *R.M.T.*, 1987, 24-33, i.h.b. 30 en *loc.cit.*, *R.M.T.*, 1991, 170-174, i.h.b. 174.

²⁸ A.C. 'T HART, *loc.cit.*, 37-74, i.h.b. 72, en L.C.M. MEYERS, *R.M.T.*, 1987, 24-33, i.h.b. 24 en 30, 1991, 170-174, i.h.b. 174.

²⁹ L.M.C. MEYERS, *loc.cit.*, *R.M.T.*, 1991, 170-174, i.h.b. 170.

³⁰ Zie hieromtrent R. FOCQUE en A.C. 'T HART, *Instrumentaliteit en rechtsbescherming*, 1990.

³¹ A.C. 'T HART, *loc.cit.* in noot 15, 37-75, i.h.b. 42, 70 en 74.

³² H. DE DOELDER, *loc.cit.*, p. 7.

rechterlijk component³³, in ons land de tegenovergestelde tendens in bepaalde milieus bestaat.

Dit besluit betekent geenszins dat het O.M. in Nederland niet in menig opzicht een voorbeeld kan zijn waaraan de parketten in België veel kunnen ontleen om intern een einde te maken aan een reeks archaïsche toestanden en om zich extern te profileren als handhaver van het recht.

16. Deze feitelijke vaststelling houdt ook niet in dat beweerd wordt dat het O.M. onafhankelijk zou moeten zijn in de strikt juridisch technische zin van het woord. Een dergelijke stellingname is in de eerste plaats juridisch betwistbaar. Bovendien bergt ze ook het gevaar in zich dat het O.M. die onafhankelijkheid aangrijpt om zich te isoleren van het bestuursapparaat. Voorbeelden uit de dagelijkse praktijk m.b.t. het ordeningsrecht (bv. het milieurecht) tonen aan dat een dergelijke houding op termijn voor het O.M. zelf nadelig is. Samenwerking met het bestuur is op een dergelijk gebied noodzakelijk.

Soortgelijke vaststellingen zouden ook kunnen worden geformuleerd op het vlak van het gemeenrechtelijk strafrecht, o.m. wanneer opgetreden wordt in het kader van de handhaving van de openbare orde (voetbalgeweld bv.) of van de verkeersveiligheid (anti-alcoholcampagnes bv.).

Op de gevaren van deze isolering voor het O.M. werd reeds vijftien jaar terug gewezen³⁴. Deze isolering heeft sedertdien het O.M. lelijke parten gespeeld. Duidelijke bewij-

zen van het verlies aan invloed van het O.M. worden gevormd door de indrukwekkende lijst van wetten die in de laatste jaren in het straf(proces)recht de bevoegdheden van het O.M. hebben beperkt. Dit zijn mokerslagen die het O.M. wel gedeeltelijk aan zichzelf moet toeschrijven. De toestand van splendid isolation is omgezet in een aanzienlijk verlies aan invloed.

17. Die feitelijke vaststelling houdt evenmin in dat voor het O.M. afgeweken zou mogen worden van de grondregel dat niemand een bevoegdheid kan uitoefenen zonder verantwoording schuldig te zijn of zonder dat op die uitoefening controle bestaat³⁵, een grondregel die bepaalde magistraten van het O.M. niet altijd hebben onderschreven, maar die noodzakelijk is voor een orgaan als het O.M. dat over veel macht beschikt.

18. Die feitelijke vaststelling houdt enkel in dat het in het huidige debat – om de titel te hernemen van de oratie van 1976 van A.C. 't Hart over de nemen – niet alleen gaat «om het O.M.»³⁶. Het gaat in de huidige discussie om heel wat meer, o.m. om de vervlakking van rechtsorde tot een overheidsorde, om de rechtshandhaving van de burger, om de onafhankelijke rechtspraak, om het strafrecht.

Alain DE NAUW

³⁵ «Rubriek O.M. en rechter», *D.D.*, 1991, 904.

³⁶ A.C. 'T HART, *Om het O.M.*. Een verkenning van enkele aspecten van taak en functioneren van het openbaar ministerie in Nederland, rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van lector aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg op 29 januari 1976.

DE RECHTERLIJKE MACHTIGING EN DE GERECHTELIJKE INDEPLAATSSTELLING (ART. 220, § 1 EN § 2, B.W.)

1. Tot de doelstellingen van de wet van 14 juli 1976 behoorde, naast het waarborgen van een voldoende onafhankelijkheid aan elk van de echtgenoten als volwassen individu en het doortrekken van de volledige gelijkheid tussen de echtgenoten, ook het bevestigen van de solidariteit tussen hen.

Laatstgenoemde doelstelling van de wetgever vindt men ook terug in de rechterlijke machtiging (art. 220, § 1, B.W.) en de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220, § 2, B.W.) die, mits een beperkt aantal formaliteiten vervuld worden, een oplossing bieden wanneer een der echtgenoten niet bij machte is om zijn wil te kennen te geven of ongeschikt is om zijn goederen te beheren. Bovendien bieden zij de mogelijkheid om in plaats van op de klassieke beschermingsstelsels (onbekwaamverklaring, bijstand van gerechtelijk raadsman, voorlopig bewind over de goederen toebehorend aan de meerderjarige) een beroep te doen voor het bestuur van de goederen van een gehuwde persoon, andere maatregelen te gebruiken die hetzelfde resultaat bereiken en die

beter beantwoorden aan de realiteit van het gezinsleven¹.

I. Daden van beschikking over de gezinswoning en het huisraad (art. 220, § 1, B.W.)

2. Overeenkomstig artikel 215, § 1, B.W. kan de ene echtgenoot zonder de instemming van de andere echtgenoot geen daden van beschikking verrichten over de rechten die hij bezit op het onroerend goed dat het gezin tot gezinswoning dient, noch over het huisraad dat er aanwezig is.

Is de ene echtgenoot echter afwezig, onbekwaam verklaard of in de onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven, dan kan de andere echtgenoot zich laten machtigen, op basis van artikel 220, § 1, B.W., door de rechtbank van eerste

¹ PINTENS, W. en VERBEKE, A., «Voorlopig bewind over de goederen van de meerderjarige», *R.*, 1991-92, 170, nr. 4.

aanleg om die daden alleen te verrichten. De wetgever verzekert zo de goede werking van het gezin indien de samenwerking tussen de echtgenoten omwille van de verandering van één der beide echtgenoten onmogelijk is geworden ².

3. Conform het oude artikel 220 B.W. werd ook in artikel 220, § 1, B.W. als voorwaarde gesteld dat de andere echtgenoot afwezig of onbekwaam verklaard is of in de onmogelijkheid verkeert om zijn wil te kennen te geven. Laatstgenoemde hypothese omvat alle situaties waarin een echtgenoot wegens een fysieke of geestelijke onmogelijkheid niet in staat is zijn instemming te verlenen en omvat ook de gevallen van onbekwaamverklaring (in de zin van de artt. 489-512 B.W.) en afwezigheid.

Het begrip "afwezigheid" moet in deze context begrepen worden in de algemene zin van tijdelijke verwijdering van een der echtgenoten uit de echtelijke woning en niet in de technische betekenis van de artikelen 112 en volgende van het Burgerlijk Wetboek ³. Aldus werd tijdens de parlementaire voorbereiding afstand genomen van de vroegere enge technische interpretatie van het begrip afwezigheid ⁴.

4. Wegens het zeer persoonlijk karakter van die instemming, kan ze niet gegeven worden door een wettelijke vertegenwoordiger ⁵ noch door de echtgenoot die gerechtelijk, op basis van artikel 200, § 2 B.W., volledig in de plaats werd gesteld van de andere echtgenoot. Dat de gerechtelijk in de plaats gestelde ook deze machtiging behoeft, kan impliciet worden afgeleid uit artikel 220, § 1, B.W. dat deze machtiging ook vereist voor de echtgenoot die optreedt als voogd voor de andere echtgenoot die onbekwaam verklaard is ⁶.

5. Tot het verkrijgen van deze machtiging moet men zich richten, overeenkomstig artikel 220, § 1, B.W., tot de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 628, 2°, Ger. W.).

Indien de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in spoedeisende gevallen daaromtrent wordt geadieerd, heeft hij geen bevoegdheid om over de grond van de zaak te oordelen ⁷. Hij heeft immers geen expliciete bevoegdheid daartoe ⁸. Hij kan enkel, in gevallen die hij spoedeisend

acht, bij voorraad uitspraak doen (art. 584, eerste lid Ger. W.). Daarbij kan de voorzitter geen definitieve verandering in de rechtspositie van partijen bewerkstelligen. Men kan zich dan ook afvragen of het instellen van een kort geding hier enig nut kan hebben.

Het verzoek tot machtiging dient te worden ingeleid door middel van een verzoekschrift dat door de eiser of zijn advocaat ondertekend moet worden (artikel 1253 Ger. W.). De inleiding van de vordering bij deurwaardersexploot leidt nochtans niet tot een nietigheid die ambtshalve opgeworpen dient te worden of van rechtswege de nietigheid van de vordering met zich meebrengt ⁹. Voor het overige is de gewone procedure op verzoekschrift van toepassing (artt. 1026-1034 Ger. W.).

Uit de formulering van artikel 220, § 1, B.W. ("kan zich laten machtigen") volgt dat deze machtiging facultatief is. De rechter moet de machtiging weigeren indien de voorgenomen daad van beschikking niet in het belang van het gezin is en het gebruikelijk levenskader van het gezin in het gedrang brengt. Naar analogie van artikel 215, § 3, B.W. zou de rechter dit slechts kunnen weigeren indien de huisvesting van het gezin in concreto in het gedrang komt ¹⁰.

6. Indien een daad van beschikking wordt verricht zonder de vereiste rechterlijke machtiging, kan deze nietig verklaard worden op grond van artikel 224, § 1, B.W.

II. De gerechtelijke indeplaatsstelling (Art. 220, § 2 B.W.)

7. Ingevolge artikel 220, § 2, B.W. kan een echtgenoot, indien de andere echtgenoot in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, en hij geen lasthebber heeft aangesteld of geen wettelijke vertegenwoordiger heeft, aan de rechtbank van eerste aanleg vragen om in zijn plaats te worden gesteld voor de uitoefening van al zijn bevoegdheden of een gedeelte ervan.

A. Voorwaarden van deze gerechtelijke indeplaatsstelling

1) De onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven

8. Deze eerste voorwaarde moet zeer ruim geïnterpreteerd worden: zij omvat zowel de onmogelijkheid ten gevolge van enige aantasting van het geestesvermogen ¹¹, als ten gevolge van verwijdering zoals reis ¹², gevangenschap, afwe-

B.W., dat in spoedeisende gevallen, de machtiging zou kunnen worden gevraagd aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg.

⁹ Rb. Hasselt, 22 maart 1977, *Limb. Rechtsl.*, 1978, 9.

¹⁰ Zie CASMAN, H. en VAN LOOK, M., o.c., I/9, 4, en de verwijzing aldaar.

¹¹ Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1978, 285, advies O.M., noot CASMAN, H.; Rb. Namen, 14 oktober 1981, *Rev. R  q. Dr.*, 1982, 32; Rb. Luik, 23 april 1990, *Jur. Liège*, 1990, 1207; Vred. Ronse, 17 mei 1967, *T. Vred.*, 1968, 55.

¹² Het hangt af van de intensiteit van de onmogelijkheid. Het moet gaan om een werkelijke, onoverkomelijke onmogelijkheid; of werkelijk geen contact meer mogelijk is met de betrokkene moet de rechter uitmaken (J.P., "Indeplaatsstelling wegens onbekwaamheid tot wilsuitering", noot onder Rb. Brussel, 28 december 1977, *R.W.*, 1978-79, 231).

² CASMAN, H. en VAN LOOK, M., *Huwelijksvermogensstelsels*, Brussel, Ced. Samsom, losbl., I/9, 1.

³ Verslag HAMBYE, *Parl. St., Senaat*, 1974-75, nr. 683/2, 15.

⁴ Voor de enge interpretatie van het begrip "afwezigheid", zie DE PAGE, H., *Traite élémentaire de droit civil Belge*, I, Brussel, Bruylant, 1962, nr. 706bis, D. Contra: RENAULD, J., *Droit patrimonial de la famille*, Brussel, Larcier, 1971, 132, nr. 165, die op grond van de wetgeschiedenis van het oude artikel 220 van het B.W. eveneens een ruime interpretatie voorstond.

⁵ CASMAN, H. en VAN LOOK, M., o.c., I/9, 3.

⁶ BAX, M., "Het familierechtelijk statuut van psychisch gehandicapten", *R.W.*, 1979-80, 1097; CASMAN, H., "L'impossibilité pour un époux de manifester sa volonté et les articles 220 et 1420 du Code civil", noot onder Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1978, 289.

⁷ CASMAN, H., "L'impossibilité pour un époux de manifester sa volonté et les articles 220 et 1420 du Code civil", noot onder Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, l.c., 289; RIGAUX, F., *Les relations familiales*, I, *Les personnes*, Brussel, Larcier, 1978, 55, nr. 83.

⁸ Contra: HAMBYE, J., "Régimes matrimoniaux (Deuxième partie: La réforme de 1976)", in *Répertoire notarial*, BAUGNIET, J. en GENIN, A., V/1, Brussel, Larcier, 1977, 64, nr. 38, die meent, rekening houdend met het parallelisme van art. 220, § 1, B.W. met art. 215

zigheid in de ruime zin¹³, als ten gevolge van een fysieke ziekte-toestand¹⁴.

9. Ze valt echter niet samen met het toepassingsgebied van artikel 1426 B.W. Artikel 1426 B.W. impliceert dat de echtgenoot nog in staat is op te treden, maar daarbij de belangen van het gezin in gevaar brengt of blijk geeft van ongeschiktheid in het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen zowel als van zijn eigen vermogen¹⁵. Artikel 220, § 2, B.W. daarentegen impliceert een onmogelijkheid tot optreden, waardoor het vlot bestuur van het eigen en het gemeenschappelijk vermogen onmogelijk wordt¹⁶.

10. Door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt werd bovendien vereist dat de onmogelijkheid om zijn wil te kennen te geven van blijvende aard is¹⁷.

Bepaalde rechtsleer meent dat dit bijkomende vereiste kan worden gerechtvaardigd door het feit dat er in de wet niet uitdrukkelijk is voorzien in een intrekking van deze maatregel¹⁸. Bovendien zou, wegens de belangrijkheid van de machtiging, zij in de regel slechts worden toegestaan indien de reden van de onmogelijkheid van wilsuiging van blijvende aard is¹⁹.

In het elders in dit nummer opgenomen vonnis van Rb. Oudenaarde, 30 oktober 1990, wordt nochtans de gerechtelijke indeplaatsstelling toegestaan ondanks het feit dat de andere echtgenoot slechts tijdelijk in de onmogelijkheid verkeerde om zijn wil te uiten²⁰.

De gerechtelijke indeplaatsstelling moet ook dan toegestaan kunnen worden omdat het best mogelijk is dat, ingeval een der echtgenoten tijdelijk onmogelijk zijn wil kan uiten, zich een situatie voordoet waarvoor het absoluut noodzakelijk is dat bepaalde zaken onmiddellijk geregeld worden.

¹³ Rb. Hasselt, 22 maart 1977, *Limb. Rechtsl.*, 1978, 9: zoals in artikel 220, § 1, B.W. dient het begrip "afwezigheid" begrepen te worden in de algemene zin van tijdelijke verwijdering van een der echtgenoten uit de echtelijke woning en niet in de technische betekenis van de artikelen 112 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁴ Rb. Brussel, 28 december 1977, *R.W.*, 1978-79, 229, advies O.M. MAHIEU, noot J.P.; Rb. Luik 30 juni 1986, *Jur. Liège*, 1986, 509.

¹⁵ Verslag HAMBYE, *Parl. St., Senaat*, 1974-75, 683/2, 67. Bovendien bestaat er discussie of op art. 1426 B.W. ook een beroep kan worden gedaan door echtgenoten die gehuwd zijn onder een stelsel van scheiding van goederen; zie daarover PUELINCKX-COENE, M., "Enkele bedenkingen bij de vele vragen rond de ontneming van bestuursbevoegdheden aan echtgenoten (art. 1426 B.W.)", *R.W.*, 1982-83, 2514-2515, en de verwijzingen aldaar.

¹⁶ PUELINCKX-COENE, M., "Vrijheid, een privilege van gezonden van geest", *R.W.*, 1979-80, 505-506.

¹⁷ Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1978, 285-291, advies O.M., noot CASMAN, H.

¹⁸ BAX, M., "Personen- en familierecht (1977-1979)", *R.W.*, 1979-80, 1700.

¹⁹ CASMAN, H., "L'impossibilité pour un époux de manifester sa volonté et les articles 220 et 1420 du Code civil", noot onder Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *l.c.*, 1978, 288; REMON, C., "Het statuut van de geestzieke: de oplossing van de wet van 14 juli 1976 betreffende de rechten en plichten van de echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels", in *Voor de meerderjarige handelingsonbekwamen... een juridisch vacuüm?*, Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen, 1983, 55, nr. 25.

²⁰ Zie het verzoekschrift: "... gezien zijn toestand van tijdelijke zwakzinnigheid", en de overname van deze reden in het vonnis: "Gezien de redenen aangehaald in voormeld verzoekschrift"

Bovendien is het ook vaak medisch onmogelijk om met zekerheid te bepalen of de onmogelijkheid om zijn wil kenbaar te maken al dan niet van blijvende aard is²¹.

Doch de rechtbank moet uiterst voorzichtig zijn met deze bevoegdheidstoekenning. Ze moet erop toezien dat geen misbruik wordt gemaakt van een situatie van tijdelijke onmogelijkheid. Daarbij zal ze de nadelen voor het gezin door te wachten, moeten afwegen tegen het verlies door de betrokkene van de uitoefening van een recht dat hem toebehoort²².

2) Geen lasthebber hebben aangesteld of geen wettelijke vertegenwoordiger hebben

11. In artikel 220, § 2, B.W. werden, in tegenstelling tot § 1 van hetzelfde artikel, de gevallen van onbekwaamverklaring en afwezigheid – in de technische betekenis – niet opgenomen.

De wetgever achtte het niet wenselijk die gevallen uitdrukkelijk op te nemen in § 2, omdat de vertegenwoordiging ervan reeds op andere plaatsen in het Burgerlijk Wetboek geregeld was²³. Artikel 506 B.W. bepaalt dat iedere echtgenoot van rechtswege voogd is over de andere echtgenoot, wanneer deze onbekwaam verklaard wordt, tenzij hij overeenkomstig artikel 444 B.W. van de voogdij is uitgesloten of ontzet. De echtgenoot van een afwezige – in de technische betekenis – zal overeenkomstig artikel 124 B.W. bij voorrang het beheer van de goederen van de afwezige op zich nemen op voorwaarde dat zij gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel én dat de aanwezige echtgenoot opteert voor de voortzetting van het stelsel. Indien de aanwezige echtgenoot kiest voor de voorlopige ontbinding van het stelsel of indien zij onder een ander stelsel dan het wettelijk stelsel gehuwd waren, zal de aanwezige echtgenoot een beroep kunnen doen op de gerechtelijke indeplaatsstelling²⁴.

Bovendien verkoos de wetgever de huidige wettelijke regeling wegens het mogelijke gevaar van misbruik. Een echtgenoot die op basis van artikel 506 B.W. optreedt als voogd voor een onbekwaam verklaarde en daarbij onder toezicht van de familieraad staat, zou zich via artikel 220, § 2, B.W. kunnen onttrekken aan dit toezicht. Ook de echtgenoot die van de voogdij uitgesloten is of eruit ontzet is ten voordele van een derde, zou door middel van de gerechtelijke vertegenwoordiging toch het beheer over de goederen van de andere echtgenoot kunnen verwerven²⁵.

12. De aanstelling kan niet gevraagd worden ten aanzien van een echtgenoot die een wettelijke vertegenwoordiger of

²¹ SWENNEN, L., "Huwelijksvermogensrecht (1977-1979)", *R.W.*, 1979-80, 2426.

²² DE PAGE, Ph., "Les premières applications de la loi du 14 juillet 1976 sur les régimes matrimoniaux en matière de régime légal (Chronique de jurisprudence 1976-1983)", *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1984, 15, nr. 17; J.P., "Indeplaatsstelling wegens onbekwaamheid tot wilsuiging", noot onder Rb. Brussel, 28 december 1977, *l.c.*, 231.

²³ Verslag subcommissie, *Parl. St., Senaat*, 1974-75, nr. 683/2, 41.

²⁴ Bv. Rb. Hasselt, 22 maart 1977, *Limb. Rechtsl.*, 1978, 9.

²⁵ BAETEMAN, G., ENGELS, C. en GERLO, J., "Overzicht van rechtspraak (1976-1981). Huwelijksvermogensrecht", *T.P.R.*, 1982, 1003, nr. 32.

een lasthebber heeft aangesteld²⁶. Men mag deze tweede voorwaarde echter niet te streng interpreteren²⁷: voor de bevoegdheden waarover de lasthebber of de wettelijk vertegenwoordiger niet beschikken, kan wel een gerechtelijke indeplaatsstelling worden gevraagd. Zoniet, dan zou dit leiden tot een juridisch vacuüm. Een gerechtelijke indeplaatsstelling voor bevoegdheden waarover de wettelijke vertegenwoordiger of de lasthebber reeds beschikt, druist daarentegen in tegen de tekst en de ratio legis van artikel 220, § 2, B.W.²⁸.

13. De aanstelling van een curator staat de gerechtelijke indeplaatsstelling niet in de weg daar deze geen wettelijke vertegenwoordiger is²⁹. De voorlopige bewindvoerder aangesteld krachtens de wet van 18 juli 1991 betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaams- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren, treedt daarentegen, in tegenstelling tot de voorlopige bewindvoerder aangesteld krachtens de thans afgeschafte krankzinnigenwet, voor de hem door de vrederechter specifiek toegekende bevoegdheden³⁰ op als wettelijk vertegenwoordiger tenzij zijn bevoegdheid door de vrederechter beperkt is tot loutere bijstand³¹.

3) *Indeplaatsstelling voor de uitoefening van al of een gedeelte van zijn bevoegdheden*

14. De gerechtelijke indeplaatsstelling kan zowel de bevoegdheden met betrekking tot het gemeenschappelijk vermogen als met betrekking tot het eigen vermogen van de andere echtgenoot omvatten.

²⁶ Voor een toepassing: Vred. Tielt, 21 november 1980, *T. Not.*, 1981, 342.

²⁷ BAETEMAN, G., "Het primair huwelijksstelsel", *T.P.R.*, 1978, 281, nr. 139; BAETEMAN, G., ENGELS, C. en GERLO, J., *o.c.*, *T.P.R.*, 1982, 1003, nr. 32; BAX, M., "Het familierechtelijk statuut van psychisch gehandicapten", *l.c.*, 1094; CASMAN, H. en VAN LOOK, H., *o.c.*, I/9, 6; PAUWELS, J., *Rechten en plichten van gehuwden. Het primair stelsel (art. 212-224 B.W.)*, Leuven, Acco., 1980, 205, nr. 241; TRAESE, G., CASMAN, H. en BOUCKAERT, F., "Het nieuw huwelijksvermogensrecht. De wet van 14 juli 1976", *T.P.R.*, 1976, 816, nr. 41.

²⁸ Zolang de lastgeving niet is herroepen, kan voor de handelingen waarvoor de lasthebber bevoegd is, geen gerechtelijke indeplaatsstelling worden verkregen. Contra: CASMAN, H. en VAN LOOK, M., *o.c.*, I/9, 5, die menen dat de echtgenoot die met toepassing van artikel 219 B.W. tot lasthebber is aangewezen, een indeplaatsstelling kan aanvragen om een per definitie herroepelijke lastgeving tussen echtgenoten door een rechterlijke machtiging te doen vervangen.

²⁹ CASMAN, H. en VAN LOOK, M., *o.c.*, I/9, 5; GERLO, J., *o.c.*, Brugge, Die Keure, 1989, 61.

³⁰ Wegens de ruime toepassing van de wet van 18 juli 1991 op zeer uiteenlopende gevallen (zie art. 488bis, a, B.W.), moeten de bevoegdheden van de voorlopige bewindvoerders kunnen worden aangepast aan de handicap van de persoon en diens moeilijkheden om zelf nog bepaalde handelingen te verrichten en te volgen wat gebeurt. De wetgever beschouwt de personalisering van de taak van de bewindvoerder naar de specifieke situatie van de beschermde persoon als essentieel. Daarom is in de wet een grote flexibiliteit ingebouwd, die erin bestaat dat de vrederechter de omvang van de bevoegdheden van de bewindvoerder bepaalt volgens de noden van het concreet geval.

³¹ PINTENS, W. en VERBEKE, A., "Voorlopig bewind over de goederen toebehorend aan een meerderjarige", *l.c.*, 174, nr. 24 en 28.

Bepaalde auteurs menen dat de indeplaatsstelling met betrekking tot het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen slechts mogelijk is voor het concurrentieel en het exclusief bestuur³². Voor het gemeenschappelijk bestuur (artt. 1417, tweede lid, 1418 en 1419, B.W.) heeft de wetgever immers een specifieke machtigingsmaatregel ingevoerd, namelijk de rechterlijke machtiging (art. 1420 B.W.). Bovendien zou het verzeilen van deze bijkomende machtiging een oplossing zijn om de monopoliepositie van de bekwame echtgenoot af te zwakken indien hij als gerechtelijke in de plaats gestelde werd aangewezen. Er bestaat immers geen enkele controle achteraf, hetzij in de vorm van toezicht, hetzij in de vorm van verplicht geven van rekenschap of enige zekerheid of enige waarborg, of het verplicht opmaken van een boedelbeschrijving³³.

Andere auteurs menen dat de indeplaatsstelling met betrekking tot het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen zowel mogelijk is ten aanzien van het concurrentieel, het exclusief, als het gemeenschappelijk bestuur. De wet spreekt immers van "al zijn bevoegdheden of een deel van zijn bevoegdheden"³⁴.

15. Beide stellingen kunnen genuanceerd worden. De in de plaats gestelde echtgenoot behoeft alleen een bijkomende machtiging op basis van artikel 1420 B.W. indien de rechtbank uitdrukkelijk in haar beslissing de handelingen opgesomd in de artikelen 1417, tweede lid, 1418 en 1419 B.W. vermeldde als niet behorend tot de bevoegdheden welke zij toekende op basis van artikel 220, § 2, B.W.³⁵ of indien de specifieke handeling, waarop artikel 1417, tweede lid, artikel 1418 of 1419 B.W. van toepassing is, niet impliciet begrepen is in de aan hem verleende bevoegdheden. De rechter heeft immers zowel bij artikel 1420 B.W. als bij artikel 220, § 2, B.W. dezelfde toetsingscriteria (zie infra nr. 19) en zal slechts machtiging verlenen indien deze in het belang van het gezin is. Bovendien zou het vereisen van een bijkomende machtiging op basis van artikel 1420 B.W. tot gevolg hebben dat het moeilijker zou zijn om de handelingen opgesomd in de artt. 1417, tweede lid, en 1418 B.W. met betrekking tot het gemeenschappelijk vermogen (waarvan de gerechtelijk in de plaats gestelde toch medeëigenaar is) dan

³² CASMAN, noot onder Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *l.c.*, 289; DE GAVRE, J. en LAMPE, M.-F., *La réforme des droits et devoirs respectifs des époux et des régimes matrimoniaux (la loi du 14 juillet 1976)*, Editions du jeune barreau, 1977, 157; RAUCENT, L., *Régimes matrimoniaux*, Louvain-la-neuve, Cabay, 1986, 162; SWENNEN, L., *o.c.*, *R.W.*, 1979-80, 2426; TRAESE, G., CASMAN, H. en BOUCKAERT, F., *o.c.*, *T.P.R.*, 1976, 816, nr. 42.

³³ PUELINCKX-COENE, M., "Enkele bedenkingen bij de vele vragen rond de ontneming van bestuursbevoegdheden aan echtgenoten (art. 1426 B.W.)", *R.W.*, 1982-83, 2520.

³⁴ BAX, M., "Personen- en familierecht (1977-1979) (eerste deel)", *l.c.*, 1700; BAETEMAN, G., ENGELS, C. en GERLO, J., *o.c.*, *T.P.R.*, 1982, 1004, nr. 34; HAMBYE, J., "Régimes matrimoniaux (La réforme de 1976)", *l.c.*, 64, nr. 40; SENAËVE, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 1989, I, 233.

³⁵ PUELINCKX-COENE M., "Enkele bedenkingen bij de vele vragen rond de ontneming van bestuursbevoegdheden aan echtgenoten (art. 1426 B.W.)", *l.c.*, 2521; VIEUJEAN, E., "Le régime légal, passif et gestion", in *La réforme des droits et devoirs respectifs des époux et des régimes matrimoniaux*, Editions du jeune Barreau, Brussel, 1977, 272.

met betrekking tot het eigen vermogen (waarvan de gerechtelijk in de plaats gestelde geen eigenaar is) te verrichten.

Indien men daarentegen een machtiging wenst voor het verrichten van één bepaalde handeling opgesomd in de artt. 1417, tweede lid, 1418 en 1419 B.W., zonder dat deze begrepen is in een ruimere bevoegdheidstoekenning, kan men geen gerechtelijke indeplaatsstelling op grond van artikel 220, § 2, B.W. vorderen. In artikel 1420 B.W. is immers in een specifieke machtigingsmaatregel voorzien³⁶. Een gerechtelijke indeplaatsstelling zal enkel mogelijk zijn indien die handeling impliciet of expliciet begrepen is in een ruimere bevoegdheidstoekenning op basis van artikel 220, § 2, B.W.

16. In het vonnis van Rb. Oudenaarde, 30 oktober 1990, waren de feiten als volgt: de ene echtgenoot wenste het vruchtgebruik op een gemeenschappelijke woning te vervreemden, terwijl de andere echtgenoot in de onmogelijkheid verkeerde om zijn wil te kennen te geven.

Het vruchtgebruik, dat in casu tot het gemeenschappelijk vermogen behoorde, is een voor hypotheek vatbaar goed (art. 45, 2°, Hypotheekwet). Overeenkomstig artikel 1418, 1, a, B.W., is voor de vervreemding ervan de toestemming van beide echtgenoten noodzakelijk. Indien de ene echtgenoot in de onmogelijkheid verkeert om zijn wil te uiten, dient de andere zich op grond van artikel 1420 B.W., daartoe te laten machtigen. Nochtans verleende de rechtbank de gerechtelijke indeplaatsstelling op basis van artikel 220, § 2, B.W. in plaats van de specifieke machtigingsmaatregel van artikel 1420 B.W. Deze verregerende toepassing van artikel 220, § 2 B.W. zou echter artikel 1420 B.W. nutteloos maken.

17. De gerechtelijke indeplaatsstelling kan gelden voor al of een deel van zijn bevoegdheden: ze kan slaan op bepaalde rechtshandelingen doch ook algemeen zijn³⁷, en alle of een deel van de bevoegdheden van beheer, genot en beschikking omvatten. De rechtbank kan bijvoorbeeld toestaan eigen goederen van de andere echtgenoot te vervreemden, zelfs wanneer het de gezinswoning betreft waarvan deze eigenaar is³⁸. Wanneer de ene echtgenoot vermoedelijk afwezig is in de zin van art. 112 B.W., kan de andere gemachtigd worden om in de plaats van de afwezige de gesigneerde onteigeningsvergoeding te ontvangen en een woning onderhands te verkopen³⁹. De indeplaatsstelling kan beperkt worden tot een reeks handelingen zoals die vereist voor de afhandeling van een verkaveling en de verkoop van bepaalde onroerende goederen, beslist voor de aanvang van die ongeschiktheid door de thans beslissingsonbekwame echtgenoot⁴⁰. Bij een huwelijk met scheiding van goederen kan de echtgenote van de man die door een verkeersongeval in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, door de rechtbank van eerste aanleg gemachtigd worden om

in zijn plaats alle financiële verrichtingen uit te voeren⁴¹. Een gerechtelijke in de plaats gestelde kan echter nooit in andermans plaats beschikkingen om niet verrichten⁴².

18. De te volgen procedure tot het verkrijgen van een gerechtelijke indeplaatsstelling is dezelfde als bij toepassing van artikel 220, § 1, B.W. (zie supra nr. 5).

De voorafgaande machtiging van de rechter maakt een controle op het goede gebruik van de gevraagde bevoegdheden mogelijk. Ten eerste moet de rechter de onmogelijkheid vaststellen⁴³: dit blijkt uit de parlementaire voorbereiding waarbij men de indeplaatsstelling van rechtswege liet varen, omdat het aan de rechtbank toekomt vast te stellen dat een der echtgenoten in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven⁴⁴. Bovendien vereist de geest van artikel 220, § 2, B.W. alsook het primair stelsel dat de rechter oordeelt over de opportuniteit van de indeplaatsstelling, die slechts mag worden toegekend indien deze in het belang van het gezin is. Vandaar dat ook deze machtiging facultatief is. Ten slotte dient de rechter de omvang van de indeplaatsstelling te bepalen. Dit kan worden afgeleid uit de wettekst zelf. De rechter zal daarbij duidelijk moeten bepalen wat al dan niet behoort tot de toegekende bevoegdheid (zie supra nr. 15).

19. Gelet op de afwezigheid van enige controle achteraf, hetzij in de vorm van toezicht, hetzij in de vorm van het verplicht geven van rekenschap of enige zekerheid of enige waarborg, of het verplicht opmaken van een boedelbeschrijving, moet de rechter bij de gerechtelijke indeplaatsstelling toch uiterst voorzichtig te werk gaan⁴⁵. Dit in tegenstelling tot artikel 219 van de Franse Code civil dat voorbeeld was voor ons artikel 220, § 2, B.W., dat uitdrukkelijk bepaalt "les conditions et l'étendue de cette représentation étant fixées par le juge".

In elk geval moet erop gewezen worden dat de rechtbank haar beslissing kan verbinden aan de vervulling van bepaalde veiligheidsmaatregelen, bv. de verplichting om een boedelbeschrijving op te maken en het afleggen van rekenschap. Men kan algemeen stellen dat, zelfs in geval van afwezigheid van deze voorschriften, de in de plaats gestelde echtgenoot rekenschap moet afleggen omdat deze verplichting op algemene wijze weegt op alle beheerders van andermans goederen⁴⁶.

20. Overeenkomstig het gemene recht inzake lastgeving wordt door de aanstelling van zijn echtgenoot de betrokkene geenszins handelingsonbekwaam voor het verrichten van de beoogde rechtshandeling⁴⁷. Bijgevolg bestaat er een gevaar

⁴¹ Rb. Luik, 20 juni 1986, *Jur. Liège*, 1986, 509.

⁴² De andere echtgenoot kan nog steeds zelf schenken of testeren. De schenking of het testament kan achteraf, zoals steeds, aangevochten worden op basis van artikel 901 B.W. (PEULINCKX-COENE, M., "Vrijheid, een privilege van gezonden van geest", *l.c.*, 512).

⁴³ TRAEST, G., CASMAN, H. en BOUCKAERT, F., *o.c.*, *T.P.R.*, 1976, 815.

⁴⁴ Verslag subcommissie, *Parl. St., Senaat*, 1974-75, nr. 683/2, 41.

⁴⁵ BAETEMAN, G., *o.c.*, *T.P.R.*, 1978, 282; PAUWELS, J., *o.c.*, 203, nr. 240; PEULINCKX-COENE, M., "Enkele bedenkingen bij de vele vragen rond de ontneming van bestuursbevoegdheden aan echtgenoten (art. 1426 B.W.)", *l.c.*, 2520.

⁴⁶ RAUCENT, L., *o.c.*, 163.

⁴⁷ PEULINCKX-COENE, M., "Vrijheid, een privilege van gezonden van geest", *l.c.*, 510; SENAEEVE, P., *o.c.*, 233.

³⁶ TRAEST, G., CASMAN, H. en BOUCKAERT, F., *o.c.*, *T.P.R.*, 1976, 816; Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1978, 289, noot CASMAN, H.

³⁷ Bv. Rb. Luik, 23 april 1990, *Jur. Liège*, 1990, 1207.

³⁸ BAETEMAN, G., "Het primair huwelijksstelsel", in *Het nieuw Belgisch Huwelijksvermogensrecht*, DELVA, W. (red.), Gent, 1978, 132, nr. 140.

³⁹ Rb. Hasselt, 22 maart 1977, *Limb. Rechtsl.*, 1978, 9.

⁴⁰ Rb. Brussel, 28 december 1977, *R.W.*, 1978-79, 229, *T. Not.*, 1978, 224, adv. MAHIEU, *Pas.*, 1978, 28, *Rec. Gén. Enr.*, 1978, nr. 22450, adv. O.M. DU BUS.

van conflicten ten gevolge van de concurrentie van eigen en gedelegeerde bevoegdheden. Er is enerzijds, in tegenstelling tot artikel 1426 B.W., geen publiciteitsmaatregel voorgeschreven die derden moet verwittigen. En anderzijds is nergens in een sanctie voorzien indien de gerechtelijk in de plaats gestelde en de vertegenwoordigde echtgenoot onverenigbare handelingen verrichten ⁴⁸. Artikel 220, § 2, B.W. viseert immers een totaal andere situatie dan artikel 1426 B.W. Het biedt een oplossing voor een noodsituatie ⁴⁹ en kan zowat vergeleken worden met zaakwaarneming.

Dit gevaar van bevoegdheidsconflicten is echter geen unicum in het huwelijksvermogensrecht. Ook bij het gelijktijdig bestuur van het gemeenschappelijk vermogen (art. 1426 B.W.) bestaat dit gevaar. Eventuele conflicten ten gevolge van een dergelijke concurrentie van eigen en gedelegeerde bevoegdheden dienen opgelost te worden volgens de criteria die door de rechtsleer dienaangaande zijn uitgewerkt ⁵⁰. Het zou natuurlijk het beste zijn dat de echtgenoot, zodra hij opnieuw in staat is zijn wil te kennen te geven, de rechtbank verzoekt de maatregel in te trekken.

B. Einde van de gerechtelijke indeplaatsstelling

21. Artikel 220 B.W. is niet opgenomen in artikel 1253^{quater} Ger. W. met betrekking tot de intrekking van bepaalde maatregelen tussen echtgenoten.

⁴⁸ PUELINCKX-COENE, M., o.c., R.W., 1979-80, 511.

⁴⁹ Artikel 1426 B.W. impliceert immers dat de andere echtgenoot nog wel in staat is op te treden maar daarbij de belangen van het gezin in gevaar brengt of blijkt geeft van ongeschiktheid in het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen zowel als van zijn eigen vermogen. Artikel 220, § 2, B.W. daarentegen impliceert dat de andere echtgenoot in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te uiten.

⁵⁰ Zie VAN GERVEN, W., *Bewindsbevoegdheid. Rechtsvergelijkende bijdrage tot een algemene theorie van bewind over andermans vermogen*, Brussel, Bruylant, 1962, nr. 269 e.v.

Toch wordt aanvaard dat, wanneer de andere echtgenoot weer in staat is zijn wil te kennen te geven, de rechtbank het verzoek tot intrekking van de indeplaatsstelling kan inwilligen. Dit lijkt ook het beste om conflicten te vermijden ⁵¹.

Bovendien dient elke vreemde medewerking aan de bevoegdheidsuitoefening van een bepaald rechtssubject, vergeleken met de uitsluitend persoonlijke bevoegdheidsuitoefening door datzelfde rechtssubject, als het minst wenselijke alternatief te worden beschouwd. Dit wegens de ermee gepaard gaande inmenging in, en bemoeiing met andermans rechtssfeer. Dit brengt ook mee dat elke aan een vreemde persoon gegeven opdracht zo herroepelijk mogelijk moet worden geïnterpreteerd ⁵².

Het initiatief tot intrekking van de gerechtelijke indeplaatsstelling kan zowel uitgaan van de aangestelde echtgenoot als van de andere echtgenoot ⁵³.

Bart VAN DER MEERSCH

Instituut voor Familiaal Vermogensrecht, K.U. Leuven

⁵¹ Zie supra nr. 20: door een gerechtelijke in de plaats stelling wordt de andere echtgenoot geenszins handelingsonbekwaam.

⁵² BAX, M., o.c., R.W., 1979-80, 1700; VAN GERVEN, W., o.c., 322, nr. 233.

⁵³ SENAËVE, P., o.c., 234. Contra: REMON, C., o.c., in "Voor de meerderjarige handelingsonbekwamen... een juridisch vacuüm?", Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen, 1983, 61, nr. 38, die meent dat de bevoegdheid om de intrekking te vorderen, luidens artikel 1032 Ger. W., enkel toebehoort aan de verzoeker, dit wil zeggen aan de echtgenoot die de maatregel heeft gevorderd.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 21 DECEMBER 1990

Voorzitter-rapporteur: de h. Caenepeel

Openbaar ministerie: de h. D'Hoore

Advocaten: mrs. De Gryse en Houtekier

Huwelijksvermogensrecht – Gemeenschappelijk vermogen – Handeling zonder vereiste medewerking – Gevolgen

Bij ontstentenis van nietigverklaring, overeenkomstig de artt. 1422 en 1423 B.W., van een handeling verricht zonder de vereiste medewerking van de andere echtgenoot, kan een dergelijke handeling slechts worden getoetst aan de bepalingen van de artt. 1415 en 1416 B.W.

B. t/ L. e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 19 juni 1989 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leper;

Over het middel: schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1119, 1134, 1165, 1317, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 1415, 1416 en 1417 van het Burgerlijk Wetboek (zoals die artikelen zijn vervangen bij artikel 2 van de wet van 14 juli 1976), en van artikel 728, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (als vervangen bij het enig artikel van de wet van 24 december 1980),

doordat het bestreden vonnis de hogere beroepen van eiseres ongegrond verklaart, derhalve de in de hier samengevoegde procedures bedoelde pachtovereenkomsten beëin-

digd acht, ook ten aanzien van eiseres, op grond van de volgende overwegingen : «De beëindiging van die overeenkomsten. 2.2.1. De pachtovereenkomsten en het huwelijksvermogensstelsel. Het bestuur omvat alle bevoegdheden van beheer, genot en beschikking (artikel 1415, eerste lid, Burgerlijk Wetboek). Het gemeenschappelijk vermogen wordt bestuurd door de ene of door de andere echtgenoot die de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen, onder gehoudenheid voor ieder van hen om de bestuurshandelingen van de andere te eerbiedigen (artikel 1416 Burgerlijk Wetboek). Op grond van de bovenstaande wetsbepalingen kon B.L. (thans derde verweerder) zonder de minste twijfel alleen afstand doen van de pachtrechten voortvloeiend uit de overeenkomst van 2 juni 1977 tegenover de verpachters aangezien deze overeenkomst een bestanddeel was van het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten en ieder van hen alleen de bestuursbevoegdheid over dit vermogen heeft. Evenzo kon hij in rechte bij akkoordvonnis van 5 juni 1986 afstand doen van de gemeenschappelijke pachtrechten voortvloeiend uit de andere pachtovereenkomst van 2 juni 1977. Op grond van vorenstaande overweging is het niet noodzakelijk om artikel 1417 van het Burgerlijk Wetboek in te roepen. 2.2.2. Beëindiging in onderlinge overeenstemming. Partijen kunnen een einde aan de lopende pacht maken op voorwaarde dat hun akkoord wordt vastgesteld bij authentieke akte of bij een verklaring voor de vrederechter afgelegd op diens ondervraging (artikel 14, tweede lid, Pachtwet). De ene pachtovereenkomst werd beëindigd bij verklaring voor de vrederechter, de andere bij akkoordvonnis, zijnde een authentieke akte, waarbij B.L. (thans derde verweerder), zoals hierboven vastgesteld, de bevoegdheid had om alleen te handelen en om het gemeenschappelijk vermogen te verbinden. Op grond van bovenstaande wetsbepaling is dus op rechtsgeldige wijze een einde gekomen aan de bestaande pachtovereenkomsten, welke andere argumenten partijen ook mogen laten gelden. Op die beëindiging terugkeren ware een miskennis van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek. 2.2.3. Besluit. Aangezien aan de litigieuze pachtovereenkomsten door één van de echtgenoten, die daartoe bevoegd was, een einde werd gemaakt, kan eiseres in hoger beroep geen rechten meer laten gelden tegenover de gewezen verpachters. Dat de handeling van B.L. (thans derde verweerder) eventueel aan (eiseres) niet kan worden tegengeworpen, is een zaak die (verweerd)ers niet aanbelangt».

terwijl, eerste onderdeel, eiseres in haar conclusie van 10 maart 1988, neergelegd ter griffie van de Rechtbank te Ieper in de zaak nummer A.R. 9453, erop had gewezen dat zijzelf en haar echtgenoot (derde verweerder) «landbouwers waren in de zin van de landpachtwet» en dat, nu «tussen de echtgenoten een contract van algehele gemeenschap (bestond), het pachtrecht hoe dan ook in de gemeenschap was»; eiseres eveneens in haar «Beroepsakte» in de zaak A.R. 9260 (neergelegd ter griffie van de Rechtbank te Ieper op 7 april 1987) had doen gelden dat én zijzelf én haar echtgenoot (derde verweerder) de hoedanigheid van pachter hadden, wat eiseres in haar conclusie in dezelfde zaak A.R. 9260 van 3 november 1987 nogmaals deed gelden; overigens de vraag naar het uitoefenen door beide echtgenoten ook in de conclusie van de verweerd)ers sub 1a en 1b werd opgeworpen; naar luid van artikel 1417, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, voor alle handelingen behalve die van

beheer de medewerking van beide echtgenoten vereist is wanneer beide echtgenoten samen een zelfde beroep uitoefenen; het beëindigen van een pachtovereenkomst geen daad van beheer is in de zin van genoemd artikel 1417 van het Burgerlijk Wetboek (als vervangen), zodat het bestreden vonnis, nu het in zijn geciteerde overwegingen met betrekking tot «de pachtovereenkomsten en het huwelijksvermogen» (vonnis nr. 2.2.1) besluit dat één echtgenoot alleen (namelijk derde verweerder) beide litigieuze pachtovereenkomsten kon beëindigen op grond alleen van de in het vonnis aangehaalde artikelen 1415, eerste lid, en 1416 van het Burgerlijk Wetboek (als vervangen) zonder dat, volgens de bestreden beslissing, met artikel 1417 van het Burgerlijk Wetboek (als vervangen) rekening diende te worden gehouden, hoewel het vonnis niet vaststelt of beide echtgenoten al dan niet hetzelfde beroep uitoefenen (welke vaststelling, naar luid van artikel 1417, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, als vervangen, wel van belang is met betrekking tot het bestuur — dit is beheer, genot en beschikking — van het gemeenschappelijk vermogen), en hoewel partijen precies dit punt (samen een zelfde beroep uitoefenen) hadden opgeworpen, aldus een bestuursregeling ten aanzien van het gemeenschappelijk vermogen afleidt uitsluitend uit de bedoelde artikelen 1415 en 1416 van het Burgerlijk Wetboek zonder rekening te houden met de gevolgen voor de bestuursregeling van de in artikel 1417, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (als vervangen) bedoelde feitelijke situatie (het samen een zelfde beroep uitoefenen door beide echtgenoten), derhalve de artikelen 1415, eerste lid, en 1416 van het Burgerlijk Wetboek (als vervangen) schendt, nu het die artikelen ten onrechte op zichzelf voldoende acht om de bestuursregeling vast te leggen, evenals artikel 1417, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (als vervangen), nu het ten onrechte minstens impliciet doch zeker stelt dat het voor de bestuursregeling geen belang heeft of beide echtgenoten hetzelfde beroep uitoefenen; het bestreden vonnis minstens niet regelmatig met redenen is omkleed, derhalve artikel 97 van de Grondwet schendt, nu het door na te laten zich uit te spreken over de door de partijen opgeworpen vraag of beide echtgenoten hetzelfde beroep uitoefenen, het Hof de mogelijkheid ontnemt na te gaan of de beslissing omtrent het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen naar recht verantwoord is, derhalve de wettigheidscontrole van de bestreden beslissing onmogelijk maakt;

...

Overwegende dat het middel in al zijn onderdelen ervan uitgaat dat, krachtens artikel 1417, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, de medewerking van eiseres vereist was voor de bedoelde door haar echtgenoot, de verweerder sub 3, verrichte handelingen, die geen daden van beheer zijn, op grond dat beide echtgenoten samen hetzelfde beroep uitoefenden;

Overwegende dat eiseres voor de appelrechter niet heeft aangevoerd dat de bedoelde handelingen van de verweerder sub 3 overeenkomstig de artikelen 1422 en 1423 van het Burgerlijk Wetboek nietig waren verklaard;

Overwegende dat, bij ontstentenis van zodanige nietigverklaring van die handelingen, deze door de appelrechter slechts konden worden getoetst aan de bepalingen van de artikelen 1415 en 1416 van het Burgerlijk Wetboek;

Dat het bestreden vonnis, door zich op die bepalingen te baseren, de in het eerste onderdeel aangewezen wetsbepalingen niet schendt en de beslissing regelmatig met redenen omkleedt;

Dat het eerste onderdeel niet kan worden aangenomen;
...

NOOT – *Nietigverklaring en schadevergoeding in het kader van het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen*

1. Artikel 1417, tweede lid, B.W. bepaalt dat, wanneer echtgenoten samen een zelfde beroep uitoefenen, hun beider medewerking vereist is voor alle handelingen behalve die van beheer. Aldus wordt voor alle andere handelingen die betrekking hebben op dat beroep, de algemene regel van het concurrentieel bestuur van het gemeenschappelijk vermogen (artikel 1416 B.W.) gewijzigd. In een dergelijk geval is er sprake van een soort van gezamenlijk bestuur.

Op het niet naleven van dit voorschrift van gezamenlijk bestuur voorziet de wetgever in een specifieke sanctie, namelijk de vordering tot nietigverklaring van de artikelen 1422-1423 B.W. Deze sanctie is slechts voorhanden voor de limitatief in de wet opgesomde situaties (Gerlo, *Huwelijksvermogensrecht*, Brugge, 1989, 165, nr. 327).

2. In het geannoteerde arrest wijst het Hof van Cassatie erop dat, wanneer men zich niet of niet tijdig binnen de vervalttermijn van één jaar beroept op de nietigverklaring, de rechtsgeldigheid van de betrokken handeling niet meer kan worden betwist op grond van het gebrek aan medewerking of toestemming van de partner.

Het Hof zegt immers dat bij ontstentenis van zodanige nietigverklaring de betrokken handeling slechts nog kan worden getoetst aan de bepalingen van de artikelen 1415 en 1416 B.W. Men valt aldus terug op het algemeen principe van concurrentieel bestuur van het gemeenschappelijk vermogen, waarbij elke echtgenoot de bestuurshandelingen van de ander dient te respecteren (artikel 1416 B.W.). Dergelijke bestuurshandelingen kunnen enkel worden getoetst aan het principe van de doelgebondenheid van het bestuur over het gemeenschappelijk vermogen (artikel 1415, tweede lid, B.W.).

Dit teleologisch karakter van het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen bestaat er concreet in dat de echtgenoten het gemeenschappelijk vermogen dienen te besturen in het belang van het gezin, dit is in het belang van de echtgenoten en van de kinderen (Gerlo, *o.c.*, 149, nr. 280).

3. Dit belang van het gezin wordt op de eerste plaats beschermd door een aantal specifieke bepalingen van preventieve aard zoals de artikelen 1421 en 1426 B.W. Daarnaast kan een handeling die binnen de objectieve bevoegdheidsgrenzen valt, doch met bedrieglijk opzet is verricht, op verzoek van een der echtgenoten die bewijst dat hij een wettig belang heeft, nietig worden verklaard op grond van artikel 1422, eerste lid, 3°, B.W. Het betreft hier handelingen verricht tegen de belangen van het gezin, waardoor de bestuursbevoegdheid wordt afgewend van haar doel zoals het is vastgelegd in artikel 1415, tweede lid, B.W. (Casman/Van Look, *Huwelijksvermogensstelsels*, Brussel, 1977, III/10, 38; Raucent, *Traité pratique des régimes matrimoniaux*, Brussel, 1985, 128, nr. 1197).

Hiermee bevinden we ons evenwel opnieuw binnen de voorwaarden van de artikelen 1422-1423 B.W. die een ver-

valtermijn van één jaar voorschrijven (Raucent, *o.c.*, 128, nr. 1198). Dus ook bij een toetsing van de handeling in kwestie krachtens artikel 1415, tweede lid, B.W. aan het belang van het gezin, kan de rechtsgeldigheid van de handeling niet meer worden betwist, indien niet tijdig een vordering tot nietigverklaring is ingesteld.

4. Het feit dat men buiten het geval van de artikelen 1422-1423 B.W. de rechtsgeldigheid van de betrokken handeling niet kan aanvechten, betekent echter niet dat er geen andere instrumenten voorhanden zijn om de handeling verricht zonder medewerking of toestemming van de partner of tegen de belangen van het gezin, te sanctioneren (Hambye, *Régimes matrimoniaux. La réforme de 1976*, in Baugniet/Génin (red.), *Répertoire notarial*, Brussel, 1977, 122, nr. 251). Het betreft de in artikel 1433 B.W. geregelde schadevergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen, voor «de schade die het heeft geleden wegens een van de handelingen bedoeld in artikel 1422, indien die schade niet geheel is hersteld door de nietigverklaring van de handeling of indien de nietigverklaring niet is gevraagd of verkregen».

Dit is evenwel een, in diverse opzichten, beperkte maatregel. Allereerst wordt hij gelimiteerd door de mate waarin het gemeenschappelijk vermogen schade heeft geleden, en komt de schade die een echtgenoot persoonlijk heeft geleden wegens de verrichte handeling, niet in aanmerking (cf. *infra*, nr. 5). Op de echtgenoot die de schadevergoeding vordert rust een driedubbele bewijslast, namelijk bewijs van de fout van de echtgenoot-schuldenaar, erin bestaand dat hij een handeling heeft verricht als vermeld in artikel 1422 B.W., bewijs van de schade geleden door het gemeenschappelijk vermogen en bewijs van de causaliteit tussen deze fout en de schade (Casman/Van Look, *o.c.*, III/17, 7).

De schadevergoeding is daarenboven slechts een beperkte maatregel omdat zij als vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen slechts verschuldigd is bij de ontbinding van het stelsel, tijdens de vereffening verrichtingen. Hierbij rijst de vraag op welk tijdstip de schade dient te bestaan en te worden begroot (Casman/Van Look, *o.c.*, III/17, 7). Artikel 1433 biedt hierop geen antwoord. De bepaling dat de compensatie slechts op het ogenblik van de ontbinding van het stelsel verschuldigd is, is kenmerkend voor de huwelijksvermogensrechtelijke vergoeding, maar lijkt minder goed verenigbaar met het concept van de schadevergoeding. Bij herstel door schadevergoeding gaat men er immers van uit dat de schade bestaat op het ogenblik dat de schadevergoeding wordt uitbetaald. Daarom zal, ook al heeft de rechter op het ogenblik van de vordering tot nietigverklaring de schade begroot, op het ogenblik van de ontbinding van het stelsel dienen te worden nagegaan of de schade op dat tijdstip nog bestaat en of ze nog bestaat in dezelfde omvang (Raucent, *o.c.*, 135, nr. 1253).

5. Artikel 1433 B.W. biedt geen oplossing voor de schade die een echtgenoot persoonlijk, namelijk met zijn eigen vermogen, heeft geleden ten gevolge van een door een in artikel 1422 B.W. bedoelde handeling. In een dergelijk geval kan de benadeelde echtgenoot een vordering tot schadevergoeding instellen op grond van artikel 1382 B.W. (Casman/Van Look, *o.c.*, III/17, 7 in fine). Deze vordering kan onmiddellijk worden ingesteld. De eisende echtgenoot dient de ontbinding van het stelsel niet af te wachten. Hij dient zijn ver-

haal wel te beperken tot het eigen vermogen van de andere echtgenoot (artikel 1450 B.W.).

Alain Verbeke
Instituut voor Familiaal Vermogensrecht
K.U. Leuven

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 14 OKTOBER 1991

Voorzitter-rapporteur: de h. Rauws

Openbaar ministerie: de h. Lenaerts, procureur-generaal

Advocaat: mr. Simont

Werkloosheid – Recht op uitkeringen – Ontzegging of beperking – Beslissing – Voorafgaand verhoor

De bepaling dat de werkloosheidsinspecteur de werkloze moet horen alvorens een beslissing te nemen waarbij het recht op uitkeringen wordt ontzegd of beperkt, houdt als zodanig niet in dat de werkloze opnieuw moet worden gehoord wanneer het gewestelijk bureau na het verhoor nog verdere onderzoeken verricht ter zake van feiten waarop de beslissing berust.

R.V.A. t/ G.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 januari 1990 door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, gewezen;

...

Overwegende dat het arrest vaststelt: dat aan verweerder, ingevolge een beslissing van de gewestelijke werkloosheidsinspecteur, vanaf 8 december 1986 gedurende zes weken het recht op werkloosheidsuitkering werd ontzegd, omdat hij als meubelmaker niet was ingegaan op een werkaanbieding die hem door de firma I. te H. was gedaan, daar hij de afstand van S. naar H. te groot vond; dat verweerder op 22 oktober 1986 ter zake door de inspecteur was gehoord, en dat de controleurs van eiser vervolgens nog een onderzoek bij de betrokken firma hadden gedaan en daarbij de verklaringen van verweerder ter toetsing hadden voorgelegd aan de echtgenote van de zaakvoerder;

Dat het arrest oordeelt dat te dezen niet is voldaan aan het voorschrift van artikel 174, eerste lid, van het Werkloosheidsbesluit, omdat verweerder na het horen van de echtgenote van de zaakvoerder niet meer de gelegenheid was geboden zijn visie op haar verklaring te geven, en het bedoelde voorschrift slechts zin heeft indien de werkloze in staat wordt gesteld de bewijzen die tegen hem worden aangevoerd, te bespreken;

Overwegende dat artikel 174, eerste lid, zoals het hier geldt, voorschrijft dat de inspecteur de werkloze oproept om hem te horen alvorens een beslissing te nemen waarbij het recht op uitkering wordt ontzegd of beperkt;

Dat dit voorschrift als zodanig niet inhoudt dat de werkloze die vóór de beslissing is gehoord, op straffe van nietigheid van die beslissing, opnieuw moet worden gehoord wanneer het gewestelijk bureau na het verhoor nog verdere onderzoeken verricht ter zake van de feiten waarop de be-

slissing van ontzegging of beperking van het recht op uitkering berust;

Dat het arrest, door anders te beslissen, artikel 174, eerste lid, van het Werkloosheidsbesluit schendt;

...

NOOT – Het bestreden arrest werd gepubliceerd in *J.T.T.*, 1990, 327, met noot.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 21 NOVEMBER 1991

Voorzitter-rapporteur: de h. Sace

Openbaar ministerie: de h. Velu, eerste advocaat-generaal

Advocaten: mrs. De Bruyn en Delaye

Belasting over de toegevoegde waarde – Recht een dwangbevel uit te vaardigen – Vereisten

Krachtens de artt. 59 en 85 B.T.W.-Wetboek kan het bestuur een dwangbevel uitvaardigen zodra uit een proces-verbaal dat bewijs oplevert zolang het tegendeel niet bewezen is, van een ambtenaar van het Ministerie van Financiën blijkt dat de bepalingen van het wetboek overtreden zijn en dat het de verschuldigdheid van de belasting of van een geldboete kan aantonen. Het bestuur behoeft daarbij niet noodzakelijk toepassing te maken van de in art. 66 bepaalde procedure.

Belgische Staat t/ V.Z.W. Le B.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 september 1987 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

...

Overwegende dat het arrest vaststelt dat het dwangbevel dat op 14 juni 1976 tegen verweerster is uitgevaardigd door de met de invordering van de B.T.W. belaste ambtenaar, steunt op een proces-verbaal van 3 juni 1976 opgesteld wegens overtreding van artikel 100 van de wet van 3 juli 1969 tot invoering van het Wetboek van de Belasting over de Toegevoegde Waarde, en ook wegens het niet-bijhouden in 1974 van het dagboek van ontvangsten; dat het erop wijst dat, krachtens artikel 59 van die wet, het proces-verbaal een van de bewijsmiddelen is waarover het bestuur beschikt om overtredingen van alle desbetreffende wets- en verordeningbepalingen aan te tonen alsmede feiten die van «de verschuldigdheid» van de belasting of van een geldboete doen blijken of daartoe bijdragen, maar dat de in dit proces-verbaal vastgestelde onregelmatigheden een reden waren tot toepassing van «de bepalingen van artikel 66, eerste en tweede lid, van voormeld wetboek, dat de regeling van de procedure inzake de ambtshalve opgelegde aanslag inhoudt», en dat die procedure door het bestuur niet in «acht is genomen», zodat «het dwangbevel van 14 juni 1976 geen gevolg kon hebben»;

Overwegende dat, zoals in artikel 66, eerste lid, van die wet van 3 juli 1969 wordt bepaald, wanneer een belastingplichtige, om welke reden ook, de in artikel 50, § 1, 3°, van dezelfde wet bedoelde aangifte niet heeft ingediend of geheel of ten dele in gebreke is gebleven de door het B.T.W.-wetboek of ter uitvoering daarvan voorgeschreven verplicht-

tingen inzake het houden, het uitreiken, het bewaren of het voorleggen ter inzage van boeken of stukken na te komen, hem door of vanwege de minister van Financiën ambtshalve een aanslag kan worden opgelegd tot beloop van de belasting die verschuldigd is over het vermoedelijk bedrag van de handelingen die hij heeft verricht gedurende de maand of de maanden waarop de onregelmatigheid betrekking heeft;

Overwegende dat uit voormeld artikel 66, eerste lid, niet valt af te leiden dat het bestuur verplicht is toepassing te maken van de procedure inzake een ambtshalve aanslag, wanneer ten name van de belastingplichtige een onregelmatigheid is vastgesteld; dat krachtens artikel 59, § 1, van dezelfde wet van 3 juli 1969 overtredingen van de bepalingen van het Wetboek over de Toegevoegde Waarde of de ter uitvoering ervan gegeven regelen, alsmede feiten die de verschuldigdheid van de belasting of van een geldboete aantonen of ertoe bijdragen die aan te tonen, door het bestuur kunnen worden bewezen volgens de regelen en door alle middelen van het gemene recht, en onder meer door de processen-verbaal van de ambtenaren van het ministerie van Financiën en dat die processen-verbaal bewijs opleveren zolang het tegendeel niet is bewezen; dat artikel 85, § 1, eerste lid, de met de invordering belaste ambtenaar machtigt om in geval van niet-betaling van de belasting, de interest, de administratieve geldboeten en het toebehoren, een dwangbevel uit te vaardigen; dat eruit volgt dat het bestuur, krachtens die artikelen 59 en 85, zodanig dwangbevel kan uitvaardigen zodra uit een proces-verbaal, dat bewijs oplevert zolang het tegendeel niet is bewezen, van een ambtenaar van het ministerie van Financiën blijkt dat de bepalingen van de bedoelde wet zijn overtreden en dat het «de verschuldigdheid van de belasting of van een geldboete» kan aantonen, zonder dat het bestuur noodzakelijk toepassing behoeft te maken van de in voormeld artikel 66 bepaalde procedure;

Overwegende dat het hof van beroep derhalve zijn beslissing niet naar recht verantwoordt;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 2 DECEMBER 1991

Voorzitter-rapporteur: de h. Rauws

Openbaar ministerie: de h. Lenaerts, procureur-generaal

Advocaten: mrs. Verbist en Bützler

Geneeskunde – Orde der Geneesheren – Individuele maatregel – Begrip

De artt. 6, 2°, en 13 van het K.B. nr. 79 van 10 november 1967 worden geschonden door de beslissing die een arts verbiedt zijn activiteit te spreiden over twee ziekenhuizen, op grond van redenen die ook gelden voor een arts die slechts in één ziekenhuis werkt.

D. t/ Orde der Geneesheren

Gelet op de bestreden beslissing, op 18 februari 1991 gezezen door de Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren, met het Nederlands als voertaal;

...

Overwegende dat de provinciale raden en de raad van beroep van de orde der Geneesheren, krachtens de artikelen 6, 2°, en 13 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967, bevoegd zijn om individuele maatregelen zonder disciplinair karakter te bevelen, ter voorkoming van handelingen die de eer, de bescheidenheid, de eerlijkheid en de waardigheid van de betrokken geneesheer zouden aantasten;

Overwegende dat de bestreden beslissing vaststelt: dat de St.-Franciscus-Xaveriuskliniek, een ziekenhuis van 150 bedden met hoofdzakelijk geriatrie patiënten dat centraal in Brugge is gelegen, met het academisch ziekenhuis St.-Jan een tienjarig samenwerkingsakkoord heeft gesloten waarin, onder andere, is overeengekomen dat het röntgenteam van St.-Jan, waarvan eiser deel uitmaakt, de permanentie en de supervisie van de röntgendienst van Sint-Franciscus-Xaverius ten behoeve van de patiënten aldaar verzorgt en er de poliklinische consultatie verzekert; dat die permanentie en supervisie door elk van de röntgenologen van St.-Jan bij toerbeurt van twee uren per week wordt verricht; dat de Sint-Franciscus-Xaveriuskliniek, ondanks het aandringen van de overheid, geen eigen röntgenoloog heeft kunnen aantrekken, omdat zulk een specialist er geen voldoende startinkomen kan verwerven;

Overwegende dat de bestreden beslissing, met bevestiging van de beroepen beslissing, eiser beveelt de hierboven uiteengezette spreiding van zijn medische activiteit te staken en ze te beperken tot één van de voornoemde ziekenhuizen;

Dat die beslissing hierop berust dat, zo de hiervoren geschetste spreiding van de activiteit van het röntgenologisch team van het academisch ziekenhuis, eensdeels, voor de patiënten van Sint-Franciscus-Xaveriuskliniek het voordeel biedt van een diagnostische hulp ter plaatse, ze, anderdeels, een gevaar inhoudt, omdat, «gelet op de leeftijd en het gebrek aan mobiliteit van het merendeel der verpleegde patiënten, deze om zo te zeggen gedraineerd worden naar de aldaar praktiserende radiologen en aldus de vrijheid van keuze van deze patiënten in het gedrang komt en er een bepaald gevaar bestaat voor monopolisering», terwijl «in een stad zoals Brugge er gewis voldoende radiologen op betrekkelijk korte afstand en tijd te bereiken zijn opdat in niet urgente gevallen de patiënten van Sint-Franciscus-Xaverius ziekenhuis, naar eigen keuze, een radioloog zouden kunnen consulteren ten huize of laten oproepen ter kliniek als consulterende specialist en in urgente of ingewikkelde gevallen zij in elk geval aangewezen zouden zijn op overbrenging naar een ziekenhuis dat over een volledige radiologische apparatuur beschikt»; dat de raad van beroep daaruit besluit dat er ter zake deontologische bezwaren op het gebied van de vrijheid van keuze van de patiënten, de eventuele commercialisering en de collegialiteit bestaan;

Overwegende dat uit de aard van de geciteerde redenen van de bestreden beslissing blijkt dat deze uitsluitend berust op de soort patiënten die in de Sint-Franciscus-Xaveriuskliniek medisch worden verzorgd, alsmede op de ligging van dat ziekenhuis; dat daaruit volgt dat die redenen ook gelden voor elke röntgenoloog die in bedoeld ziekenhuis werkzaam zou zijn;

Dat uit het vorenstaande moet worden besloten dat de bestreden beslissing geen geïndividualiseerde maatregel betreft welke een handeling van eiser moet voorkomen die zijn

eer, bescheidenheid, eerlijkheid of waardigheid zou aantasten;

Dat de bestreden beslissing derhalve de artikelen 6, 2°, en 13 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 7 JANUARI 1992

Voorzitter: de h. Boon

Rapporteur: de h. D'Haenens

Openbaar ministerie: de h. du Jardin

Advocaten: mrs. Houtekier en Gantman

Wegverkeer – Art. 1 Wegverkeersreglement – Openbare weg

Aan het openbaar karakter van een weg die toegankelijk is voor het verkeer, doet geen afbreuk de omstandigheid dat het uiterlijk aspect ervan de indruk geeft of kan geven dat hij alleen maar dienst doet voor een bepaalde categorie van personen of voertuigen.

S. t/ De D.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 juni 1990 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Mechelen;

...

Overwegende dat een openbare weg is in de zin van artikel 1 van het Wegverkeersreglement iedere weg die toegankelijk is voor het verkeer; dat aan het openbaar karakter van die weg geen afbreuk doet de omstandigheid dat het uiterlijk aspect ervan de indruk geeft of kan geven «dat hij enkel dient voor een bepaalde categorie van personen of voertuigen»;

Overwegende dat de rechters – na te hebben geconstateerd dat «geen enkel verkeersbeperkend bord vóór de toegang van het Schuttershof werd aangebracht» – oordelen dat die weg nochtans niet als een openbare weg kan worden aangemerkt, omdat «de geasfalteerde weg van het Schuttershof (een appartementsgebouw) en de daar gelegen garageboxen met een niveauverschil van ± 3 cm uitmondt op de boordsteen en de afwateringsgoot van de (...) Ringlaan» en «de op de Ringlaan rijdende weggebruiker duidelijk de indruk geeft dat de geasfalteerde weg naar het Schuttershof een oprit naar dit appartementsgebouw en garageboxen is, enkel bestemd voor personen die in dit gebouw verblijven, er een bezoek brengen of er een garagebox hebben».

Overwegende dat de rechters op grond van die feitelijke vaststellingen niet wettig beslissen dat de weg van waaruit eiseres de Ringlaan opreed geen openbare weg is, dat eiseres dientengevolge geen voorranghebbende weggebruiker is en dat zij een overtreding beging van artikel 12.4 van het Wegverkeersreglement;

...

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4e KAMER – 16 JANUARI 1991

Voorzitter: mevr. Bourgeois

Raadsheren: mevr. Bosmans en de h. Verstreken

Advocaten: mrs. Buisseret en Roosendaal

Beslag en executie – Bewarend scheepsbeslag – Zeevordering – Bevrachtingsovereenkomst – Artt. 1468 en 1469 Ger.W.

Overeenkomstig de bepalingen van art. 1469 Ger.W. kan beslag gelegd worden op het zeeschip waarop de zeevordering betrekking heeft, onverschillig of de eigenaar of een ander persoon instaat voor de zeeschuld.

Rederij naar Deens recht P. t/ Vennootschap naar Nederlands recht C.

Overwegende dat bij dagvaarding van 2 december 1985 appellante verzet heeft ingesteld tegen de beschikking van de beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen van 2 november 1985, waarbij aan geïntimeerde verlof was gegeven tot het leggen van bewarend beslag voor een bedrag van 1.269.000 fr. op het aan appellante toebehorend zeeschip D. tot zekerheid van een vordering van geïntimeerde op mr. A. Van Dam q.q. curator van het faillissement van de te Rotterdam gevestigde B.V. T., destijds bevrachter van bovenvermeld zeeschip, waaraan zij op 15 juli 1985 de som van 17.646,52 \$ voor bunkerleveranties gefactureerd had; dat de bestreden beschikking de vordering van appellante ongegrond heeft verklaard;

...

Overwegende dat partijen uitvoerig de betogen van de verschillende nationale delegaties citeren om hun respectievelijk standpunt met betrekking tot de interpretatie en de draagwijdte van artikel 3 van het Verdrag van 10 mei 1952 te bewijzen; dat inderdaad moet worden aangenomen dat de voorbereidende werkzaamheden van dit verdrag nuttig zijn om de artikelen van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het bewarend beslag op zeeschepen te begrijpen; dat echter niet vergeten mag worden dat die nationale delegaties hun nationaal recht, zowel inhoudelijk als procedureel, vertolkten en met de eigen nationale belangen rekening hielden; dat het voor de interpretatie van artikel 3 van het Verdrag van 10 mei 1952 niet uitsluitend zinvol is om met een Nederlands, Italiaans of enig ander nationaal betoog in die mate rekening te houden alsof die bepalend zou zijn om de inhoud van artikel 3 correct weer te geven en te bepalen; dat overigens uit de lectuur van de voorbereidende werkzaamheden blijkt dat de betwisting, onderwerp van dit geschil, niet afzonderlijk duidelijk en expliciet voorwerp van discussie is geweest, maar zich in een bredere context voor doet;

Overwegende dat nochtans de voorbereidende werkzaamheden van het Verdrag steun geven aan de stelling dat op het zeeschip, waarop de zeevordering betrekking heeft, bewarend beslag kan worden gelegd ook wanneer de eigenaar geen schuldenaar is van die zeevordering (C. Van Aerde, *Zeeschepen onder bewarend beslag*, 1988, nr. 91, pp. 79-

80); dat blijkbaar op de conferentie gehouden in mei 1985 te Lissabon met betrekking tot de herziening van het Verdrag van 10 mei 1952, de stelling van de beperking van het bewarend beslag aan de orde is gekomen, daar de voorzitter van de conferentie (prof. A. Philip, Denemarken) uitdrukkelijk heeft gesteld dat druk uitgeoefend zou kunnen worden op de scheepseigenaar om een borg te verschaffen voor een verbintenis die hij niet persoonlijk heeft aangegaan, met het enige doel de vrijlating van zijn schip te verkrijgen (L. Delwaide, *Scheepsbeslag*, 1987, nr. 102, p. 118), wat zich te dezen heeft voorgedaan; dat de interventie van de Nederlandse afgevaardigde Loeff, waarnaar appellante verwijst, ingegeven is door het Nederlandse recht, waarin men zich voor bepaalde zeevorderingen moest richten tegen de reder in plaats van tegen de eigenaar; dat aldus de Nederlandse stelling niet bepalend kan zijn voor België en dat bovendien wordt gesteld dat artikel 3, 4°, van het Verdrag in werkelijkheid de uitsluitende bedoeling heeft gehad een verdere beperking te verlenen aan de sistership clause (L. Delwaide, *op.cit.*, nr. 158, pp. 170-171);

Overwegende dat moet worden besloten tot de vaststelling dat de voorbereidende werkzaamheden niet zo zonneklaar zijn, dat zij geen ruimte laten voor een andere interpretatie van artikel 3, 4°, als die welke door appellante wordt voorgestaan; dat niet vaststaat dat de tekst van artikel 3, 4°, van het Verdrag van 10 mei 1952 of artikel 1469, § 2, Ger.W. zeer restrictief is en dat een ruime lezing ervan tot het gevolg leidt dat artikel 1469, § 1, wordt weggecijferd of tot inconsequentie leidt; dat appellante ten onrechte stelt dat de meerderheid van de talrijke delegaties er bijzonder de nadruk op hebben gelegd dat als hoofdregel moet gelden dat de scheepseigenaar, op wiens zeeschip de houder van een zeevordering beslag wenst te leggen, zich met de debiteur moet identificeren;

Overwegende dat er te dezen geen sprake is van een conflict tussen een interne en een internationale rechtsnorm;

Overwegende dat te dezen de algemene of beperkte draagwijdte van artikel 1, 1°, van het Verdrag van 10 mei 1952 of artikel 1468 van het Gerechtelijk Wetboek niet moet worden onderzocht daar niet wordt betwist dat de levering van bunkerolie een zeevordering uitmaakt;

Overwegende dat moet worden aangenomen dat het Hof van Cassatie uitspraak heeft gedaan na een zorgvuldige studie van de voorbereidende werkzaamheden van het Verdrag van 10 mei 1952, te meer daar de schending van artikel 3, 4°, van het Verdrag van 10 mei 1952 in het middel tot cassatie werd ingeroepen; dat, hoewel dit arrest geen bindend precedent voor dit Hof uitmaakt, er geen reden bestaat om tot een andere conclusie of beslissing te komen; dat de artikelen 1468 en 1469 van het Gerechtelijk Wetboek bepalen welke zeeschepen tot waarborg van een zeevordering voor bewarend beslag vatbaar zijn en welke de zeeschulden zijn die tot dit beslag wettelijk aanleiding kunnen geven; dat overeenkomstig de bepalingen van artikel 1469 van het Gerechtelijk Wetboek beslag kan worden gelegd op het zeeschip waarop de zeevordering betrekking heeft, onverschillig of de eigenaar van het schip of een andere persoon instaat voor de zeeschuld; dat deze stelling voorkeur verdient boven de door appellante gegeven interpretatie van artikel 3, 4°, tweede lid, van het Verdrag of artikel 1469, § 2, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek;

Overwegende dat weliswaar de uitspraak van het Hof van Cassatie wordt bekritiseerd (C. Van Aerde, *op.cit.*, nr. 90, p. 79; L. Delwaide, *op.cit.*, nr. 127, p. 137); dat daarom alleen dit Hof niet verplicht is een ander standpunt in te nemen;

Overwegende dat er geen reden bestaat om terug te keren naar de uitspraken van de beslagrechter te Antwerpen in de jaren 1973 en 1974;

Overwegende dat, in zoverre de beslagrechters te Antwerpen thans verder zouden gaan in hun uitspraken dan de beslissing van het Hof van Cassatie, dit te dezen niet kan noch mag worden onderzocht;

Overwegende dat appellante een bankgarantie heeft verschaft om opheffing van het bewarend beslag te verkrijgen; dat zij dit ongehoord vindt; dat echter artikel 1469, § 3, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek dit uitdrukkelijk heeft bepaald; dat het immers even ongehoord voorkomt dat aan een schip bunkerolie zou moeten worden geleverd zonder enig houvast van betaling;

Overwegende dat een bewarend beslag geen enkele voorrang aan de schuldeiser verleent; dat de verwijzing naar artikel 9 van het Verdrag van 10 mei 1952 irrelevant is, evenals de verwijzing naar de arresten van het Hof van Cassatie van 7 mei 1958, die een andere problematiek dan de onderhavige behandelen;

Overwegende dat, in zoverre bewezen zou zijn dat, behoudens de Belgische en Franse rechters, de rechters van de andere verdragsluitende landen een andere interpretatie geven aan artikel 3, 4°, van het Verdrag van 10 mei 1952, dit ter zake daarom nog niet relevant is;

Overwegende dat de door appellante verstrekte bankgarantie niet het gevolg is geweest van een rechtelijke uitspraak; dat op de gevraagde vervanging niet kan worden ingegaan; dat nu het beslag voor rechtmatig wordt gehouden er geen reden bestaat om aan appellante akte van enig voorbehoud te verlenen;

...

NOOT – Vgl. Antwerpen, 30 oktober 1991, *R.W.*, 1991-92, 886, met noot Van Haegenborgh, G.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

8e KAMER – 31 JANUARI 1992

Voorzitter-rapporteur: de h. Vandeplas

Raadsheren: de hh. Luyckx en Michielsens

Openbaar ministerie: mevr. Van Leuven

Advocaten: mrs. Vandewalle loco De Liedekerke, Marisens en Schotsmans loco Carlier

Merk – Namaking – In de handel brengen

De namaking van een merk bestaat niet alleen in het aanbrengen van een etiket of een stempel op een nagemaakt produkt, maar in de hele fabricage, het bereiden, het opslaan, het vervoeren van de vervalste koopwaar. Het in de handel brengen beperkt zich niet tot het gratis uitdelen of het ruilen van de vervalste produkten; het commercialiseren van de produkten omvat ook de reclame, het demonstreren, het exposeren, het showen, het conditioneren, het verpakken, de emballage en de fus-

tage, het vervoer, de invoer en de uitvoer, de bevoorrading, de levering, de uitrusting en de outillering, kortom het hele handelscircuit.

Vennootschap naar Frans recht L. e.a. t/ G.

Gezien het arrest van deze kamer van 22 november 1991 ;

Overwegende dat op 8 oktober 1988 bij de grensovergang met België te Roosteren, gemeente Susteren (Nederland) een partij vervalst of nagemaakt toiletwater en crèmes in beslag werd genomen door de douaneambtenaren ; dat deze goederen zich bevonden in de kofferruimte van de personenwagen Volvo bestuurd door de beklaagde ;

Overwegende dat de beklaagde de materialiteit van de feiten toegeeft ; dat hij ook verklaard heeft dat hij wist dat hij foutief handelde en dat hij desbewust een bepaald risico had genomen ;

Overwegende dat de in beslag genomen goederen ongetwijfeld nagemaakte produkten van bekende firma's betreffen, die ver beneden de werkelijke prijs worden verhandeld ; dat de beklaagde toegegeven heeft dat hij de bedoeling had de goederen in België in te voeren vanuit Nederland, maar dat hij door de Nederlandse douaneambtenaren werd aangehouden vooraleer op Belgisch grondgebied te zijn aangekomen ;

Overwegende dat de beklaagde aanvoert dat hij in Nederland niet werd vervolgd door de Nederlandse justitiële overheid ; dat deze zienswijze onjuist is gebleken daar er wel degelijk proces-verbaal te zijnen laste werd opgesteld en de strafvervolgning door toedoen van de Nederlandse minister van Justitie aan zijn Belgische collega werd overgedragen ; dat hieruit blijkt dat er in Nederland wel degelijk een strafvervolgning werd ingesteld ;

Overwegende dat deze feiten in Nederland strafbaar zijn gesteld door artikel 337 van het Nederlands Wetboek van Strafrecht, nl. «Hij die opzettelijk waren welke zelf of op hun verpakking valselijk voorzien zijn van de handelsnaam van een ander, of van het merk waarop een ander recht heeft, of, ter aanduiding van herkomst, van de naam van een bepaalde plaats, met bijvoeging van een verdichte handelsnaam, of op welke of op welker verpakking zodanige handelsnaam of merk, zij het ook met een geringe afwijking, zijn 'nagebootst', binnen het Rijk in Europa invoert zonder klaarblijkelijke bestemming om weder te worden uitgevoerd, verkoopt, te koop aanbiedt, uitdeelt of ten verkoop of ter uitdeling in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de vijfde categorie» ;

Overwegende dat beklaagde wist dat deze feiten in Nederland strafbaar waren gesteld door artikel 337 van het Nederlands Wetboek van Strafrecht ; dat hij trouwens van deze strafbepalingen kennis heeft kunnen nemen nu een uittreksel uit het Wetboek van Strafrecht bij het strafdossier was gevoegd ;

Overwegende dat, wat de regelmatigheid van de strafvervolgning betreft, reeds bij arrest van 22 november 1991 werd geantwoord op de grieven van de beklaagde dienaangaande ;

Overwegende dat de beklaagde aanvoert dat hij geen daad van namaking heeft verricht ; dat hij toegegeven heeft dat hij handel wou drijven in de produkten die in zijn bezit werden aangetroffen maar dat hij de produkten zelf niet heeft nagemaakt ; dat hij ook aanvoert dat hij geen «gebruik

heeft gemaakt» van de nagemaakte merken en ten slotte dat hij de goederen niet heeft verkocht, te koop gesteld of in de handel gebracht ;

Overwegende dat de beklaagde de namaking van merken en het in de handel brengen van produkten met een nagemaakt of met een bedrieglijk geplaatst merk restrictief interpreteert aan de hand van bepaalde commentaren, maar dat de wettelijke bepalingen moeten worden onderzocht in het licht van de economie van de strafwet zoals deze blijkt uit de parlementaire voorbereiding ;

Overwegende dat de namaking van een handelsmerk niet alleen bestaat in het aanbrengen van een etiket of een stempel op een nagemaakt produkt, maar in de hele fabricage, het bereiden, het opslaan, het vervoeren van de vervalste koopwaar ; dat het in de handel brengen zich niet beperkt tot het gratis uitdelen of het ruilen van de vervalste produkten, zoals de beklaagde het wil doen voorkomen ; dat het commercialiseren van de produkten ook de publiciteit, het demonstrieren, het exposeren, het showen, het conditioneren, het verpakken, de emballage en de fustage, het vervoer, de invoer en de uitvoer, de bevoorrading, de levering, de uitrusting en de outillering, kortom het hele handelscircuit omvat ;

Overwegende dat de beklaagde toegegeven heeft ter terechtzitting dat hij zich in Nederland de nagemaakte produkten heeft aangeschaft met de bedoeling ze in België aan de man te brengen, hetzij aan individuele klanten, hetzij aan grossiers ; dat hij precies om zich te bevoorraden met zijn voertuig naar Nederland is gereden en hij de bedoeling had deze koopwaar in België in te voeren, toen hij in de Nederlandse tolkring staande werd gehouden ; dat deze feiten moeten worden aangemerkt als rechtstreekse medewerking aan de uitvoering van de namaking van produkten in de zin van artikel 9 van de wet van 1 april 1879 of als een onontbeerlijke hulp bij het plegen van het in artikel 8 van deze wet bedoeld misdrijf ;

Overwegende dat de burgerlijke partij voorstelt de feiten te heromschrijven als een overtreding van artikel 191, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht, maar dat de namaking of het bedrieglijk gebruik van een wettelijk beschermd fabrieks- of handelsmerk niet onder de toepassing van artikel 191 van het Strafwetboek valt, dat slechts de naam van de fabrikant of de handelsnaam van de firma tegen aanmatiging beschermt ;

Overwegende dat er ook geen aanleiding bestaat om de onderhavige feiten te heromschrijven als een overtreding van de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken, als gewijzigd door de wet van 14 juli 1991, enerzijds omdat artikel 56 van deze wet uitdrukkelijk bepaalt dat ze geen toepassing vindt op de daden van namaking die onder de toepassing van de wet op de fabrieks- en handelsmerken vallen, en anderzijds omdat het Hof geen bevoegdheid heeft om aan de telastleggingen waarvoor de beklaagde wordt vervolgd, nieuwe telastleggingen toe te voegen zelfs al zouden ze voortspuiten uit een zelfde opzet ;

...

NOOT—Zie, in dezelfde zaak, Hof Antwerpen, 22 november 1991, *R.W.*, 1991-92, 850, met noot van L. Huybrechts.

ARBEIDSHOF TE GENT

2e KAMER – 2 DECEMBER 1991

Voorzitter: mevr. Deprez

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Gonnissen en Allaert

Openbaar ministerie: de h. Dhaeyer

Advocaten: mrs. Willo en De Bruyn

Arbeidsovereenkomst – Schorsing – Arbeidsongeschiktheid – Ziekte – Recht op loon – Carensdag – Begrip – Inhaalrustdag

Als eerste dag van een periode van arbeidsongeschiktheid die de carensdag is in de zin van artikel 52, § 1, tweede lid, eerste volzin, Arbeidsovereenkomstenwet, komt in aanmerking elke dag, ongeacht of ervoor loon wordt betaald, behalve wanneer die dag een zondag is, een feestdag of een rustdag in het stelsel van de vijfdaagseweek.

Een inhaalrustdag wegens verkorting van de arbeidstijd, waarvoor loon wordt betaald, kan een carensdag zijn.

N.V. G. t/ B.

1. De wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten bepaalt dat de werkmán, in geval van arbeidsongeschiktheid wegens ziekte, ten laste van zijn werkgever recht heeft op loon gedurende een bepaalde tijd; indien de arbeidsongeschiktheid, zoals te dezen, geen veertien dagen duurt, is de eerste werkdag van de periode van arbeidsongeschiktheid een carensdag; de periode van gewaarborgd loon begint de volgende dag (artikel 52, § 1, eerste en tweede lid).

2. De appellante stelt dat 9 januari 1989 (maandag) niet de carensdag is, daar hij betaald werd als inhaalrustdag wegens verkorting van de arbeidstijd, zodat 10 januari 1989 de carensdag is en dus niet hoeft te worden betaald.

De betwisting betreft dus de vraag of maandag 9 januari 1989 de carensdag is.

3. De carensdag is de eerste werkdag van de periode van arbeidsongeschiktheid. Werkdagen zijn alle dagen, andere dan zon- en feestdagen (Sociaalrechtelijk Woordenboek).

Voor de vaststelling van de carensdag wordt de gewone rustdag die het gevolg is van de verdeling van de wekelijkse arbeid over vijf dagen, niet als een werkdag beschouwd (artikel 52, § 1, vierde lid, Arbeidsovereenkomstenwet).

Of de eerste werkdag van de periode van arbeidsongeschiktheid al of niet betaald is, maakt geen verschil, behoudens indien voor die eerste dag, met toepassing van artikel 57 van de Arbeidsovereenkomstenwet, het gewaarborgd dagloon betaald werd (artikel 52, § 1, tweede lid, tweede volzin), wat in het onderhavige geschil niet het geval is.

Ten overvloede kan onderstreept worden dat appellante voor de dag van 9 januari 1989 loon betaalde dat door de geïntimeerde voordien verdiend was doordat hij arbeidsprestaties had verricht boven de overeengekomen arbeidstijd.

De appellante is het loon voor 10 januari 1989 verschuldigd.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

7e KAMER – 30 OKTOBER 1990

Voorzitter: de h. Peeters

Advocaten: mrs. Peeters loco De Ryck, Craen en Bogaert

Huur – Wet van 22 december 1989 – Opzegging om het verhuurde goed persoonlijk en werkelijk te bewonen – Rechtspersoon

De termen «verhuurder» of «verkrijger van het verhuurde goed» in art. 4, § 1, van de wet van 22 december 1989 op de bescherming van de gezinswoning zijn op zichzelf duidelijk en geven ondubbelzinnig een rechtspositie aan die zowel door een natuurlijke persoon als door een rechtspersoon kan worden ingenomen.

Uit het feit dat in art. 4, § 1, a, van de wet van 22 december 1989 de term «bewonen» wordt gebruikt, in plaats van de term «betrekken» die in de vorige tijdelijke wetten wordt gebruikt, kan niet worden besloten dat het begrip «bewonen» eng moet worden geïnterpreteerd, daar uit de Franstalige versies van zowel de tijdelijke huurwetten als de wet van 22 december 1989 blijkt dat hierin slechts een en dezelfde term wordt gebruikt, namelijk «occuper». Onder «persoonlijk en werkelijk bewonen» in art. 4, § 1, van de wet kan dan ook worden verstaan het vestigen van de maatschappelijke zetel en het onderbrengen van bepaalde activiteiten ter verwezenlijking van het maatschappelijk doel van een rechtspersoon.

L. en M. t/ N.V. I.

Overwegende dat het hoger beroep strekt tot vernietiging van het bestreden vonnis waarbij op vordering van geïntimeerde, oorspronkelijk aanlegster, tegen appellanten, oorspronkelijke verweerders, werd gezegd voor recht dat zij het gehuurde goed ter beschikking diende te stellen van geïntimeerde, oorspronkelijk aanlegster, uiterlijk op 30 september 1990 met bevel het pand te ontruimen tegen voormelde datum op straffe van uitdrijving en onder verbeurte van een dwangsom van 2.500 fr. per dag vertraging na het verstrijken van vijftien dagen na betekening van het vonnis;

Overwegende dat appellanten ingevolge een geschreven huurovereenkomst van 24 oktober 1986, geregistreerd op 24 augustus 1989, van de heer en mevrouw H. S.-C. een huis huurden te (...) met ingang vanaf 1 oktober 1986 met een minimumtermijn van twee jaar, nadien verlengbaar met termijnen van een jaar, opzegbaar met een opzegging van drie maanden; dat de verhuurders S.-C. hun eigendom verkochten aan geïntimeerde ingevolge notariële akte van 28 maart 1990; dat geïntimeerde de huur opzegde bij brief van 28 maart 1990 tegen 1 oktober 1990; dat appellanten de geldigheid van de opzegging betwisten op grond van de wet van 22 december 1989 op de bescherming van de gezinswoning teneinde een verlenging van de huurovereenkomst met een jaar te krijgen;

Overwegende dat de eerste rechter de opzegging als geldig beschouwde op grond van art. 4, § 1, van voormelde wet;

Dat appellanten nochtans stellen dat geïntimeerde niet kan steunen op voormeld art. 4, § 1, van de wet van 22 december 1989 vermits zij haar opzegging baseerde op art. 20 van de huurovereenkomst;

Dat art. 9 van de wet van 22 december 1989 de bepalingen van de wet, behoudens art. 3, van dwingend recht verklaart; dat de opzegging echter, ondanks de verwijzing naar art. 20 van het contract, naar vorm en termijn in overeenstemming is met art. 4, § 1, van de wet van 22 december 1989, zodat er geen reden is om tot een vormelijke nietigheid te besluiten;

Dat wel dient te worden nagegaan of geïntimeerde zich in een door art. 4, § 1, bedoeld geval bevindt en gebruik kan maken van de mogelijkheid tot intrekking van de wettelijke verlenging;

Dat appellanten stellen dat een naamloze vennootschap niet kan worden beschouwd als degene «die de bedoeling heeft om persoonlijk en werkelijk het verhuurde goed te bewonen» en vanzelfsprekend niet kan worden beschouwd als degene «die de bedoeling heeft om het op dezelfde wijze te doen bewonen door zijn afstammelingen, zijn aangenomen kinderen, zijn bloedverwanten in opgaande lijn, zijn echtgenoot»;

Dat art. 4, § 1, eerste lid bepaalt wie een einde kan maken aan de huurovereenkomst ondanks de wettelijke huurverlenging en buiten de gevallen bedoeld in art. 3 van de wet; dat art. 4, § 1, eerste lid «de verhuurder» of «de verkrijger van het verhuurde goed» aanduidt; dat op zichzelf deze begrippen duidelijk zijn en ondubbelzinnig een rechtspositie aangeven die zowel door een natuurlijke persoon als door een rechtspersoon kan worden ingenomen;

Dat uit de lezing van het geheel van art. 4 evenmin blijkt dat de wetgever slechts een bepaald soort van «verhuurder» of «verkrijger», nl. de natuurlijke personen, bedoelde; dat het begrip «verhuurder» of «verkrijger» immers in art. 4, § 1, a, en art. 4, § 1, b, op dezelfde wijze gesubstitueerd wordt door het persoonlijk voornaamwoord «hij»; dat dit vervangwoord in art. 4, § 1, b, wijst zowel op natuurlijke personen als op rechtspersonen; dat geen element voorgelegd wordt waaruit zou kunnen worden afgeleid dat de wetgever de opzegmogelijkheid wegens verbouwing, heropbouw of renovatie aan rechtspersonen heeft willen onthouden; dat de Raad van State in zijn advies op de wet gewezen heeft op het feit dat vastgoedmaatschappijen gemakkelijker aan de voorwaarde van art. 4, § 1, b, kunnen beantwoorden dan kleine of middelgrote eigenaars (*Parl. Besch., Senaat*, 1989-90, nr. 847/1, p. 21);

Dat hieruit de overtuiging blijkt dat zowel natuurlijke personen als maatschappijen gebruik kunnen maken van art. 4, § 1, b, en dat derhalve door het woord «hij» in art. 4, § 1, b, de verhuurder of verkrijger zonder onderscheid in persoon wordt aangeduid; dat er nu geen tekstargument is om te stellen dat hetzelfde woord «hij» in hetzelfde wetsartikel, gebruikt om dezelfde woorden te vervangen, een andere en meer beperkte betekenis zou hebben of een bepaalde soort van personen zou uitsluiten;

Dat art. 4, § 1, a, en art. 4, § 1, b, trouwens slechts gevallen beschrijven waarin de verhuurder of de verkrijger zich moet bevinden, of voorwaarden aangeven waaraan de verhuurder of de verkrijger moet voldoen, doch hierin geen discriminatie op grond van de aard van de verhuurder of de verkrijger wordt gevonden;

Dat appellanten verder stellen dat art. 4, § 1, a, onmogelijk rechtspersonen kan bedoelen daar in het artikel wordt verwezen naar de afstammelingen, bloedverwanten, echtgenoot, enz.; dat hieruit echter alleen maar afgeleid kan wor-

den dat de verhuurder of verkrijger, natuurlijk persoon, een bijkomende opzegmogelijkheid wordt geboden; dat dit niet betekent dat de rechtspersonen hierdoor uitgesloten zijn van de eerste opzegmogelijkheid;

Dat appellanten opwerpen dat art. 4, § 1, a, de voorwaarde van «persoonlijk en werkelijke bewoning» stelt, waaraan een rechtspersoon niet zou kunnen voldoen;

Dat de terminologie van de wet van 22 december 1989 op dit punt vergelijkbaar is met de teksten van de tijdelijke huurwetten, waarin aanvankelijk sprake was van «persoonlijk en effectief betrekken» (art. 6, § 1, wet 10 april 1975; art. 5, § 1, wet 27 december 1977) en nadien van «effectief betrekken» (art. 4, § 4, b, wet van 23 december 1980; art. 4, § 4, wet van 24 december 1981; art. 4, § 4, b, wet van 30 december 1982);

Dat deze teksten aanleiding hebben gegeven tot een toepassing die niet beperkt bleef tot het bewonen, in de enge betekenis van deze term, maar ook het betrekken voor o.a. commerciële doeleinden mogelijk maakte (Hubeau, Lanekswert en Vande Lanotte, *De tijdelijke huurwet 1990*, Antwerpen, 1990, p. 41; Van Oevelen A., «De wet van 13 november 1978 tot tijdelijke regeling van de huurovereenkomsten», *R.W.*, 1978-79, 2214; Van Oevelen A., «De nieuwe tijdelijke huurwet van 23 december 1980, méér dan een coördinatie», *T.P.R.*, 1981, p. 112);

Dat de wet van 22 december 1989 weliswaar de term «bewonen» gebruikt i.p.v. «betrekken», doch hieruit niet tot de enge interpretatie van het bewonen besloten kan worden; dat uit de Franstalige versies van de tijdelijke huurwetten als van de wet van 22 december 1989 immers blijkt dat hierin slechts één en dezelfde term wordt gebruikt, nl. «occuper»; dat een vermeend onderscheid, afgeleid uit het Nederlandstalig woordgebruik van de wetgever, geen steun vindt in de Franstalige tekst;

Dat niet wordt aangetoond dat onder persoonlijke en werkelijke bewoning niet verstaan zou worden het vestigen van de maatschappelijke zetel en het onderbrengen van bepaalde activiteiten ter verwezenlijking van het maatschappelijk doel;

Dat appellanten er ten slotte op wijzen dat de wetgever de bescherming van de gezinswoning heeft bedoeld en deze bedoeling niet verzoenbaar zou zijn met het gebruik van art. 4, § 1, a, door een rechtspersoon;

Dat de memorie van toelichting stelt dat de hervorming van de huurwetgeving wordt voorgesteld «teneinde de huurders een betere bescherming te bieden op het stuk van de gezinswoning» (*Parl. Besch., Senaat*, 1989-90, 847/1, memorie van toelichting, p. 1; Herbots, J., «De nieuwe wet op de bescherming van de gezinswoning», *R.W.*, 1989-90, 897, nr. 1);

Dat de bescherming van de huurder, die het gehuurde goed als hoofdverblijfplaats heeft, niet absoluut is gesteld en de memorie van toelichting hierover opmerkt: «De bescherming van de huurder kan immers geen belemmering zijn voor het nastreven van al even lovenswaardige doelstellingen zoals het bieden van de mogelijkheid aan zoveel mogelijk personen om hun eigendomsrecht ten volle te kunnen uitoefenen, het aansporen tot de bouw van woningen, de herwaardering en de renovatie van het woonwezen» (*Parl. Besch., Senaat*, 89-90, nr. 847/1, p. 7);

Dat de minister van Justitie tijdens de behandeling van het wetsontwerp in de Kamer van Volksvertegenwoordigers in antwoord op het amendement (nr. 2) van de heer Berben,

strekkende tot nauwere omschrijving van het begrip persoonlijke bewoning, stelde dat dit begrip, zoals door de wetgever bedoeld, aan het oordeel van de vrederechter overgelaten moet worden (*Parl.St., Kamer*, 1989-90, 1036/3, p. 32);

Dat dan ook uit de bedoeling van de wetgever niet zonder meer kan worden afgeleid dat de bedoelde bescherming van de huurder de uitoefening van het eigendomsrecht door geïntimeerde moet verhinderen, terwijl art. 4 precies de uitoefening van dit recht mogelijk maakt, weliswaar slechts in de bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden, die echter geen verband houden met de juridische aard van de verhuurder of de verkrijger;

Dat uit dit alles besloten moet worden dat de rechtspersoon niet uitgesloten is van de toepassing van art. 4, § 1, a, van de wet van 22 december 1989;

Dat de persoonlijke en werkelijke bewoning, die geïntimeerde in het vooruitzicht stelde, materieel mogelijk is en niet manifest onwaarschijnlijk is;

Dat de huuropzegging geldig is;

Dat het hoger beroep ongegrond is;

...

NOOT – Op te merken valt dat artikel 4, § 2, eerste lid, van de Woninghuurwet van 20 februari 1991 de verhuurder een onder de toepassing van deze wet vallende huurovereenkomst te allen tijde kan beëindigen met inachtneming van een opzeggingstermijn van zes maanden, als hij voornemens is het verhuurde goed *persoonlijk en werkelijk te betrekken* (cursivering redactie) of het op dezelfde wijze te laten betrekken door de in deze wetsbepaling genoemde familieleden. Algemeen wordt aangenomen dat ook een rechtspersoon zich op dit «persoonlijk en werkelijk betrekken» van het verhuurde goed kan beroepen, bv. om er haar maatschappelijke zetel of exploitatiezetel in onder te brengen (memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat heeft geleid tot de wet van 20 februari 1991, *Gedr.St., Kamer*, 1990-91, nr. 1357/1, blz. 13; verslag Van Rompaey, *Gedr.St., Senaat*, 1990-91, nr. 1190/2, blz. 39; Vankerckhove, J. en Rommel, G., «Lois des 20 février et 1er mars 1991 modifiant et complétant les dispositions du Code civil relatives aux baux à loyers», *J.T.*, 1991, (321), 328, nr. 28; Merchiers, Y., «Duur – Opzegging – Beëindiging – Stilzwijgende verlenging», in *Woninghuur en nieuw algemeen huurrecht*, Herbots, J. en Merchiers, Y. (red.), Brugge, Die Keure, 1991, (53), blz. 70-71, nrs. 75-76; Van Oevelen, A., *Het nieuwe huurrecht anno 1991*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu Uitgevers, 1991, blz. 45, nr. 36, en in *R.W.*, 1990-91, (1459), 1473-1474, nr. 36.

VREDEGERECHT TE SINT-NIKLAAS

1e KANTON – 22 OKTOBER 1990

Rechter: de h. Van Gysel

Advocaten: mrs. Westerlinck en Derijck

Koop – 1. Algemene verkoopsvoorwaarden – Bijzondere afspraken van partijen – Voorrang van het bijzondere beding – 2. Levering – Strikte termijn – Niet-naleving – Gevolg

1. *Als in de algemene verkoopsvoorwaarden de leveringstermijn slechts op indicatieve wijze is vastgesteld, maar de partijen een strikte termijn hebben bedongen, heeft deze bijzondere afspraak van de partijen voorrang op de algemene voorwaarden.*

2. *Als een verkoper een strikt bepaalde leveringstermijn zonder aanvaardbare reden niet naleeft, dient hij daarvan zelf de nadelige gevolgen te dragen. De koper is niet verplicht eerst de verkoper in gebreke te stellen en dan aan de rechter de ontbinding van de koopovereenkomst te vorderen. Hij kan meteen opteren voor een eis tot ontbinding of tot schadevergoeding of, zoals in dit geval, akte nemen van de niet-tijdige levering en zich elders bevoorraden.*

B.V.B.A. De B. t/ Van der P.

1. De verweerder, die een kledingszaak heeft, bestelt bij eiseres een aantal goederen voor de verkoop in zijn winkel. Er wordt een bestelbon ondertekend en als leveringsdatum wordt afgesproken *januari-februari 1988. Op de keerzijde van de bestelbon staat vermeld, art. 6: «De leveringstermijnen worden slechts vastgesteld bij wijze van aanduiding. Een vertraging in de levering zal geen aanleiding geven tot weigeren der goederen of vraag tot schadeloosstelling, zonder voorafgaande ingebrekestelling...»* Een gedeelte van de levering gebeurt tijdig, wordt door de verweerder ook aanvaard en betaald. Einde februari is het andere gedeelte van de bestelling nog niet geleverd.

Eiseres laat niets van zich horen, zij kondigt bv. niet aan dat de levering met een kleine vertraging zal geschieden en zij geeft ook geen uitleg, waarom er vertraging is. Ook de verweerder doet niets. Op 11 maart 1988 volgt dan het tweede gedeelte van de bestelling, dus met een vertraging van elf dagen; de verweerder weigert echter de levering in ontvangst te nemen, zodat de goederen terug bij de eiseres zijn.

Daarop heeft de eiseres op 12 juli 1988 de verweerder gedagvaard tot betaling van 21.045 frank in hoofdsom, zijnde de verkoopprijs van de geweigerde levering, met schadevergoeding en moratoire rente eraan toevoegend dat de koopwaar ter beschikking wordt gehouden.

...

2. De eiseres beroept zich op haar algemene verkoopsvoorwaarden, namelijk art. 6 om te stellen dat de vertraging geen reden was voor de verweerder om de levering te weigeren, dat in ieder geval de verweerder heeft nagelaten de eiseres in gebreke te stellen en dat hij ook de ontbinding van de koopovereenkomst niet heeft gevraagd.

De verweerder stelt dat het art. 6 niet van toepassing is, nu op de voorzijde van de bestelbon een duidelijke leveringsstermijn was afgesproken, nl. *januari-februari 1988*.

Dit is inderdaad een *strikte termijn*, die de eiseres had moeten naleven, nu de bijzondere afspraken die de partijen hebben gemaakt, voorrang hebben op de algemene voorwaarden; partijen hadden duidelijk afgesproken dat de levering diende te geschieden in januari of februari 1988, zodat de eiseres zich niet het recht kon toeëigenen, toch nog te leveren buiten de overeengekomen periode.

3. Het is niet voor niets dat de verweerder zijn voorzorgen neemt, door een welbepaalde termijn af te spreken; als immers de levering niet tijdig geschiedt, moet de verweerder toch zijn zaak rendabel kunnen houden en hij moet ook zien dat hij verkoopbare producten afneemt.

Het is dan ook de soevereine beslissing van de verweerder, dat hij de koopwaar nog wel tot einde februari 1988 wil afnemen, doch niet meer later.

Het staat niet aan de eiseres te zeggen, dat de verweerder, die koopwaar ook nog na 11 maart kan verkopen; daarover beslist de verweerder zelf en eiseres heeft in dezen niets in zijn plaats te beslissen.

Overigens had de eiseres een ruime termijn bedongen om te leveren en zij heeft die termijn niet in acht genomen en zelfs de verweerder na februari 1988 in het ongewisse gelaten. Zij had minstens toch de verweerder kunnen waarschuwen dat de levering met een kleine vertraging zou plaatshebben.

4. Als een strikte termijn van levering niet in acht zou dienen te worden genomen, maar integendeel de koper zou verplichten, eerst in gebreke te stellen en dan de ontbinding van de koopovereenkomst te vragen aan de rechter, dan komt de koper in grote moeilijkheden.

Als de koopwaar op 11 maart 1988 niet meer van nut was voor de verweerder, dan is ze zeker niet meer van nut op het ogenblik dat de rechter, veel later, de ontbinding van de koop, ten voordele van de verweerder zou uitspreken.

Een dergelijke oplossing zou niet logisch zijn, wanneer een strikte termijn is bedongen en vindt dan ook geen steun in rechtspraak en rechtsleer.

(Zie OBO. art. 1610-6: «Bij strikte termijnen onderwijst de klassieke rechtsleer dat het louter verstrijken van de termijn de verkoper in gebreke stelt en de koper meteen toelaat te opteren voor schadevergoeding of ontbinding. Een voorafgaande schriftelijke ingebrekestelling is dus niet absoluut vereist»; Cass., 22 maart 1985, *R.W.*, 1986-87, 851, *A.C.*, 1984-85, 1011; Kluyskens, IV, *De verkoop*, nr. 95, blz. 117: «Hoe dit ook zij, zal men in handelsrelaties den verkoper niet meer kunnen toelaten te leveren, indien de koper de koopwaar niet meer nodig heeft, hetzij omdat hij ze niet meer gebruiken kan, hetzij omdat hij er elders een ander tot vervanging gekocht heeft»; De Page, IV, 1972, blz. 143, nr. 102 «Epoque de délivrance»).

Bij overschrijding van een strikt bepaalde leveringstermijn, dient degene die zonder aanvaardbare reden, die termijn overschrijdt, daarvan zelf de nadelige gevolgen te dragen.

De koper, die de leveringstermijn niet nageleefd ziet, hoeft niets te doen; het staat hem natuurlijk nog vrij, aan te dringen op de levering; hij kan ook schadevergoeding vorderen; hij kan ook, zoals de verweerder, akte nemen van de niet-tijdige levering en zich elders bevoorraden.

NOOT – Bovenstaand vonnis is in kracht van gewijsde gegaan.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 10 januari 1992

1. Verjaring – Stuiting – Erkenning – Door diegene die ter zake van de schuld beheersbevoegdheid heeft – 2. Maatschappelijk welzijn – O.C.M.W. – Beheersbevoegd-

heid om een schuld te erkennen – Voorzitter en secretaris

Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 4 oktober 1990), dat eiser veroordeelt om aan verweerder voor honoraria en interesten een bedrag van 1.529.381 fr. te betalen, beslist dat de vijfjarige verjaring van art. 2277 B.W. gestuit wordt door een erkenning en dat, om door erkenning de bevrijdende verjaring te stuiten, de bevoegdheid om te beheren volstaat. Het stelt vast dat de schuld erkend werd door de ontvanger, de voorzitter en de secretaris van eiser. Het daartegen gericht middel wordt als volgt verworpen:

«Wat het eerste onderdeel betreft:

«Overwegende dat artikel 2248 van het Burgerlijk Wetboek luidt: 'De erkenning van het recht van hem tegen wie de verjaring loopt, door de schuldenaar of de bezitter gedaan, stuit de verjaring';

«Dat het voor de stuiting van de verjaring die tegen een schuldeiser loopt, voldoende is dat de erkenning van het recht gedaan wordt door diegene die ter zake van de schuld beheersbevoegdheid heeft, nu die bevoegdheid volstaat om een schuld te kunnen betalen;

«Dat het onderdeel, dat betoogt dat de erkenning van een schuldvordering door een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn slechts bindend is op voorwaarde dat de organen die de schuldvordering erkend hebben, de bevoegdheid hebben daden van beschikking te stellen faalt naar recht;

«Wat het tweede onderdeel betreft:

«Overwegende dat artikel 45, § 1, vijfde lid, van de O.C.M.W.-wet bepaalt dat de bevelschriften tot betaling van de vastgestelde uitgaven worden opgemaakt door de secretaris en dat zij door hem en door de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn worden ondertekend;

«Dat uit voornoemde wetsbepaling volgt dat de voorzitter en de secretaris, samen handelende, ten aanzien van de schulden van het O.C.M.W. en de betaling ervan beheersbevoegdheid hebben; dat de erkenning van het recht van de schuldeiser van het O.C.M.W. door de voorzitter en de secretaris dan ook de verjaring stuit die tegen de schuldeiser loopt;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat het recht van verweerder op betaling van de litigieuze bedragen werd erkend door de voorzitter en de secretaris van eiser;

«Dat het arrest, op grond van die vaststelling, de beslissing dat de verjaring van verweerders recht door die erkenning werd gestuit, naar recht verantwoordt;

«Overwegende dat het onderdeel, in zoverre het ervan uitgaat dat de litigieuze schuld niet in de begroting was ingeschreven en niet betaalbaar was gesteld, het Hof zou verplichten tot een onderzoek van feiten waarvoor het niet bevoegd is;

«Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen.»

(Voorzitter: de h. Rauws – Rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. De Swaef – Advocaat: mr. Houtekier – In de zaak: O.C.M.W. Willebroek t/ W.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 20 januari 1992

1. Verzekering – Motorrijtuigen – Vordering van benadeelde tegen verzekeraar – Verjaring – Niet volgens de wet van 17 april 1878, maar volgens art. 10 van de wet van 1 juli 1956 – 2. Arbeidsongeval – Wetsbepalingen betreffende rechten van getroffene tegen aansprakelijke derde – Niet van openbare orde noch van dwingend recht

Tegen het bestreden arrest (Hof Gent, 14 september 1989) voert eiseres verschillende middelen aan.

1. Het eerste middel, dat de verjaring betreft, blijkt gegrond te zijn.

«Overwegende dat het arrest oordeelt dat het feit waaruit de vordering van eiseres is ontstaan, het misdrijf is van slagen en verwondingen toegebracht aan Daniël V. en hieruit afleidt dat een dergelijke vordering niet meer dan vijf jaren na de feiten kon worden ingeleid; dat het op die gronden het verzoek van eiseres te mogen bewijzen dat onderhandelingen gevoerd werden die de verjaring stuiten, afwijst;

«Dat het middel betoogt dat, anders dan het arrest aanneemt, de vordering van de verzekeraar van een aansprakelijke die de benadeelde heeft vergoed, tegen de verzekeraar van een medeaansprakelijke los staat van de eventuele vordering tegen de aansprakelijke en haar oorzaak vindt in artikel 6 van de wet van 1 juli 1956, zodat de verjaring van de vordering enkel beoordeeld moet worden op grond van artikel 10 van de wet van 1 juli 1956;

«Overwegende dat het Benelux-Gerechtshof in zijn arrest van 21 december 1990, voor recht verklaart: 'De benadeelde verbeurt zijn in artikel 6 van de Gemeenschappelijke Bepalingen bedoelde eigen vordering die met toepassing van artikel 10 van dezelfde bepalingen nog niet verjaard is, niet doordat zijn civielrechtelijke vordering tegen de aansprakelijke met toepassing van de nationale wetgeving verjaard zou zijn';

«Dat hieruit voortvloeit dat, als de vordering ingesteld wordt door de benadeelde of door de in de plaats gestelde verzekeraar tegen de verzekeraar van de aansprakelijke, niet de termijn van vijf jaar maar de termijn van drie jaar toepasselijk is, ook al volgt de vordering uit een misdrijf begaan door de verzekerde van de verzekeraar tegen wie de vordering wordt ingesteld;

«Dat de appelrechters, in zoverre zij de vordering van eiseres tegen de verzekeraar van de aansprakelijke afwijzen op grond dat ze krachtens de wet van 17 april 1878 verjaard is, en zij aldus de toepassing van artikel 10 van de wet van 1 juli 1956 uitsluiten, daardoor deze laatste wetsbepaling schenden.»

2. In het derde middel komen de artt. 46 en 47 van de Arbeidsongevallenwet ter sprake. Het wordt o.m. om de volgende redenen afgewezen:

«Overwegende dat de appelrechters de eis van de N.V. F., arbeidsongevallenverzekeraar van V., gegrond bevinden ten belope van 992.188 frank, waaronder 420.000 frank als vergoeding voor blijvende invaliditeit; dat het arrest hierbij vaststelt dat die laatste vergoeding toegekend wordt voor materiële schade;

«Dat eiseres zelf voor de appelrechter de schade veroorzaakt door de arbeidsongeschiktheid van Daniël V. als materiële schade heeft gekwalificeerd;

«Overwegende dat eiseres derhalve een middel aanvoert dat zij niet aan de appelrechters heeft voorgelegd; dat dit middel betrekking heeft op wetsbepalingen die de getroffene of zijn rechthebbenden en de gesubrogeerde arbeidsongevallenverzekeraar kunnen doen gelden tegenover de voor het ongeval aansprakelijke derde; dat, aangezien deze wetsbepalingen niet van openbare orde of van dwingend recht zijn, het middel in zoverre nieuw en derhalve niet ontvankelijk is.»

(Voorzitter: de h. Rauws – Rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. Lenaerts, procureur-generaal – Advocaten: mrs. Bützler, Dassel en De Gryse – In de zaak: V.Z.W. Belgisch Bureau voor de Autoverzekeraars t/ N.V. G. en N.V. F.)

NOOT – Zie, wat het eerste punt betreft, Cass., 20 maart en 2 mei 1991, *R.W.*, 1991-92, 157 en 411; wat het tweede punt betreft, Cass., 27 februari 1989, *R.W.*, 1988-89, 1191, met conclusie van advocaat-generaal Lenaerts.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van het Departement Rechten van de U.I.A.

Aan het nazien van het Belgisch Staatsblad van juli 1991 verleenden hun medewerking: W. Lambrechts (co-ordinator), Ph. Ernst, J. Laenens, H. Swennen en I. Zegels.

Vrouwen op de troon

Door een aanpassing van de artikelen 60 en 61 van de Grondwet bij wijziging van 21 juni 1991 (*B.S.*, 10 juli 1991) zal, i.v.m. de troonopvolging, geen onderscheid meer worden gemaakt volgens het geslacht.

Met het oog op de rechtszekerheid wordt in artikel 60 van de Grondwet een overgangsbepaling opgenomen volgens welke het nieuwe voorgestelde artikel 60 voor het eerst toepassing zal vinden op de nakomelingsschap van Z.K.H. Prins Albert, en het huwelijk van H.K.H. Prinses Astrid met Lorenz, Aartshertog van Oostenrijk-Este, geacht wordt de in het tweede lid beoogde toestemming tot huwen te hebben gekregen.

W.L.

Openbare kredietinstellingen

De wet van 17 juni 1991 tot organisatie van de openbare kredietsector en harmonisering van de controle en de werkingsvoorwaarden van de kredietinstellingen, (*B.S.*, 9 juli 1991), als gewijzigd door de wet van 22 juli 1991 tot erkenning van afschriften als bewijsmiddel voor de banken, particuliere spaarkassen en verzekeringsondernemingen (*B.S.*, 6 september 1991), bevat in de eerste plaats de herstructurering van de openbare kredietinstellingen rond twee «polen», de bankholdings A.S.L.K. en Gemeentekrediet; bij de A.S.L.K. komen de N.K.B.K. en het N.I.L.K., met hun «erkende kassen»; bij het Gemeentekrediet komen de

N.M.K.N. en het C.B.H.K. Voor het Centraal Bureau voor Hypothecair krediet, dat grote verliezen leed, is ondertussen een herstelplan uitgewerkt. Het verlies dat te wijten is aan het oude beheer wordt door de Staat gedragen (zie art. 59 Wet van 20 juli 1991 houdende begrotingsbepalingen, *B.S.*, 1 augustus 1991).

Deze herstructurering van de OKI volgde op het advies van de «Werkgroep Verplaatse» (zie *Doc. blad Min. Fin.*, 1989, nr. 2). Op 22 juli 1991 traden de bepalingen in werking die het Gemeentekrediet in staat moesten stellen zich om te vormen tot holding en die het bepalen van het «kapitaal» van de (overige) OKI inleidden. De omvorming van het Gemeentekrediet, gepland voor het najaar van 1991, ging na de val van de regering niet door. Naar het heet, zal de hele zaak opnieuw worden bekeken en zal alvast het deel herstructurering OKI niet worden uitgevoerd zoals in de wet uitgestippeld.

Te onthouden valt dat n.a.v. deze operatie vele vragen rezen i.v.m. het (vennootschapsrechtelijk) statuut van die «publiekrechtelijke naamloze vennootschappen» (zie de artt. 191-201). Over de draagwijdte van de bepaling dat de vennootschappenwet van toepassing is voor zover daarvan niet wordt afgeweken, vindt men duidelijke opmerkingen in het advies van de Raad van State (*Gedr. St., Senaat*, 1989-90, nr. 1063/1, pp. 266-267).

Een tweede regeling gaat over de harmonisatie van de controle en de werkingsvoorwaarden van de (openbare en particuliere) kredietinstellingen. Dit stuk is de voortzetting van het werk van de «Commissie Van de Voorde» (zie *Doc. blad Min. Fin.*, bijz. nr. mei 1988). Het bevat o.m. de afschaffing van de staatswaarborg die sommige OKI nog genoten. Bepalingen die met harmonisatie te maken hebben, zijn overigens ook in het eerste deel opgenomen, zo bv. het buiten toepassing stellen van de regels inzake overheidsopdrachten m.b.t. de OKI (art. 195), het beslag op de goederen van de OKI (art. 193) en de regeling inzake bewijskracht van fotografische en elektronische afschriften. Deze laatste regeling gold sinds 1980, krachtens de wet, ten gunste van de A.S.L.K. Ze werd door de wet van 17 juni uitgebreid tot alle OKI en bij latere wetwijziging, van 22 juli, tot alle kredietinstellingen en de verzekeringsmaatschappijen. Ook van het tweede deel van de wet moet de inwerkingtreding nog worden geregeld.

H.S.

Consumentenkrediet

In het Belgisch Staatsblad van 9 juli 1991 verscheen de Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (err. *B.S.*, 6 augustus 1991; *Parl.St., Senaat*, 1989-90, nr. 916/1-4; *Parl.St., Kamer*, 1990-91, nr. 1491/1-5).

Deze wet zorgt voor de implementatie in het Belgische recht van twee harmonisatierichtlijnen van de Europese Gemeenschap, resp. van 22 december 1987 (*Pb.L.*, nr. 42 van 12 februari 1987, pp. 48-53) en van 22 februari 1990 (*Pb.L.*, nr. 61 van 10 maart 1990, pp. 14-18). De Belgische wetgever gaat evenwel verder dan de minimaal voorgeschreven harmonisatie. Hij heeft nl. gebruik gemaakt van de in de richtlijn van 1987 geboden mogelijkheid om verderreikende voorschriften ter bescherming van de consument aan te nemen. De bestaande wetgeving bleek immers onvoldoende om de consument voor een overmatige schuldenlast te behoeden

en om de ontwikkeling van nieuwe kredietvormen te begeleiden. Bescherming van de consument en modernisering van de normering zijn dan ook de hoofddoelstellingen van de wet.

De wet heeft een ruim toepassingsgebied. Het begrip «kredietovereenkomst» omvat de kredietverlening in de vorm van uitstel van betaling, van een lening of van elke andere soortgelijke betalingsregeling. De consument moet in België zijn gewone verblijfplaats hebben, de kredietgever hoeft echter niet noodzakelijk zijn hoofdzetel of zijn voornaamste verblijfplaats in België te hebben. De wet is nl. ook van toepassing wanneer de hoofdzetel of voornaamste verblijfplaats van de kredietgever in het buitenland is gelegen, indien hij in België een bijzonder voorstel heeft geformuleerd of reclame heeft gemaakt, of indien hij in België de kredietaanvraag van de consument heeft ontvangen.

De algemene regelen van de wet hebben betrekking op de reclame m.b.t. het toekennen van een consumentenkrediet (kredietpromotie), de totstandkoming van de kredietovereenkomst, het maximaal jaarlijks kostenpercentage, de onrechtmatige bedingen, het stellen van persoonlijke zekerheden, het toestaan van betalingsfaciliteiten. Het optreden van tussenpersonen wordt gereguleerd: op de kredietbemiddelaar (agent of makelaar) rusten belangrijke informatieverplichtingen; de schuldbemiddeling is verboden, behalve voor een advocaat, een ministerieel ambtenaar, een gerechtelijk mandataris, of een speciaal daartoe erkende instelling.

Voorts bevat de wet bijzondere regelen voor bepaalde kredietovereenkomsten: de verkoop op afbetaling, de financieringshuur, de lening op afbetaling, de kredietopening (al dan niet met een betaal- of legitimatiekaart). De wet van 9 juli 1957 tot regeling van de verkoop op afbetaling en van zijn financiering, gewijzigd bij wet van 5 maart 1965 en 8 juli 1970, is opgeheven. De reglementaire bepalingen die niet strijdig zijn met de nieuwe wet, blijven van kracht tot ze worden opgeheven of vervangen door uitvoeringsbesluiten van de nieuwe wet.

De consument wordt ook beschermd op het vlak van het registreren, verwerken en meedelen van persoonsgegevens betreffende het consumentenkrediet. Slechts bepaalde gegevens mogen worden opgenomen; de verwerking moet via geoorloofde en wettelijke middelen geschieden; de gegevens mogen slechts aan bepaalde personen worden meegegeven; de houder van het bestand staat in voor de perfecte bewaring van de persoonsgegevens; de consument wordt op de hoogte gebracht van de eerste registratie; hij heeft kosteloos toegang tot de gegevens over zijn persoon of vermogens; fouten kan hij kosteloos laten rechtzetten en hij kan de verwijdering of het verbod tot aanwending eisen van onvolledige, irrelevante of verboden gegevens.

De wanbetalingen voortvloeiend uit kredietovereenkomsten worden in een centrale gegevensbank geregistreerd door de Nationale Bank van België.

Toezicht wordt uitgeoefend door de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en een door de Koning op te richten Toezichtscmité.

De wet stelt specifieke burgerlijke en strafrechtelijke sancties op overtredingen van de voorschriften, o.m. gerechtelijke nietigverklaring van de overeenkomst of vermindering van de prestaties van de consument. Tegen sommige in-

breuken kan bij de voorzitter van de rechtbank van koop-handel een vordering tot staking worden ingesteld.

De inwerkingtreding van de wet is door de Koning gere-geld bij K.B. van 5 augustus 1991 (*B.S.*, 12 oktober 1991). De inwerkingtreding werd gespreid. Sommige bepalingen zijn van kracht sedert 22 oktober 1991 resp. 1 februari 1992. Andere bepalingen gelden vanaf 1 april resp. 1 juli 1992. Een laatste groep vormen de bepalingen waarvoor nog uitvoe-ringsmaatregelen moeten worden genomen; deze bepalin-gen treden in werking op de datum vermeld in het respec-tieve uitvoeringsbesluit. Bij M.B. van 10 december 1991 zijn de ambtenaren aangewezen die bevoegd zijn om de inbreu-ken op de wet van 12 juni 1991 en haar uitvoeringsbesluiten op te sporen en vast te stellen (*B.S.*, 9 januari 1992).

Voor een meer uitvoerige analyse van de wet kan men o.m. raadplegen: X., *La nouvelle loi sur le crédit à la consommation / De nieuwe wet op het consumentenkrediet*, Ver-slagen van het colloquium georganiseerd op 17 oktober 1991 door I.T.O.A.U. en het Centre de Droit de la Consomma-tion, Fac. de droit, U.C.L. (met bijdragen van T. Bourgoi-gnie, P. Van der Wielen en A. Wallemacq, P. De Vroede, F. Domont-Naert, M. Dambre, X. Thunis en E. Meysmans, J. Laenens, P. Dejemppe, F. Rigaux, E. Balate); Domont-Naert, F., «Crédit à la consommation: de la Directive du 22 décembre 1986 à la loi du 12 juin 1991», *D.C.C.R.*, nr. 13, oktober 1991, 775-789; De Meuter, S. en Van Vlasselaer, M.-J., «Informatie- en raadgevingsplicht en de aansprake-lijkheid van de kredietgever in de wet van 12 juni 1991 op het Consumentenkrediet», *D.C.C.R.*, nr. 13, oktober 1991, 790-797; idem, «Wet op het consumentenkrediet: de on-rechtmatige bedingen», *D.C.C.R.*, nr. 13, oktober 1991, 798-809; Geurts, R., «Contrôle, constatation et répression des actes interdits», *D.C.C.R.*, nr. 13, oktober 1991, 810-835; Straetmans, G., «De reclamebepalingen en promotionele activiteiten in de nieuwe wet op het consumentenkrediet», *D.C.C.R.*, nr. 14, januari 1992, 871-889; Dejemppe, P., «La mémoire de l'argent. La protection des données à caractère personnel dans la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation», *D.C.C.R.*, nr. 14, januari 1992, 890-909; Ba-late, E., «Le litige de consommation à l'épreuve du plura-lisme des ordres juridiques: quelques rappels et pistes», *D.C.C.R.*, nr. 14, januari 1992, 910-933; Claes, W., «Prak-tische bedenkingen over de wet op het consumentenkrediet dienstig voor de gerechtsdeurwaarders», *De gerechtsdeur-waarder / L'huissier de justice*, okt./dec. 1991, nr. 91/5.201; Putzeys, D., «La loi relative au crédit à la consommation», *T.B.H.*, 1992, 84-110.

Ph. E.

Verlof om dwingende redenen

Met het oog op het uitwerken van een reeks maatregelen ter bevordering van een betere combinatie van het beroeps-leven met het gezinsleven werden door de werkgroep «Ge-zin-Arbeid» een aantal voorstellen geformuleerd. Een van die voorstellen was de invoering van een verlof om dwingen-de redenen. Op 19 december 1989 werd dan ook de collec-tieve arbeidsovereenkomst nr. 45 houdende invoering van een verlof om dwingende redenen gesloten. Het feit dat een collectieve arbeidsovereenkomst het juridisch instrument werd om dit verlof te regelen, had wel tot gevolg dat het toe-passingsgebied enger was dan wanneer de basis van de ver-

lofregeling zou zijn opgenomen in de wet van 3 juli 1978 be-treffende de arbeidsovereenkomsten.

De wet van 29 mei 1991 houdende invoering van een ver-lof om dwingende redenen (*B.S.*, 10 juli 1991) strekt ertoe in de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkom-sten een artikel 30bis in te voegen, dat de wettelijke basis vormt om een verlof om dwingende redenen uit te werken voor diegenen op wie de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 45 van 19 december 1989 houdende invoering van een verlof om dwingende redenen niet van toepassing is. Een soortgelijke bepaling wordt ingevoegd in de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomsten wegens dienst op bin-nenschenen.

I.Z.

Nationale Delcredere dienst

Het statutaire kader waarbinnen de Nationale Delcredere dienst zijn activiteiten moest uitoefenen, was te eng ge-worden. De wet van 17 juni 1991 tot wijziging van de wet van 31 augustus 1939 op de Nationale Delcredere dienst (*B.S.*, 19 juli 1991) heeft tot doel aan deze instelling de mo-gelijkheid te bieden om zich aan te passen aan de ontwik-kelingen op het gebied van dienstverlening aan exporteurs, en dat vooral in het vooruitzicht van de totstandkoming van de Europese eenheidsmarkt in 1993 en een groeiende con-currentie op het gebied van aan exporteurs geboden finan-ciële diensten.

De statutenwijzigingen hebben in wezen betrekking op drie punten: 1) de aanpassing van de actiemiddelen van de Nationale Delcredere dienst; 2) de harmonisering van de concurrentievoorwaarden tussen openbare en particuliere kredietverzekeraars; 3) het vervullen van opdrachten voor rekening van de Regering.

I.Z.

Vennootschapswetgeving

De wet van 18 juli 1991 (*B.S.*, 26 juli 1991; *Parl.St.*, *Senaat*, 1990-91, nr. 1107/1-6; *Parl.St.*, *Kamer*, 1990-91, nr. 1645/1-3) wijzigt de Vennootschappenwet «in het kader van een door-zichtige organisatie van de markt van de ondernemingen en van de openbare overnameaanbiedingen».

Deze wet vormt het derde deel in de hervorming en mo-dernisering van het Belgische vennootschapsrecht, na de Transparantiewetgeving (wet van 2 maart 1989) en de regle-mentering van de openbare overnameaanbiedingen (K.B. van 8 november 1989), en heeft tot doel de markt van de ondernemingen doeltreffender te organiseren. Daarbij staan de doorzichtigheid en de goede werking van de markt centraal. Bovendien streeft de wetgever naar een billijk evenwicht tussen enerzijds een grotere stabiliteit in de aan-deelhoudersstructuur en in het bestuur van de (naamloze) vennootschappen en anderzijds de mogelijkheid om in die vennootschappen deelnemingen te verwerven en het kapi-taal te herstructureren, o.m. door middel van openbare overnameaanbiedingen.

De wetswijziging steunt op vijf pijlers: de verdediging van de belangen van de aandeelhouders, de doorzichtigheid en de goede werking van de markten, de ontwikkeling van de ondernemingen, het streven om te passen in het kader van

de buitenlandse wetgevingen en de wederopleving van de deelneming aan de algemene vergaderingen.

De voornaamste wijzigingen hebben betrekking op het inschrijven door een moeder vennootschap op haar eigen aandelen via een dochter vennootschap», het toegestane kapitaal, de afwijkingen op het voorkeurrecht van de oude aandeelhouders, de inkoop van eigen aandelen en de financiering hiervan, de belangenconflicten in de raad van bestuur, de toelating tot en de deelname aan de algemene vergadering, de afschaffing van de wettelijke stemrechtbeperking, het systeem van de openbaarmaking van de jaarrekening, de uitgifte van warrants.

Nieuwigheden zijn o.m. de regeling i.v.m. statutaire of conventionele overdraagbaarheidsbeperkingen (zgn. goedkeurings- en voorkoopclausules), de uitgifte van aandelen zonder stemrecht, de wederzijdse deelnemingen in groepsverband en tussen onafhankelijke vennootschappen, de uitgifte van aandelen uitsluitend bestemd voor de personeelsleden, de minderheidsvordering, het openbaar verzoek tot verlening van volmachten («proxy sollicitation»), het stemmen per brief, de stemafspraken, het deskundigenonderzoek, de mogelijkheid om bepaalde controletaken op te dragen aan een erkende externe (IDAC-)accountant in vennootschappen die geen commissaris-revisor hebben.

Uitvoeringsbesluiten: K.B. van 14 oktober 1991 tot bepaling van de begrippen moeder vennootschap en dochter vennootschap voor de toepassing van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen (B.S., 24 oktober 1991); K.B. van 25 november 1991 op de openbaarmaking van akten en stukken van vennootschappen en ondernemingen (B.S., 24 december 1991); M.B. van 23 januari 1992 betreffende de bekendmakingskosten van akten en stukken van vennootschappen en ondernemingen (B.S., 1 februari 1992).

De wet is in werking getreden op 5 augustus 1991. De voordien opgerichte vennootschappen moeten binnen achttien maanden (dus vóór 5 februari 1993) hun statuten in overeenstemming brengen met de bepalingen van de nieuwe wet. Tot hun aanpassing blijven zij aan de vroegere wetgeving onderworpen.

De voorgaande wijzigingen gelden voor de N.V. en de C.V.A. Sommige regelen worden ook op de B.V.B.A. toepasselijk gemaakt. M.b.t. de coöperatieve vennootschappen moet worden gewezen op de wet van 20 juli 1991 houdende sociale en diverse bepalingen (B.S., 1 augustus 1991), namelijk de artt. 160-169. Deze wet brengt een totale hervorming van de C.V. tot stand, om een einde te maken aan misbruiken. De C.V. was namelijk, na de vorige wetswijzigingen, uitgegroeid tot een vluchtvorm. Regelen i.v.m. kapitaalvorming, bescherming van derden (e.a.) die voor de N.V. en B.V.B.A. waren ingevoerd, golden niet voor de C.V., terwijl toch in de statuten de aansprakelijkheid van de vennoten kon worden beperkt. Dit resulteerde in een relatief hoog aantal faillissementen onder de coöperatieve vennootschappen. Bovendien werd de C.V. misbruikt, o.m. door «koppelbazen», als instrument ter ontduiking van sociale en fiscale wetgeving.

De nieuwe wet creëert twee types van C.V.: de ene met beperkte aansprakelijkheid van de vennoten (C.V.B.A.), de andere met onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid van de vennoten (C.V.O.H.A.).

Om de beperkte aansprakelijkheid te kunnen genieten moet de C.V. een hele reeks voorschriften, vergelijkbaar met

de regels inzake N.V. en B.V.B.A., naleven. Zo gelden voor de C.V.B.A. o.m. regelen inzake authenticiteit van de oprichtingsakte, minimumkapitaal, financieel plan, storting van inbrengen in geld op een geblokkeerde rekening, revisorale controle en verslagen m.b.t. inbrengen in natura en quasi-inbrengen, oprichters- en bestuurdersaansprakelijkheid. Ook de minderheidsvordering wordt ingevoerd.

Beide vormen van C.V. kennen een variant: de C.V. bij wijze van deelneming, welke subvorm meer zou moeten beantwoorden aan het coöperatieve gedachtengoed.

De nieuwe regeling m.b.t. de coöperatieve vennootschap is in werking getreden op 1 november 1991 (K.B. van 11 oktober 1991, B.S., 24 oktober 1991). De bestaande C.V.'s beschikken over een aanpassingstermijn van twee jaar om hun statuten in overeenstemming te brengen (vóór 1 november 1993).

Bij dezelfde wet (artt. 170-176) worden ook wijzigingen aangebracht in de afdeling van de Vennootschappenwet betreffende de omzetting van vennootschappen.

Voor een uitgebreide commentaar op de wetten van 18 en 20 juli 1991, kan men raadplegen: Lievens, J., *De nieuwe vennootschapswet (wet van 18 juli 1991)*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 175 pp.; X., *N.V. en B.V.B.A. na de wet van 18 juli 1991*, Verslagboek van de Leuvense Vennootschapsdag van 4 oktober 1991, Jan Ronse Instituut (red.), Kalmthout, Biblo, 1992, 261 pp. (met bijdragen van F. Bouckaert, K. Geens, J.M. Nelissen Grade, J. Tyteca, K. Geens en B. Servaes, L. Weyts, H. Laga en een verslag van het panelgesprek); X., *Het nieuwe vennootschappenrecht 1991*, Van Bael, J. (red.), Kon. Fed. van Belg. Notarissen, Antwerpen, Kluwer, 1991, 492 pp. (met bijdragen van F. Bouckaert, P. Maselis en J. Van Bael); Geens, K., Laga, H. en Van Dyck, J., *Coöperatieve en andere vennootschappen na de wetten van 18 en 20 juli 1991*, Biblo-dossier Vennootschapsrecht-6, Kalmthout, Biblo, 1991; Van der Haegen, M. en Gollier, J.-M., «Les sociétés commerciales. Loi du 18 juillet 1991», *J.T.*, 1992, 185-201 en 209-220. Verwacht worden ook: X., *Vennootschapsrecht 1991. Het nieuwe recht van de N.V., B.V.B.A. en coöperatieve vennootschappen (wetten van 18 juli 1991)*, Verslagboek van de studiedagen van 14 en 18 december 1991 te Gent (U.G.) en Antwerpen (U.I.A.), Antwerpen, Maklu, 1992 (met bijdragen van E. Wymeersch, L. Cornelis, B. Dubois en M. Delcour, H. Braeckmans, R. Nieuwdorp, J. Van Bael en een verslag van het panelgesprek); X., *Nouveau droit belge des sociétés*, Verslagboek van de studiedag van 3 december 1991 te Louvain-la-Neuve (U.C.L.), 1992 (met bijdragen van G. Horsmans, G. Keutgen, J.-F. Tossens, F. 't Kint, I. Corbisier, G. Horsmans en J. Scalais, P. Nicaise, G.-A. Dal en een verslag van het panelgesprek); X., *Het vernieuwd juridisch kader van de ondernemingen*, Verslagboek van de studiedagen Financiëzen Nu en Morgen, te Brussel op 22 en 23 november 1991, Flamée, M. en Meulemans, D. (red.), Brugge, Die Keure, 1992; X., *De nieuwe wet inzake de coöperatieve vennootschap van 20 juli 1991*, Verslagboek van de Leuvense Vennootschapsdag van 9 november 1991, Jan Ronse Instituut (red.), Kalmthout, Biblo, 1992 (met bijdragen van K. Geens, J. Wouters, H. Laga en een verslag van het panelgesprek); H. Braeckmans, «De nieuwe Vennootschapswet van 18 juli 1991», *R.W.*, 1991-92.

Commentaren over het wetsontwerp werden gepubliceerd in X., *Financiële herregulering in België 1990*, Schrans, G. en Wymeersch, E. (red.), Antwerpen, Kluwer, 1991, pp. 668-

707 (bijdragen van P. Marchandise, B. Van Bruystegem en J. Van Bael).

Ph. E.

P.V. door gemeentepolitie

De wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de nieuwe gemeentewet en de wet van 7 april 1919 tot instelling van gerechtelijke officieren en agenten bij de parketten (*B.S.*, 26 juli 1991) heeft tot doel klaarheid te brengen in de in de rechtsleer tegenstrijdige geïnterpreteerde aangelegenheid van de bevoegdheid tot het opstellen van proces-verbaal door de leden van de gemeentepolitie en door de leden van de gerechtelijke politie bij de parketten die niet bekleed zijn met de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings.

Het was nodig eenvormigheid tot stand te brengen inzake bevoegdheden van de leden van de verschillende politiekorpsen, in de eerste plaats wat betreft het opstellen van processen-verbaal. Voortaan hebben deze leden een algemene bevoegdheid tot het opstellen van processen-verbaal volgens termen die vergelijkbaar zijn met artikel 37 van de wet van 2 december 1957 op de Rijkswacht.

W.L.

Politie- en inlichtingendiensten

De wet van 18 juli 1991 regelt het toezicht op politie- en inlichtingendiensten (*B.S.*, 26 juli 1991). Het is voor de politie- en inlichtingendiensten noodzakelijk dat zij beschikken over de nodige middelen en bevoegdheden opdat zij hun opdracht naar behoren en op efficiënte wijze kunnen uitvoeren.

De politiediensten hebben de bevoegdheden om bepaalde handelingen te verrichten waardoor wordt ingegrepen in de grondrechten en individuele vrijheden van personen. Het aanwenden van deze bevoegdheden is onontbeerlijk voor het uitoefenen van hun opdracht, maar houdt anderzijds het gevaar in van een onwettig, oneigenlijk of onredelijk gebruik van deze bevoegdheden, waardoor de rechten van personen kunnen worden geschonden. Een onafhankelijk controlesysteem is dus noodzakelijk om de fundamentele rechten en vrijheden van personen te vrijwaren en om de doelmatigheid en de coördinatie van deze diensten te bevorderen.

Een afzonderlijk toezichtsorgaan wordt opgericht voor de politiediensten en voor de inlichtingendiensten, gezien de specifieke eigenschappen van elk van beide. Deze nieuwe organen komen niet in de plaats van de bestaande toezichtsinstanties en nemen hun taak niet over. De nieuwe toezichtsorganen zijn een aanvulling op de interne controle door elke bevoegde overheid over de politie- en inlichtingendiensten. Door hun volgestrekte onafhankelijkheid kunnen ze met een groter gezag en grotere geloofwaardigheid optreden.

De toezichtsorganen moeten beantwoorden aan zes criteria: onafhankelijkheid, bestendigheid, doelmatigheid, openbaarheid, specificiteit en legaliteit.

Dit onafhankelijk controlesysteem zal het de verschillende verantwoordelijke instanties mogelijk maken een beter inzicht te krijgen in de werking en de problemen van de politie- en inlichtingendiensten. Het is een nuttige en noodzakelijke aanvulling voor de bestaande vormen van parlementaire en hiërarchische controle.

taire en hiërarchische controle.

I.Z.

Opleiding en werving van magistraten

Bij de wet van 18 juli 1991 (*B.S.*, 26 juli 1991) is een aantal voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten gewijzigd. De wetgever voorziet in twee toegangswegen tot de magistratuur. De eerste weg staat open voor kandidaten zonder beroepservaring, de tweede voor kandidaten met beroepservaring. Elke kandidaat zonder beroepservaring moet een vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage afleggen. Dit examen wordt door het wervingscollege der magistraten georganiseerd. Dit college is samengesteld uit magistraten, hoogleraren en advocaten. Wie voor dit examen geslaagd is, kan als gerechtelijk stagiair benoemd worden, wanneer hij bovendien bij de balie een stage van één jaar doorgemaakt heeft. De stage duurt drie jaar en verloopt in drie stadia: (1) bij het parket; (2) in een strafinrichting, een politiedienst, een notaris- of gerechtsdeurwaarderskantoor, de juridische afdeling van een openbare economische of sociale instelling; (3) in een kamer van een rechtbank. De gerechtelijke stagiair staat onder de leiding van twee stage-meesters, die advies uitbrengen bij een adviescomité, samengesteld uit magistraten en advocaten. Kandidaten met beroepservaring moeten enkel slagen in een examen inzake beroepsbekwaamheid dat eveneens door het nationaal wervingscollege wordt georganiseerd. De rangschikking is hier niet doorslaggevend. De kandidaten die geslaagd zijn voor het beroepsbekwaamheidsexamen of de gerechtelijke stage hebben doorlopen, moeten daarenboven voldoen aan een aantal bijkomende benoemingsvoorwaarden (leeftijd en aantal jaren ervaring) al naar gelang van het gerechtelijk ambt. De Koning stelt de datum van inwerkingtreding van elk van de bepalingen van deze wet vast. Er is reeds een beroep tot vernietiging van het door deze wet ingevoegde art. 259^{quater}, § 1, eerste lid, Ger.W. bij het Arbitragehof ingesteld (*B.S.*, 11 februari 1992).

Men leze over deze wet: De Leval, G., *Institutions judiciaires*, Luik, 1992, 83-102; Levie, D., «Wet van 18 juli 1991 betreffende de opleiding en de werving van magistraten», *Jura Falc.*, 1991-92, 30-41; Parmentier, C., «La loi du 18 juillet 1991 modifiant les règles du Code judiciaire relatives au recrutement et à la formation des magistrats», *Cah.dr.Jud.*, 1991, 162-164; Raes, S., «Op de voordracht van Onze Minister van Justitie», *TRD*, 1991, 1041-1042).

J.L.

Openbaar ministerie bij de politierechtbanken

De wet van 18 juli 1991 (*B.S.*, 26 juli 1991) wijzigd de organisatie van het openbaar ministerie bij de politierechtbanken. Vroeger werden de procureur des Konings en zijn substituten in de uitoefening van hun ambt bij de politierechtbank bijgestaan door politiecommissarissen of door gerechtelijke officieren en agenten bij de parketten.

Om deze personen weer vrij te maken voor de hun specifiek opgedragen taken heeft de vermelde wet de personeelsformatie van de substituten van de procureur des Konings aangepast. Er is in een overgangsregeling voorzien waarbij ten hoogste tot 31 december 1994 de huidige ambts-

dragers hun taken kunnen voortzetten. De wet is grotendeels in werking getreden op 1 januari 1992. De personeelsformatie in de parketten werd aangepast.

W.L. en J.L.

Demilitarisering Rijkswacht

De wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de wet van 2 december 1957 en houdende demilitarisering van de Rijkswacht (*B.S.*, 26 juli 1991) is een gevolg van de conclusies van de parlementaire onderzoekscommissie over banditisme en terrorisme. Zij past in het kader van de maatregelen met betrekking tot de veiligheid van de burger.

Door die wet stoot de Rijkswacht, vanaf 1 januari 1992, haar militaire taken af om zich volledig vrij te maken voor de bestuurlijke en gerechtelijke politie. De Rijkswacht wordt voortaan bestuurd door de minister van Binnenlandse Zaken en niet meer door de minister van Landsverdediging. De minister van Justitie krijgt daarbij medezeggenschap wat betreft de uitoefening van opdrachten van gerechtelijke politie en bepaalde bijzondere taken. Voortaan is de Rijkswacht de enige algemene politiedienst die over het gehele grondgebied van het Rijk bevoegd is zowel voor de bestuurlijke politie als voor de gerechtelijke politie.

Door de demilitarisering wordt een eind gemaakt aan de opdrachten van interne verdediging van het grondgebied die de Rijkswacht op zich nam. Toch worden niet alle bepalingen van de organieke wet die aan de Rijkswacht opdrachten met een militair aspect opleggen, dadelijk opgeheven. De wetgever heeft gemeend dat dit niet wenselijk was in een eerste fase. Voorlopig blijven de volgende opdrachten behoren tot de Rijkswacht: het opsporen van deserteurs en dienstweigeraars, het leveren van diensten belast met de ordehandhaving en de politie van de andere krijgsmachtdelen, het rondbrengen van spoedberichten van militaire overheden en het leveren van personeelsleden voor de gerechtelijke detachementen verbonden aan de militaire auditoraten.

Door de wet van 4 maart 1987 was het mogelijk dat jongeren hun dienstplicht bij de Rijkswacht volbrachten. Die mogelijkheid wordt afgeschaft vanaf 12 januari 1994.

W.L.

Statuut van de geesteszieken

Twee wetten van 18 juli 1991, beide gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 26 juli 1991, hebben betrekking op het statuut van de geesteszieke.

1. De eerste wet van 18 juli 1991 strekt tot aanpassing van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke op enkele technische punten.

Er was inderdaad gebleken dat het voor de overzichtelijkheid en eenvormigheid van de procedure nodig was in de wet zelf een aantal wijzigingen aan te brengen die de tekst eenvormiger zouden maken. Voor het overige wordt niets gewijzigd aan de algemene filosofie van de wet van 26 juni 1990.

Bij die wet sluiten twee koninklijke besluiten van 18 juli 1991 aan die de modaliteiten bepalen volgens welke de procureur des Konings de tenuitvoerlegging vervolgt van de met toepassing van de wet gewezen vonnissen en het toezicht op de psychiatrische diensten, terwijl het andere K.B. de voor-

schriften bevat inzake de psychiatrische diensten die gehouden zijn geesteszieken op te nemen ten aanzien van wie een beschermingsmaatregel is genomen.

Men raadplege over deze wet; Simoens, D., «Recente wetgeving ter bescherming van de persoon en de goederen van fysiek of mentaal gehandicapte personen», *R.W.*, 1991-92, 350-356, en Nys, H., «De bescherming van de persoon van de geesteszieke. Aanvullende beschouwingen», *R.W.*, 1991-92, 357-360.

2. De andere wet van 18 juli 1991 regelt de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaams- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren.

Door het goedkeuren van twee afzonderlijke wetten heeft men duidelijk willen maken dat de regeling tot bescherming van de persoon van de geesteszieken totaal los moet worden gezien van de bescherming van de goederen.

Op het vlak van de wetgevingstechniek heeft de wetgever het verkieslijk geacht de nieuwe regeling in te voegen in het Burgerlijk Wetboek omdat de wet de bestaande regelingen van onbekwaamverklaring, bijstand van een gerechtelijke raadsman en van de verlengde minderjarigheid behoudt.

De wet heeft de voorkeur gegeven aan de individuele voorlopige bewindvoerder i.p.v. de algemene voorlopig bewindvoerder. Die voorlopig bewindvoerder zal op een soepele wijze worden aangesteld door de vrederechter op aanvraag van elke belanghebbende. Die soepelheid zal het ook mogelijk maken het beheer aan te passen aan de noden van de te beschermen persoon. De vrederechter zal ook de bevoegdheid hebben om de opdracht te beperken tot de bijstand van de beschermde persoon en niet meer de vertegenwoordiging.

Bijzondere aandacht wordt besteed aan de bescherming van de woning, het huisraad en de souvenirs van de beschermde persoon omdat het verdwijnen van die zaken nefaste psychologische invloed kan hebben op het verloop en de eventuele verbetering van de toestand van de betrokkene.

De Koning kan, naast de publikatie in het Belgisch Staatsblad, andere maatregelen van openbaarmaking in het belang van derden voorschrijven.

Voor commentaren raadplege men Pintens, W., en Verbeke, A., «Voorlopig bewind over de goederen toebehorend aan een meerderjarige», *R.W.*, 1991-92, 169-180; Postelnicu, A., «La protection des biens des personnes totalement ou partiellement incapable d'en assumer la gestion en raison de leur état physique ou mental», *J.T.*, 1992, 105-111.

Voor een commentaar op de beide wetten raadplege men X, «Bescherming van de persoon van de geesteszieken en bescherming van de goederen van de onbekwamen», *T.Vred.*, 1991, 259-326, en X, *Het nieuwe statuut van de geesteszieke (wetten van 1990-1991)*, Brussel, Story-Scientia, 1992.

W.L.

Stuurbrevet scheepvaartwegen

De wet van 21 mei 1991 betreffende het invoeren van een stuurbrevet voor het bevaren van de scheepvaartwegen van het Rijk (*B.S.*, 26 juli 1991), heeft tot doel de veiligheid van de binnenvaart te verhogen, het vervoer over de binnenwateren te bevorderen en het beroep van schipper te valoriseren. De wet ligt in de lijn van de door andere lidstaten van

de Europese Gemeenschap getroffen maatregelen. Van alle staten die met een relatief belangrijke binnenvloot uitgerust zijn, was ons land het enige dat het bezit van een stuurbrevet voor een binnenvaartuig nog niet had opgelegd.

In grote lijnen kan de wet als volgt worden samengevat :

Op de eerste plaats is het bezit en het bij zich hebben van een stuurbrevet verplicht.

Het verkrijgen van een stuurbrevet wordt afhankelijk gemaakt van een aantal voorwaarden, nl. een leeftijdsvereiste : de gegadigde moet ten minste achttien jaar zijn ; slagen voor een examen over de beroepskennis ; het verwerven van ervaring aan boord van binnenvaartuigen ; en voldaan hebben aan het geneeskundig onderzoek.

De wet voorziet in controle, toezicht en sancties tot naleving van de genoemde verplichtingen.

Tot slot bepaalt de overgangsregeling dat een stuurbrevet eveneens kan worden verkregen als de aanvrager voldoet aan de volgende voorwaarden : ten minste 21 jaar zijn ; op zijn erewoord verklaard hebben lichamelijk geschikt te zijn om een binnenvaartuig te besturen ; gedurende ten minste drie jaar aan boord van een of meer binnenvaartuigen werkelijke diensten aan dek hebben gepresteerd.

I.Z.

V.Z.W.'s en instellingen van openbaar nut

Een wet van 18 juli 1991 (*B.S.*, 26 juli 1991 ; *Parl.St.*, *Kamer*, 1990-91, nr. 1626/1-2) ; *Parl.St.*, *Senaat*, 1990-91, nr. 1358/1-2) wijzigt de artikelen 16 en 36 van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan verenigingen zonder winstoogmerk en aan instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend.

Het betreft evenwel geen fundamentele wijziging. Elke gift onder de levenden of bij testament aan een V.Z.W. behoeft, zoals voorheen, machtiging bij een met redenen omkleed koninklijk besluit (art. 16). Voor giften aan instellingen van openbaar nut gaat de machtiging uit van de Regering (art. 36). Voor «kleine» giften is evenwel (in beide gevallen) geen machtiging vereist. Het bedrag van deze «kleine» giften wordt verhoogd van 200.000 tot 400.000 frank. Bovendien bepaalt de wet dat de Koning dit bedrag kan aanpassen aan de muntontwikkeling.

Ph.-E.

Temporalien van de erediensten

Artikel 19bis, vierde lid, van de wet van 4 maart 1870 op de temporalien van de erediensten bepaalt enerzijds dat het toezicht op de besturen belast met het beheer van de temporalien van de Islamitische en de orthodoxe eredienst wordt uitgeoefend door de minister van Justitie, en anderzijds dat hun oprichting evenals de burgerlijke handelingen die zij verrichten en de aanvaarding van giften die hun worden gedaan, onderworpen zijn aan de machtiging van de Koning, na het advies van de betrokken bestendige deputatie van de provincieraden.

Het werd nodig geacht, wat de burgerlijke handelingen en de aanvaarding van de giften betreft, geen koninklijke machtiging noch advies van de bestendige deputatie te vereisen voor de verrichtingen waarvan de waarde 200.000 fr. niet te boven gaat, te bepalen dat het bedrag door de Koning kan worden gewijzigd in geval van een plotselinge muntontwaar-

ding. Voor de verrichtingen waarvan de waarde lager is dan 200.000 fr., is het voldoende voortaan de lijst ervan om de drie maanden over te zenden aan de minister van Justitie die het algemeen toezicht uitoefent. Dit is de grondslag van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de wet van 4 maart 1870 (*B.S.*, 26 juli 1991).

W.L.

Wedden bekleeders openbare ambten

Het protocol van 8 januari 1990 betreffende de onderhandelingen die werden gevoerd in het gemeenschappelijk comité voor alle overheidsdiensten over een intersectorieel akkoord van sociale programmatie 1990, voorziet in een verhoging van de wedden met 2 pct. vanaf 1 november 1990. Voor de personeelsleden van de ministeries werd deze verhoging van de wedden reeds geconcretiseerd bij koninklijk besluit. De wet van 18 juli 1991 «betreffende de wedden van de titularissen van sommige openbare ambten en van de bedienaars van de erediensten» (*B.S.*, 26 juli 1991), heeft tot doel de voorziene verhoging ook toe te kennen aan de magistraten van de rechterlijke orde, de griffiers en de secretarissen van de parketten, aan de ambtsdragers bij de Raad van State en aan de bedienaars van de erediensten.

I.Z.

Asielzoekers

Het stijgend aantal asielzoekers gaf aanleiding tot moeilijkheden wat de behandeling van de aanvragen betreft, zowel bij de Dienst Vreemdelingenzaken als bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en bij de Vaste Beroepscommissie.

Op grond van een parlementair initiatief ontstond de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 (*B.S.*, 26 juli 1991). Die wet betreft voornamelijk het volgende.

1. Het onderzoek over de ontvankelijkheid van de asielaanvragen.

Voortaan zal de asielaanvragen, zodra hij zich als kandidaat-vluchteling aanmeldt, in België moeten wonen, en elke geldige betekening zal gebeuren in zijn gekozen woonplaats ; bij gemis hiervan wordt hij verondersteld woonplaats te hebben gekozen bij het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen.

De bevoegdheden van de afgevaardigde ambtenaar van de minister van Justitie zullen op twee gebieden worden uitgebreid : de beslissing om een asielaanvraag niet ontvankelijk te verklaren in eerste instantie en de beslissing tot verwijdering van het grondgebied.

De uitbreiding van de bevoegdheden van de afgevaardigde ambtenaar wordt gecompenseerd door een fundamentele herziening van het dringend verzoek tot heronderzoek.

2. Onderzoek over de gegrondheid van de asielaanvragen.

De vertegenwoordiger in België van het Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen wordt definitief ontheven van zijn bevoegdheden betreffende het onderzoek naar de gegrondheid van de asielaanvragen.

De samenstelling van de Vaste Beroepscommissie van de Vluchtelingen wordt gewijzigd. Zij zal voortaan bestaan uit

drie leden i.p.v. vijf, waaronder de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen. De leden van deze commissie worden permanente leden.

Het beroep bij de Vaste Beroepscommissie is in beginsel niet schorsend, behalve wanneer de voorzitter van de Vaste Beroepscommissie of de door hem aangewezen plaatsvervanger een schorsing van de aangevochten beslissing toestaat binnen de acht dagen die volgen op het beroep, indien de vreemdeling middelen aanvoert die, volgens de omstandigheden van de zaak, ernstig lijken en een herziening van de betwiste beslissing kunnen rechtvaardigen, en wanneer de onmiddellijke uitvoering van die beslissing voor de vreemdeling een ernstig nadeel kan meebrengen dat moeilijk te herstellen is.

3. Diverse wijzigingen

Vreemdelingen die legaal naar België komen om te studeren, zullen voortaan hun verblijf kunnen kiezen in alle gemeenten van het Koninkrijk.

De bevoegdheidsdelegatie aan de gemachtigde ambtenaren geschiedde bij M.B. van 12 september 1991 (*B.S.*, 1 oktober 1991). Bij K.B. van 30 september 1991 (*B.S.*, 9 oktober 1991) werd overgegaan tot de aanstelling van de voorzitters en de bijzitters van de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen. Bij een ander K.B. van dezelfde datum, eveneens gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 9 oktober 1991, werd bepaald dat de artikelen 6 tot 9 i.v.m. de werking van de Vaste Beroepscommissie in werking trad op de dag van de publikatie in het Belgisch Staatsblad.

W.L.

Nationale Loterij

De wet van 22 juli 1991 betreffende de Nationale Loterij (*B.S.*, 31 juli 1991), beoogt een hervorming van de structuren van de Nationale Loterij. De vorige structuren waren een uitvloeisel van de wet van 6 juli 1964 betreffende de Nationale Loterij. Onder het stelsel van de wet van 6 juli 1964 heeft de Nationale Loterij zich ontwikkeld van een bescheiden organisatie tot het gediversifieerde geheel van loterijvormen dat thans bestaat. Deze gang van zaken ging gepaard met tal van implicaties op o.m. het vlak van de modernisering van de exploitatie- en beheersmethodes. Kortom, het was aangewezen het statuut van de Nationale Loterij te actualiseren. De huidige dienst van de Nationale Loterij, die ressorteert onder het Ministerie van Financiën, wordt omgevormd tot een instelling van openbaar nut. De wet bestaat uit vier hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk handelt over de opdrachten, de organisatie en de werking van de Nationale Loterij. Hoofdstuk II omvat de regels inzake de bestemming van de winsten van de Nationale Loterij. In het derde hoofdstuk vindt men de regels betreffende de bewijswaarde van bepaalde afschriften die door de Nationale Loterij worden gemaakt en die door haar worden bewaard. In hoofdstuk IV vindt men bepalingen die de rechtstoestand regelen van de personen die, in welke hoedanigheid ook, functies uitoefenen ten gunste van de Nationale Loterij op het ogenblik van het in werking treden van de wet.

I.Z.

Universiteiten in Vlaanderen

Het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (*B.S.*, 4 juli 1991, err. *B.S.*, 3 oktober 1991) is een bijzonder uitgebreid decreet van 208 artikelen dat op substantiële wijze de werking van de Vlaamse Universiteiten hervormt en beïnvloedt. Het geeft o.m. een nieuwe omschrijving van de universitaire opdrachten, moderniseert de wetgeving op het toekennen van de academische graden, wijzigt het beleid inzake personeel en arbeidsvoorwaarden en voert een nieuw financieringsstelsel voor de universiteit in.

Diverse vroegere desbetreffende wetten worden grondig herzien.

W.L.

Vlaamse Adviescommissie voor ziekenhuizen

Het decreet van 12 juni 1991 houdende oprichting van een Vlaamse Adviescommissie voor ziekenhuizen en andere vormen van medische verzorging en begeleiding (*B.S.*, 25 juli 1991) is een samensmelting van het decreet van 15 december 1982 houdende oprichting van een Vlaamse Commissie voor ziekenhuisprogrammering en het besluit van de Vlaamse Executieve van 5 oktober 1983 houdende vaststelling van de bevoegdheden van de Vlaamse Commissie voor ziekenhuisprogrammering inzake de erkenning en sluiting van ziekenhuizen en inzake de planning, de erkenning en de sluiting van rust- en verzorgingstehuizen. Het decreet heeft tot doel de bevoegdheidsomschrijving van de Vlaamse Commissie voor Ziekenhuisprogrammering (V.C.Z.P.) aan te passen aan de wijzigingen die sinds 1982 in de ziekenhuiswet werden aangebracht. De inhoudelijke adviesbevoegdheid van de Commissie heeft zowel betrekking op ziekenhuisplanning als op de erkenning van ziekenhuizen. Daarnaast zijn er ook een aantal wijzigingen aangebracht in de adviesprocedure. Zo is bepaald dat voor de planningsadviezen de termijnen worden overgenomen van de erkenningsadviezen.

I.Z.

Registratierecht huurcontracten

Precisering R.W., nr. 24, 15 februari 1992, p. 887. — De vervanging van het proportionele recht door het algemeen vast recht van 750 fr. slaat uitsluitend op de contracten van huur, onderhuur of overdracht van huur van onroerende goederen of gedeelten van onroerende goederen die uitsluitend bestemd zijn tot huisvesting van een gezin of van één persoon (artikel 159, 13°, W.Reg.). Op alle andere contracten blijft het evenredig recht van toepassing.

I.Z.

BOEKEN

C. VAN DAM, *Zorgvuldigheidsnorm en aansprakelijkheid*, Deventer, Kluwer, 1989, 332 pp.

Deze bespreking heeft betrekking op de commerciële uitgave van een doctoraal proefschrift dat door C. Van Dam werd verdedigd aan

de Rijksuniversiteit Utrecht. Uit de ondertitel van het boek blijkt dat het onderzoek zich met name richt op een rechtsvergelijkende studie naar de plaats, inhoud en functie van de zorgvuldigheidsnorm bij de aansprakelijkheid voor letsel- en zaakschade, meer specifiek in Frankrijk, Duitsland, Engeland en Nederland. Uit het onderzoek zelf blijkt overigens dat de klemtoon vooral ligt op de aansprakelijkheid zoals die kan voortkomen uit de wet (i.c. de onrechtmatige daad), en niet op de aansprakelijkheid die kan voortvloeien uit contractuele situaties. Jammer genoeg blijft het Belgische recht buiten beschouwing. Een bespreking kan hier toch gerechtvaardigd worden omdat de schrijver beoogt de zorgvuldigheidsnorm in een Europees kader te plaatsen, zodat een bijdrage kan worden geleverd aan de voorbereiding van een Europees «Restatement» op het gebied van de persoonlijke aansprakelijkheid. Het gaat Van Dam daarbij vooral om het vinden van een gemeenschappelijke noemer waarop de norm voor een Europese regel kan worden gegrondvest. Verder worden in dit boek interessante inzichten geboden die van belang kunnen zijn voor iedere jurist die zich voor het (vergelijkende) aansprakelijkheidsrecht interesseert. Ook het Belgische recht kan aldus vanuit een wat breder kader worden bekeken.

Een kenmerk van het boek, dat direct in het oog springt, is de gelijkmatige opbouw. Het is in ongeveer drie gelijke delen gesplitst. Ieder deel bestaat vervolgens uit zes hoofdstukken, waardoor er een mooi evenwicht ontstaat tussen de drie delen. Deel I bevat, behalve de inleiding, de beschrijving van de plaats van de zorgvuldigheidsnorm in respectievelijk het Franse, het Duitse, het Engelse en het Nederlandse recht. Deze beschrijvingen vallen op door hun bondige en toch volledige presentatie en zijn mijns inziens zeker interessant voor de Belgische lezer.

Van Dam definieert de zorgvuldigheidsnorm die hij als uitgangspunt voor zijn studie neemt op de volgende wijze: «Iemand is persoonlijk aansprakelijk, indien hij aan een ander schade toebrengt door een gedraging, die in strijd is met de in het maatschappelijke verkeer vereiste zorgvuldigheid ten aanzien van de rechten en gerechtvaardigde belangen van een ander.» Hij baseert zich voor deze definitie uiteraard vooral op de Nederlandse situatie. Uit zijn onderzoek blijkt verder dat hij aan de schending van deze zorgvuldigheidsnorm dezelfde betekenis toekent als de toerekenbare onrechtmatige daad. Het gaat dus om de situatie die men hier te lande als «de fout» betitelt, een begrip dat in de definitie die Van Dam hanteert terug te vinden is onder de in het maatschappelijke verkeer vereiste zorgvuldigheid.

De schrijver typeert de Engelse en Duitse rechtsstelsels als meer casuïstisch, waarmee hij bedoelt dat ze meer uitgaan van bijzondere regels; de Franse en Nederlandse beschouwt hij veeleer als conceptuïstisch, waarmee hij bedoelt dat algemene regels het uitgangspunt vormen. Waarschijnlijk haalt Van Dam zijn inspiratie voor deze typering bij J. Limpens, die hierover inderdaad het volgende zei: «L'autre tend à dresser une luste sûre, mais forcément incomplète. L'autre adopte une notion moins précise, mais susceptible de couvrir un champ plus vaste et de mieux 'coller' à réalité» (in *La théorie de la 'relativité aquilienne' en droit comparé*, Parijs, 1965). Ik vind de gelijkstelling van het Engelse en het Duitse recht, als zouden beide casuïstisch zijn, misleidend. Met name de casuïstiek van het Engelse recht heeft uitdrukkelijk ook betrekking op de precedentwerking van de rechterlijke uitspraken, hetgeen geheel anders lijkt te zijn in het Duitse recht. Uit het onderzoek blijkt dat, bij een zelfde maatschappelijke ontwikkeling, een in beginsel heel ander rechtsstelsel in de praktijk vaak tot dezelfde resultaten kan komen. Gezien de gelijksoortige sociaal-economische ontwikkelingen van de landen die werden onderzocht, is dit inderdaad niet zo vreemd (lees hierover bijvoorbeeld ook Markesinis, B., «This not so dissimilar tort and delict», *Law Quarterly Review*, 1976, 78-123). Ook de begrenzing van de aansprakelijkheid levert in de vier onderzochte landen dezelfde problemen op. Van Dam constateert in dit verband de problemen inzake de aansprakelijkheid voor de zogenaamde zuivere vermogensschade (in het bijzonder in het Engelse recht zijn de problemen hieromtrent groot), voor psychische schade en voor schade veroorzaakt door iets na te laten.

Aan het slot van deel I komt de schrijver tot de conclusie dat in alle onderzochte rechtsstelsels vooral het menselijk gedrag het aanknopingspunt vormt voor de persoonlijke aansprakelijkheid. De zorgvuldigheidsnorm is daarbij het overkoepelende begrip. In Frankrijk gebruikt men als centrale norm(en) voor het constateren van deze zorgvuldigheid de «faute», in Duitsland «Rechtswidrig-

keit» en «Verschulden», in Engeland de «breach of the duty to take care», en in Nederland de «onrechtmatigheid» en de «toerekening». In grote lijnen lijkt deze conclusie juist; ze is evenwel iets te algemeen opgesteld. Zo zijn er bijvoorbeeld in het Engelse aansprakelijkheidsrecht, net als hier, enkele «torts» die niet gebaseerd zijn op de zorgvuldigheidsnorm, bijvoorbeeld de zogenaamde «vicarious liability» (aansprakelijkheid van de werkgever voor de werknemer) en de aansprakelijkheid voor dieren. Een ander voorbeeld is de regel die werd ontwikkeld onder invloed van de bekende zaak «Rylands vs. Fletcher»: aansprakelijkheid voor buitengewoon gevaarlijke activiteiten. In het algemeen legt Van Dam in het eerste deel van zijn boek de nadruk op de overeenkomsten in de verschillende landen. Daardoor verdwijnen de toch vaak essentiële verschillen naar de achtergrond.

Deel II van het boek heeft betrekking op de inhoud van de zorgvuldigheidsnorm. De maatstaf voor toerekening van het onzorgvuldige gedrag bestaat volgens Van Dam in de eerste plaats uit vier onderdelen die hij onderbrengt onder de noemer gedragsmomenten: de aard en de omvang van de schade (letsel zal sneller leiden tot schending van de zorgvuldigheidsnorm), de waarschijnlijkheid van de schade (hoe groter de waarschijnlijkheid, hoe eerder onzorgvuldigheid wordt aangenomen), de aard van de gedraging (zoals bijvoorbeeld rechtvaardigingsgronden voor politie en brandweer die te hard rijden) en de bezwaarlijkheid van het nemen van voorzorgsmaatregelen (toeschouwers bij een sportwedstrijd hebben bijvoorbeeld ook een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van hun eigen veiligheid). Daarnaast onderscheidt Van Dam in de tweede plaats twee onderdelen die hij onderbrengt onder de noemer persoonsmomenten. Deze onderdelen noemt hij kennen en kunnen. «Kennen» heeft betrekking op de algemene kenbaarheid van het gevaar; «kunnen» op de mogelijke vermijdbaarheid. Bij subjectieve toetsing zijn de kennis en kunde van de veroorzaker bepalend voor onzorgvuldigheid; bij de objectieve toetsing staan de kennis en kunde van een bepaald vergelijkingstype centraal. De rechter gaat volgens Van Dam bij zijn beslissing in het algemeen uit van een objectief vergelijkingstype. Dit leidt bijvoorbeeld voor personen met geringere capaciteiten tot een vorm van risico-aansprakelijkheid.

Van Dam vindt het onderscheid tussen deze gedrags- en persoonsmomenten problematisch omdat volgens hem beide elementen met elkaar verbonden zijn. Persoonsmomenten hebben betrekking op gedragsmomenten en een duidelijk onderscheid tussen beide is bijgevolg niet te maken, wat tot verwarring kan leiden. Het is daarom niet goed mogelijk de zorgvuldigheidsnorm in twee delen te splitsen, en hij stelt daarom voor de zorgvuldigheidsnorm te zien als een uniform concept waarbij een veelheid van aspecten een rol speelt. Eén norm waarin een objectieve toets wordt ingevoerd waarbinnen de eisen variëren aan de hand van de gedragselementen, en waarin de subjectieve persoonsmomenten worden uitgeschakeld. *Uitgangspunt* bij Van Dam is dus dat objectieve onzorgvuldigheid leidt tot aansprakelijkheid. De ontwikkeling van een objectief vergelijkingstype zou dan de standaard moeten vormen waaraan getoetst kan worden (bv. de goede automobilist). Wel kunnen er in deze norm allerlei risico-elementen worden ingevoerd, bijvoorbeeld met betrekking tot het te hanteren vergelijkingstype of de verdeling van de bewijslast. Dit principe sluit mijns inziens nauw aan bij de praktijk van het hedendaagse Franse recht.

Het betreft hier een opmerkelijk voorstel, vooral ook omdat Van Dam hiermee volledig indruist tegen de regeling zoals men die terug kan vinden in het nieuw BW (artikel 6:162) dat in Nederland sinds 1 januari van dit jaar van kracht is. De wetgever heeft daar duidelijk gekozen voor een systeem dat onderscheidt tussen onrechtmatigheid en schuld/toerekening.

Van Dam baseert zijn bevindingen echter op de rechtspraak en literatuur van de door hem onderzochte landen. Die gaan, volgens hem, bij het bepalen van de zorgvuldige persoon uit van een objectieve toetsing. Ik vraag mij echter af of zijn conclusie wel juist is. Zo is mij in ieder geval bekend dat men in het Engelse recht wel degelijk plaats inruimt voor individuele (subjectieve) elementen, zoals bijvoorbeeld vaardigheid, kennis, leeftijd, geestelijke capaciteiten enz. De zaak Wells vs. Cooper, waarin werd overwogen dat de standaard die moet worden aangehouden voor een amateur-timmerman niet dezelfde is als die van een professionele, is hiervan een bekend voorbeeld. Ondanks het feit dat er met betrekking tot bepaalde activiteiten inderdaad een objectieve standaard door de rechter zal worden aangehouden, zal deze pas worden aangenomen

na overweging en verwerping van subjectieve factoren. Meestal vindt deze verwerping plaats op grond van beleidsoverwegingen, waarin bijvoorbeeld verzekeringselementen een rol kunnen spelen. Van Dam haalt later in zijn studie bijvoorbeeld onder meer de zaak *Roberts vs. Ramsbottom* aan: automobilist Ramsbottom kreeg tijdens het rijden een beroerte, kon nog een klein stukje doorrijden maar botste, alvorens tot stilstand te komen, tegen twee auto's. De standaard bleek de «reasonably competent driver» en de rechter achtte Ramsbottom aansprakelijk, omdat hij ondanks de stoornis nog enige controle over de auto had gehad en niet geheel buiten kennis was geweest. De beslissing in deze zaak werd echter essentieel ingegeven door verzekeringsoverwegingen, en is dus meer een uitzondering. Ook zijn beroep op de zaak *McHale vs. Watson* met betrekking tot de aansprakelijkheid van kinderen is in dit verband niet overtuigend omdat dit een Australische zaak betreft. Zijn conclusies met betrekking tot het Engelse recht kunnen mijns inziens in ieder geval niet worden gedragen door de rechtspraak zoals die zich in Engeland voordoet. Daarmee vervalt tevens ten dele de geldigheid van zijn voorstel om aan de hand van onder meer deze buitenlandse voorbeelden een Europese catalogus van zorgvuldigheidsnormen op te stellen die de rechter zou kunnen gebruiken.

Het boek besluit in deel III met beschouwingen over de verschillende functies van de zorgvuldigheidsnorm. De schrijver maakt daarbij een onderscheid tussen de preventie van schade, de spreiding van schade en de vergoeding van schade. Hij laat zijn beschouwingen over deze functies voorafgaan door een hoofdstukje over de samenhang tussen de verzekering en het aansprakelijkheidsrecht. Zijn analyses zijn rechtseconomisch gekleurd. De algemene conclusie is, dat het aansprakelijkheidsrecht voor het afzonderlijk bereiken van deze drie doelstellingen noch het meest effectieve noch het meest efficiënte middel is. Dit sluit echter volgens de schrijver niet uit dat de zorgvuldigheidsnorm op een aantal terreinen wel een goed middel kan zijn voor het bereiken van een optimale combinatie van de nagestreefde doelstellingen. Een optimaal evenwicht in het bereiken van de drie doelstellingen van het aansprakelijkheidsrecht zal, volgens de schrijver, met de zorgvuldigheidsnorm kunnen worden bereikt indien zij rust op organisaties die in staat zijn risico's in te schatten en te verminderen, die schadevergoeding kunnen betalen of daarvoor verzekerd zijn en die door middel van premies, belastingen of prijzen die schade kunnen spreiden. Dat betekent dat de zorgvuldigheidsnorm vooral een belangrijke rol kan spelen indien zij van toepassing is op organisatorische eenheden, zoals bedrijven, instellingen en overheidsorganen.

Zoals prof. Herbots reeds opmerkte in een recente boekbespreking in dit weekblad, is het jammer dat de Nederlandse schrijvers meestal niet naar het Belgische recht kijken. Dit boek had daar zeker baat bij kunnen hebben nu er in het aansprakelijkheidsrecht bij ons geen sprake van een onderscheid tussen onrechtmatig gedrag en schuld/toerekening is. De «fout» is het enige criterium, afgezien van schade en causaal verband, om tot de persoonlijke aansprakelijkheid te kunnen besluiten. Ondanks het feit dat ons stelsel een duidelijke erfenis van de door Van Dam onderzochte Franse *Code civil* is, zijn er qua invulling van de concepten duidelijke verschillen te constateren. Van Dam had in vergelijking hiermee interessante conclusies kunnen trekken voor zijn studie. Ondanks deze kritische kanttekeningen mijnerzijds betreft het hier toch een opmerkelijke studie. De grote kwaliteit van dit boek is de overzichtelijke, beknopte en heldere wijze waarop enkele van de belangrijke vragen die rijzen in verband met het moderne aansprakelijkheidsrecht, worden geanalyseerd. De schrijver is niet bang om stelling te nemen, wat de lezer tot nadenken aanzet. Het is tevens een voorbeeld van hoe rechtsvergelijking tot interessante inzichten kan leiden en alleen daarom al is het boek van belang voor de Belgische lezer.

Maurice Adams

M.J.A. VAN MOURIK, **Huwelijk en vermogensrecht**, in *Studiepockets privaatrecht*, nr. 5, zesde druk, Zwolle, Tjeenk Willink, 1991

Twintig jaar na de eerste druk brengt prof. Van Mourik, buitengewoon hoogleraar en notaris te Nijmegen, een zesde uitgave van zijn werk. De nieuwe druk is perfect getimed met het oog op de invoering van de boeken 3, 5, 6 en 7 (partieel) van het nieuw B.W., die op 1 januari 1992 in werking zijn getreden en in deze uitgave

worden verwerkt voor zover ze enige raakpunten met het huwelijksvermogensrecht vertonen.

De invloed van het nieuwe vermogensrecht op boek 1 is ten dele van technische aard, maar de wetgever heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om ook enkele ingrijpende wijzigingen aan te brengen.

De toestemmingsregeling van art. 88, die in hoofdzaak de bescherming van de gezinswoning, de schenking en de borgstelling inhield, werd gewijzigd. Toestemming van de andere echtgenoot is niet meer vereist voor schenkingen waarvoor tijdens het leven van de schenker niets aan zijn vermogen wordt onttrokken. De zekerheidsstelling ten behoeve van een N.V. of B.V. vereist de toestemming van de echtgenoot niet meer indien de rechtshandeling wordt verricht door een bestuurder die alleen of met zijn medebestuurders de meerderheid van de aandelen bezit, en de zekerheidsstelling geschiedt ten behoeve van de normale uitoefening van het bedrijf van die vennootschap. Vanaf 1 januari 1992 valt ook de koop op afbetaling onder de toestemmingsregeling, tenzij het gaat om de koop van zaken ten behoeve van de normale uitoefening van een beroep of bedrijf.

Art. 90 omvat een nieuwe algemene bestuursregeling die betrekking heeft op goederrechtelijke bevoegdheden. Hieronder is de obligatoire rechtshandeling dus niet begrepen. Deze regeling sluit aan bij het algemene recht waar, gelet op de scheiding tussen de verbintenissenrechtelijke en zakenrechtelijke aspecten van de rechtshandeling, een ieder in beginsel bevoegd is een obligatoire rechtshandeling te verrichten, ook ten aanzien van andermans zaak. De niet-nakoming van de leveringsplicht wordt verzacht door een nieuwe toetredingsregeling (art. 1: 90, lid 4), waardoor de echtgenoot die het goed bestuurt tot de rechtshandeling kan toetreden.

Ook in de keuzestelsels zijn enige wijzigingen aangebracht: zo ziet de gemeenschap van vruchten en inkomsten (een soort beperkte gemeenschap, enigszins te vergelijken met het Belgisch wettelijk stelsel) de categorie van de eigen goederen uitgebreid door een uitbreiding van de zaakvervanging: een goed dat voor meer dan de helft met eigen middelen werd betaald, wordt eigen (vergelijk met onze wederbelegging).

De ontbinding en verdeling van de gemeenschap worden thans geregeld door de algemene regels van titel 7 inzake gemeenschap uit boek 3 over het vermogensrecht in het algemeen.

Het boek sluit af met een hoofdstuk over internationaal privaatrecht en met een hoofdstuk over ongehuwd samenleven en vermogensrecht, waarin de auteur zich verzet tegen een analoge toepassing van het huwelijksvermogensrecht op niet-huwelijkse relaties, al laat hij een opening voor regels met een zuiver organisatorische betekenis zoals art. 1: 131 inzake het eigendomsbewijs van een recht aan toonder.

Dit boek biedt een erg beknopt maar zeer overzichtelijk en verstaanbaar overzicht van het Nederlands huwelijksvermogensrecht na de invoering van het belangrijkste gedeelte van het nieuwe B.W.

W. Pintens

Sexo-criminologie : question d'actualité, Actes de la journée d'étude organisée à Bruxelles le 1er décembre 1988, Collection des «Monographies» de l'Ecole des sciences criminologiques Léon Cornil, Faculté de Droit de l'Université Libre de Bruxelles, E. Story Scientia, 1991, 90 pp.

Dit werk is het resultaat van een studiedag gehouden te Brussel op 1 december 1988 en bevat een zevental referaten in verband met de seksuele delinquentie. De initiatiefnemers stelden zich tot doel een multidisciplinair wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar de oorzaken van seksueel-criminele gedragingen, de manier om ze te voorkomen en de meest adequate maatregelen om herhaling door de daders te verhinderen zonder afbreuk te doen aan de rechten van de mens. Het onderwerp werd benaderd vanuit een juridische, diagnostische, therapeutische, medico-legale en victimologische invalshoek.

In een openingstoespraak onder de titel «Sexe, delinquance, anthropologie, éthique» schetst prof. Pierre Van der Vorst het algemeen kader van de opzet van de studie. Als leidraad voor hun werkzaamheden geeft hij de deelnemers een citaat mee van Robert Desnos: «La morale n'implique que la recherche de la connaissance

de l'homme. Elle comporte donc en soi l'étude complète des facultés sexuelles, sans condamnation ni apologie autrement que dans l'application d'une éthique aux nécessités de la vie.»

In de eerste bijdrage onder de titel «Propos juridiques sur la délinquance sexuelle» geeft prof. Jules Messinne een overzicht van de strafbepalingen die betrekking hebben op delinquent seksueel gedrag, zoals o.m. aanranding op de eerbaarheid, verkrachting, houden van een onttuchthuis en openbare zedenschennis door afbeeldingen. Ook wordt stilgestaan bij het probleem van de besmetting door aids als misdrijf. De auteur noteert en concludeert hierbij dat het strafwetboek van 1867 weinig plaats inruimt voor de seksuele delinquentie als zodanig. De aandacht van de ontwerpers ging in hoofdzaak naar de beveiliging van een bepaalde orde der familie. Anderzijds beschrijft hij hoe recent, deels door de wetgever en de rechtspraak en deels onder invloed van de feiten, de traditionele opvattingen over bepaalde misdrijven gewijzigd werden. De geciteerde rechtspraak wordt, daar zulks verhelderend is voor een beter inzicht, geïllustreerd door uittreksels uit de vonnissen en arresten.

«Les méthodes de traitement» is het thema behandeld door de seksuo-criminoloog Freddy Gazan. De auteur stelt vast dat het seksuele geweld veeleer de seksuele uitdrukking is van agressiviteit. Vervolgens confronteert hij de Amerikaanse met de Europese school die de pathologische uiting van de seksualiteit onderbrengt bij de algemene dynamiek van het individu: men verzorgt niet het symptoom maar wel het individu dat aangetast is door een bijzonder symptoom. Gazan pleit voor de oprichting van centra voor seksuele pathologie naar analogie van de centra voor behandeling van drugverslaving of alcoholisme. Hij verwijst in dit verband naar het Centre de Recherche-Action et de Consultations en Sexo-Criminologie (C.R.A.S.C.), dat een poging doet om in Brussel de methode van de afdeling voor seksuele delinquenten van het Institut Pinel van Montréal ingang te doen vinden en meer bepaald de externe dienst vertegenwoordigd door het Centre de Consultation et Psychiatrie Légale (C.C.P.L.) gespecialiseerd in de seksuele delinquentie. Het Centre Pinel heeft ook een interne afdeling voor seksuele delinquenten. De auteur geeft dan een overzicht van beide modellen. Het model van de externe dienst C.C.P.L., bestaat uit een drietal samenkomsten van een uur en maakt gebruik van diverse technieken, zoals o.m. de module van groepstherapie en sociale vaardigheden. De interventiefilosofie Pinel voor een behandeling van personen in een interne dienst komt tot uiting in een werking die stoelt op drie componenten: een psycho-dynamische, een behavioristische en een van heropvoedende aard. Gazan is van oordeel dat een typisch programma voor behandeling van seksuele delinquenten het best is afgestemd op die benadering.

In een bijdrage getiteld «Les types de violeurs» geeft Gilliane Bombeek een overzicht van de onderscheidene theorieën in verband met de typologie van de seksuele delinquent. Zij besluit dat er geen eenduidig antwoord is op de vraag waarom de mannen verkrachten. Meerdere factoren spelen een rol. De verkrachting ontstaat niet zonder voorgeschiedenis in het leven van het individu. De auteur ziet dan ook geen heil in een statische typologie maar opteert voor een taxinomie van evolutie.

Aansluitende bij de uiteenzetting door mej. Bombeek geeft prof. J.P. De Waele onder de titel «L'homicide chez les agresseurs sexuels: problèmes et suggestions» een overzicht van het uitgebreid onderzoek dat hij verrichtte naar de oorzaken en omstandigheden van de seksuele misdrijven die gepaard gingen met doodslag. De auteur toont hierbij de noodzaak om bij het onderzoek naar de seksuele delinquentie, inzonderheid de seksuele dodingen, de agressieve seksuele gedragingen te situeren binnen het kader van een processuele en structurele taxinomie en er streng de hand aan te houden dat zorgvuldige beschrijvingen worden gegeven teneinde zich niet te laten leiden door therapeutische bevestigingen die het risico lopen in het niets uit te monden om reden van de onwetendheid omtrent de eigenschappen van de individuen tot wie zij gericht zijn.

De bijdrage van dr. B. Eugène-Dahin, anatoom-pathologe aan de Universiteit van Luik, draagt als titel «Attentats à la pudeur et viols: aspects médico-légaux». Na een overzicht van de wetsbepalingen en enkele kanttekeningen hierbij geeft zij een overzicht van de proces-sus te volgen bij het onderzoek aan het lichaam. Vervolgens gaat de auteur nader in op enkele medico-legale aspecten zoals het belang van een anamnese, het onderzoek van de kleding, het algemeen

onderzoek, het onderzoek aan het lichaam en ten slotte de mogelijke wegnemingen en analyses.

De zevende en laatste bijdrage is van de hand van Jean Proulx, verbonden aan het Institut Philippe Pinel de Montréal, en draagt als titel «L'évaluation pléthysmographique des préférences sexuelles des agresseurs sexuels». De auteur bespreekt hier de categorieën van stimuli die de hoogste graden van seksuele opwindings kunnen opwekken bij het individu. Zij laten zich omschrijven aan de hand van drie dimensies: 1) het geslacht, 2) de leeftijd en 3) de gedraging. Belangrijkste types om de seksuele voorkeur te evalueren zijn het beluisteren van een geluidsband en het projecteren van diapositieven. Gelijktijdig worden in de laboratoria de fysiologische reacties van het individu gemeten («La réponse pénienne»).

Sexo-criminologie wordt afgesloten met enkele bedenkingen van prof. Claude Javeau over het onderwerp van de studiedag die seks benaderde als uiting van macht, van overheersing. Het misbruik spruit niet voort uit de seks als zodanig, maar wel uit de macht die ervan uitgaat, een fenomeen dat niet zozeer gebonden is aan afbeeldingen of toestanden, als wel aan de relatie waarin individuen staan tot afbeeldingen en toestanden.

Suzanne Lilar («Le couple») citerende wordt de problematiek samengevat in de ene zin: «En amour tous les coups sont permis pourvu que les partenaires y consentent».

Deze publikatie is een gedegen werkstuk en biedt tal van nieuwe inzichten in het criminologisch onderzoek naar de oorzaken van seksueel geweld. Zij komt op een passend tijdstip nu de publieke opinie sterk emotioneel reageert op gebeurtenissen weergegeven in persberichten en televisiebeelden.

J. Luyckx

MEDEDELINGEN

Belgische Vereniging voor Europees Recht

De Belgische Vereniging voor Europees Recht (B.V.E.R.) organiseert op 7 mei 1992 te 17u00 in het Huis van de Automobiël, Woluwedal 46 te Brussel, een bijeenkomst waarop de Belgische rapporten zullen worden besproken, die voorbereid werden voor het F.I.D.E.-congres te Lissabon van 23 tot 26 september 1992, nl.

- Nieuwe aspecten van het vrij verkeer van personen: naar een Europees burgerschap (rapporteur: de heer L. Misson)
- Sanctiëring van inbreuken op het Gemeenschapsrecht (rapporteur: de heer I. Verougstraete)
- Financiële dienstverlening binnen de Gemeenschap en met derde landen (rapporteur: prof. dr. E. Wymeersch).

Inlichtingen: B.V.E.R., Brederodestraat 13a, 1000 Brussel (tel. 02/505.03.23; fax: 02/502.26.44).

Juridisch Genootschap Josef Kohler — Symposium te Amsterdam

Het Juridisch Genootschap Josef Kohler, dat in juni 1987 op initiatief van prof. mr. H. Cohen Jehoram werd opgericht, heeft tot doel zich te verdiepen in het recht van de intellectuele eigendom en aanverwante rechtsgebieden, zoals mededingingsrecht en mediarecht.

Op vrijdag 19 juni 1992 organiseert het genootschap in de Agnietenkapel, Oudezijds Voorburgwal 231, Amsterdam, een symposium over «Ideeënbescherming».

Inlichtingen: mevr. D. Hoelscher, voorzitter van het Juridisch Genootschap, tel. 020/679.16.06.

Facultés Universitaires de Namur — Studiedagen

Het Centre de Droit Regional van de Facultés Universitaires de Namur organiseert twee studiedagen in de Faculté de Droit, Rempart de la Vierge 5, Namur.

De eerste vindt plaats op 8 mei 1992 en heeft als thema «La motivation formelle des actes administratifs». De tweede studiedag, die plaatsvindt op 15 mei 1992, heeft als thema: «L'union économique et l'unité monétaire en Belgique».

Inlichtingen: Centre de Droit Regional, Rempart de la Vierge 5, 5000 Namur (tel. 081/72.47.67; fax: 081/22.88.58).